

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamiskorkeakoulu

KOLMAS SEKTORI KUMPPANINA TURVALLISUUSVERKOSTOSSA

Hallintotiede

Pro gradu -tutkielma

Helmikuu 2016

Ohjaaja: Sirpa Virta

Jouni Perttula

TIIVISTELMÄ

Tampereen Yliopisto	Johtamiskorkeakoulu, turvallisuushallinto
Tekijä:	PERTTULA, JOUNI
Tutkielman nimi:	Kolmas sektori kumppanina turvallisuusverkostossa
Pro gradu -tutkielma:	87 sivua + 5 liitesivua
Aika:	Helmikuu 2016
Avainsanat	Turvallisuus, turvallisuusyhteistyö, turvallisuusverkosto, verkosto, kumppanuus, kolmas sektori.

Turvallisuuden parantaminen edellyttää koordinoitua yhteistoimintaa kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kolmannen sektorin roolia alueellisessa turvallisuustyössä ja osana turvallisuustoimijoiden yhteistyöverkostoa. Tarkoituksena on selvittää, miten kolmannen sektorin toimijoiden kykyjä, taitoja ja osaamista voitaisiin hyödyntää nykyistä paremmin paikallisessa turvallisuustyössä sekä myös sitä, minkälainen rooli heillä voisi olla osana turvallisuusverkostoa. Kunnianhimoinen tavoite on ollut myös saada kolmannen sektorin toimijat tiiviimmin mukaan alueelliseen yhteistyöhön käytännön tasolla. Kolmannen sektorin merkittävää roolia korostetaan usein juhlapuheissa, mutta käytännön taso yhteistyö on usein vain henkilökohtaisiin suhteisiin ja satunnaisuuteen perustuvaa. Perinteisen mallin tilalle pitäisi saada aitoon kumppanuuteen perustuva yhteistyösuhde. Koska yhteistyö tapahtuu tulevaisuudessa entistä enemmän verkostoissa, nostan tutkimuksessa esille myös keskeisiä verkoston toimivuuden elementtejä.

Tutkimuksen tutkimusote on toiminnallinen ja kvalitatiivinen. Tutkimusaineistoa on koottu muun muassa järjestötoimijoille suunnatuista teemahaastatteluista,

Pirkanmaan Turvallisuusklusterin ohjausryhmän jäsenille suunnatuista kyselyistä sekä erilaisista tutkimushankkeen aikana järjestetyistä tapahtumista. Merkittävässä roolissa on ollut myös Pirkanmaan Turvallisuusklusterin yhteyteen perustettu kolmannen sektorin osaamisverkosto ja sen kokoontumisista saadut ideat ja ajatukset.

Tutkimus rakentuu siten, että käsittelen ensimmäisenä olevan johdantoluvun jälkeen tutkimuksen toteuttamista, tutkimustehtävää ja -menetelmiä. Luvussa kolme otan käsittelyyn verkostoyhteistyön ja kumppanuuden keskeisiä elementtejä. Luvussa neljä tarkastelen kirjallisuuden ja aiempien tutkimusten pohjalta kolmatta sektoria ja sen tähänastista roolia turvallisuusyhteistyössä. Tulosluvussa viisi kokoan tulokset yhteen tutkimuskysymyksittäin aiemman haastattelututkimukseni ja tämän tutkimuksen tulosten pohjalta otsikolla "Tutkimuksen tulokset – kolmas sektori kumppanina turvallisuusverkostossa". Luvussa kuusi on johtopäätökset, jonka lopuksi olen pohtinut tuloksia sekä verrannut tutkimuksen tuloksia teoreettiseen viitekehykseen ja aiemmin tehtyihin niin kansallisiin kuin kansainvälisiin tutkimuksiin.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että kolmannen sektorin toimijoissa on useita järjestöjä, jotka voivat olla monin eri tavoin mukana niin arjen turvallisuuden tekijöinä, kuin turvallisuuden kehittämistyössäkin. Kolmas sektori voi olla merkittävä kumppani osana laajaa turvallisuusyhteistyötä. Kolmannen sektorin odotetaan tuovan mukanaan virkistävää arvopohjaista toisin ajattelua ja rakentavaa kyseenalaistamista. Osallistumisen uskotaan tuovan mukanaan uusia näkökulmia, rakentavaa kritiikkiä, lisäävän verkottumista entisestään ja tuovan sitä kautta uusia resursseja turvallisuuden parantamiseen mahdollistaen näin entistä laajapohjaisemman turvallisuusyhteistyön.

Voimien yhdistäminen edellyttää koordinoitua, suunnitelmallista ja säännöllistä yhteistyötä. Positiivinen asia on se, että yhteistyön kehittämiseksi tuntuu olevan tarpeen lisäksi myös yhteinen tahtotila, mikä onkin yhdessä tekemisen välttämätön edellytys. Yhteistyön tiivistyminen edellyttää oikeanlaista suhtautumista, molemminpuolista kunnioitusta, aitoa kumppanuutta, toimivia yhteistyöverkostoja sekä verkosto- ja verkostojohtamisen osaamista.

Sisällys

Sisällys	4
1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS, TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -MENETELMÄ.....	8
2.1 Tutkimustehtävä.....	8
2.2 Aiheen valinta ja rajaus.....	8
2.3 Aikaisempi tutkimus	9
2.4 Tutkimusmenetelmä ja menetelmän valinta	10
2.4.1 Toimintatutkimus.....	11
2.4.2 Haastattelu ja teemahaastattelu	12
2.4.3 Kysely Turvallisuusklusterin ohjausryhmälle.....	13
2.4.4 Tutkimuksen aikana järjestettyjä tapahtumia	13
2.4.5 Kolmannen sektorin osaamisverkosto	16
2.5 Aineiston analyysissä käytetyt menetelmät.....	17
2.6 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	20
2.7 Keskeisten käsitteiden määrittely	22
3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	30
3.1 Yhteistyön teoriakehys	30
3.2 Toimintaympäristön muutoksen haasteet.....	31
3.3 Verkostoyhteistyön keskeiset elementit	32
3.4 Verkostoyhteistyön pullonkaulat.....	33
3.5 Kohti tasavertaista kumppanuutta	36
4. KOLMAS SEKTORI, TURVALLISUUS JA YHTEISTYÖ	41

4.1 Kolmannen sektorin merkitys	41
4.2 Kolmas sektori muutoksessa	42
4.3 Kolmas sektori turvallisuustyössä	44
4.4 Viranomaisten ja kolmannen sektorin välinen yhteistyö	46
5. TUTKIMUKSEN TULOKSET - KOLMAS SEKTORI KUMPPANINA TURVALLISUUSVERKOSTOSSA	52
5.1 Mikä on kolmannen sektorin rooli sisäisen turvallisuuden edistämisessä osana turvallisuustoimijoiden kokonaisuutta?	53
5.2 Millaisia ovat verkostoyhteistyön organisoinnin keskeiset elementit?	57
5.3 Miten kolmannen sektorin kykyjä, taitoja ja osaamista voitaisiin hyödyntää parhaiten paikallisessa turvallisuustyössä?	61
5.4 Millaisia seurauksia sillä on, että kolmas sektori osallistuu turvallisuusyhteistyöhön?	67
5.5 Tutkimuksen tulosten tiivistelmä	70
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	74
Juhlapuheista käytäntöön	76
Jatkotutkimusaiheet	78
7. LÄHDELUETTELO	81
8. LIITTEET	88
Liite 1: Haastattelukysymykset	88
Liite 2: Kysely Turvallisuusklusterin osallistujille	89
Liite 3: Tiivistelmä Arjen turvallisuusiltojen kyselyn tuloksista	91

1 JOHDANTO

Turvallisuuden parantaminen ja tehokas ongelmien ratkaisu edellyttää koordinoitua toimintaa kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Useissa niin kansallisissa kuin kansainvälisissäkin strategioissa ja raporteissa todetaan, että turvallisuuden parantaminen ja tehokas ongelmien ratkaisu edellyttävät yhä useammin eri toimijoiden yhteisesti sopimaa ja ajoittamaa toimintaa. Muun muassa Sisäisen turvallisuuden ohjelman ”Turvallisempi huomina 2012” painopiste on asetettu tavoitteisiin ja toimenpiteisiin, joiden toimeenpano edellyttää yhteistyötä viranomaisten ja järjestöjen kanssa. Järjestöjen roolia turvallisuuden toimijoina on käsitelty myös Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (2010) erityisesti varautumisen näkökulmasta.

Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun - työkirjassa (2010) todetaan, että viranomaisten ja järjestöjen yhteistyöllä on pitkät perinteet. Yhteistyön avulla voidaan lisätä ja edistää paikallista turvallisuutta ja järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön uskotaan lisäksi tuovan merkittävää lisäarvoa arjen turvallisuuden edistämistyöhön.

Turvallisuuden yhteistoiminnan merkityksen taustalla on toimintaympäristön muutos ja muuttuvan maailman monimutkaistuvat haasteet. Maailmantalouden muutokset, teknologian kehittyminen, sisäisen turvallisuuden häiriöt ja muut turvallisuuteen vaikuttavat yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat niin henkilökohtaiseen turvallisuudentunteeseen kuin koko yhteiskuntaan. (Valtonen 2010, 14.) Yhteistyön tiivistämisen tarpeeseen on vaikuttanut myös viranomaisten jatkuvasti vähenevät resurssit. Viranomaisten onkin haettava ratkaisua turvallisuuden ongelmiin laajalajaisen yhteistyön kautta, johon kuuluvat erottamattomana osana myös kolmannen sektorin toimijat. Tämä on hyvä lähtökohta, vaikkakin lainsäädäntö antaa tietyt rajoitukset muun muassa salassapidolle ja sille, mitkä tehtävä voidaan tehdä vain viranomaistyönä.

Yhteistyön merkitys ja välttämättömyys on noussut aivan uudelle tasolle syksyn 2015 aikana maahan tulleiden turvapaikanhakijoiden myötä. Alusta asti on ollut selvää, ettei tilanne ole ollut ratkaistavissa pelkästään viranomaisvoimin. Kumppaneiksi on

tarvittu ja onneksi myös saatu monia kolmannen sektorin järjestöjä. Erittäin merkittävän roolin tilanteessa on ottanut esimerkiksi Suomen Punainen Risti.

Hyvin toimiva laaja-alainen turvallisuusyhteistyö auttaa viranomaisia selviämään kasvavista ja muuttuvista tehtävistä ja monimutkaistuvista turvallisuuden haasteista, kuten esimerkiksi pakolaisongelmasta. Tutkimuksen tavoitteena on nostaa esiin myös kehittämisehdotuksia, jotka voisivat olla tulevan yhteistyön lähtökohtia. Näitä kehittämisehdotuksia on kysytty muun muassa kolmannen sektorin toimijoille suunnatussa haastatteluissa.

Kuten todettua, turvallisuuden parantaminen vaatii koordinoitua, suunnitelmallista ja säännöllistä yhteistyötä. Tutkimuksen taustalla vaikuttaa voimakkaasti kevään 2012 aikana käynnistynyt Pirkanmaan Turvallisuusklusteri, jonka toimintaa sain olla käynnistämässä ensin esiselvityksellä turvallisuusklusterin kokoonpanon, sisällön ja toimintamahdollisuuksien kartoittamiseksi. (Perttula 2012b.) Toisessa vaiheessa Turvallisuusklusterin ohjausryhmä päätti käynnistää varsinaisen konkreettisen yhteistoiminnan esiselvitysten tulosten rohkaisemana. Kolmannessa vaiheessa tein tutkimusta siitä, minkälaisia liiketoimintaympäristöjä ja – edellytyksiä turvallisuusosalalla on. (Perttula 2012.) Neljännessä vaiheessa selvitin sitä, minkälainen rooli kolmannella sektorilla ja sen järjestöillä on turvallisuustyön osatekijänä. Tämä pro gradu- tutkimus on jatkoa viimeksi mainitulle neljännelle vaiheelle.

Työskentelin Turvallisuusklusterin koordinaattorina vuoden 2013 loppuun asti. Vuoden 2014 alusta alkaen Turvallisuusklusterin koordinoituvastuu siirtyi Poliisiammattikorkeakoululta Tampereen ammattikorkeakoululle. Turvallisuusklusterin toiminta jatkuu edelleen säännöllisenä toimintamuotona ja TAMK on ilmoittanut jatkavansa koordinoituvastavissa ainakin 2016 vuoden loppuun asti.

Pirkanmaalle on keskittynyt laaja alueellinen turvallisuusjoukko, jonka Turvallisuusklusteri on koonnut yhteisen sateenvarjon alle. Turvallisuusklusteriin kuuluu perinteisten viranomaistoimijoiden lisäksi turvallisuuden tutkimuksen ja koulutuksen, turvallisuusyritysten sekä kolmannen sektorin toimijoita.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS, TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -MENETELMÄ

2.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa, miten kolmannen sektorin toimijat voitaisiin saada entistä tiiviimmin mukaan paikalliseen verkostoyhteistyöhön ja miten tulisi toimia annettujen tavoitteiden aikaan saamiseksi. Tavoite on tärkeä, sillä yhteiskunnallista vaikuttavuutta ei saavuteta ilman laajapohjaista eri toimijoiden välistä ja aina kansalaispintaan asti ulottuvaa yhteistyötä. Tutkimuksen päättökysymykset ovat:

- Mikä on kolmannen sektorin rooli sisäisen turvallisuuden edistämisessä osana turvallisuustoimijoiden kokonaisuutta?
- Millaisia ovat kumppanuuden ja verkostoyhteistyön organisoinnin keskeiset elementit?

Apukysymyksiä ovat:

- Miten kolmannen sektorin kykyjä, taitoja ja osaamista voitaisiin hyödyntää parhaiten paikallisessa turvallisuustyössä?
- Millaisia seurauksia sillä on, että kolmas sektori osallistuu turvallisuusyhteistyöhön?

2.2 Aiheen valinta ja rajaus

Tutkimus on rajattu koskemaan kolmatta sektoria, sen roolia turvallisuusverkoston kumppanina ja osana turvallisuusverkostoa. Turvallisuusyhteistyö kolmannen sektorin kanssa on todettu olevan liian vähälle huomiolle jäänyt voimavara. Olen aloittanut tutkimus- ja kehittämistyön asian parissa jo kevään 2013 aikana. Tutkimuksen taustavoimana ja -vaikuttimena on ollut kevääseen 2014 koordinoimani Pirkanmaan Turvallisuusklusteri, joka on koonnut yhteen vuoden 2012 alusta niin viranomaisten, tutkimuksen, koulutuksen kuin turvallisuusalan yritystoimijoidenkin edustajia. Kolmannen sektorin tiiviimpi kytkentä osaksi Turvallisuusklusteria on nähty

merkittävänä niin Turvallisuusklusterin toimijoiden kuin kolmannen sektorin järjestöjenkin keskuudessa. Keskeisenä tavoitteena on ollut ja on edelleen saada kolmas sektori entistä tiiviimmin mukaan turvallisuusyhteistyön kumppaniksi. Viranomaisten ja kolmannen sektorin välisestä yhteistyöstä ja sen merkityksellisyydestä puhutaan paljon juhlapuheissa, mutta käytännön tasolla yhteistyötä on tehty kuitenkin varsin vähän. Yhteistyö onkin ollut lähinnä satunnaisuuteen ja se on pohjautunut pitkälti henkilökohtaisiin suhteisiin.

Koska turvallisuustoimien yhteistyö tapahtuu enenevässä määrin verkostoissa, nostan tutkimuksessa esille myös verkostojen toimivuuden keskeisiä elementtejä. Verkostoissa toimiminen on enemmän kuin perinteinen sidosryhmäyhteistyö ja verkostot tulevatkin olemaan jatkossa entistä enemmän tapa organisoida asioita. On hyvä huomioida, ettei verkostoitumisesta ole hyötyä pelkän verkostoitumisen kannalta. Jokaisen verkostoon mukaan tulevan toimijan tulee saada verkostosta lisäarvoa. Jokaisella tulee olla sekä annettavaa että saatavaa. Verkostotyössä on hyvä ottaa huomioon myös ennestään tunnistettuja pullonkauloja. Näitä pullonkauloja on listattu muun muassa Reija Linnamaan (2004) tekemässä väitöskirjassa.

2.3 Aikaisempi tutkimus

Viranomaisten välistä yhteistyötä on tutkittu vuosien varrella melko paljon. Useimpien tällaisten tutkimusten näkökulmana on ollut operatiivinen yhteistyö. Esimerkkinä tällaisesta tutkimuksesta mainitsen tämänkin tutkimuksen lähteenä käytetyn Vesa Valtosen väitöskirjan: ”Turvallisuustoimijoiden yhteistyö operatiivis-taktisesta näkökulmasta”. Sen sijaan kansallisia tutkimuksia, joissa olisi tutkittu viranomaisten ja kolmannen sektorin välistä turvallisuusyhteistyötä on melko vähän. Sen sijaan kansainvälistä tutkimusta PPP- yhteistyöhön (public-private partnership) liittyen löytyy melko paljon. Mainitsen esimerkkinä Busch & Givenin (2012) tutkimuksen, jossa julkisen ja ei-julkisen kumppanuus nähdään Yhdysvalloissa ensiarvoisen tärkeäksi. Toisena esimerkkinä Burtin tekemän kirjan (2012) jossa todetaan muun muassa, että globaalin turvallisuusteollisuuden kasvaessa valtion

rooli hälvenee ainoa turvallisuuspalvelujen tuottajatahona. Donahue & Zeckhauser (2006) toteavat, että uuden julkisjohtamisen päähuomio on tulevaisuudessa julkisten palveluiden tuottamisessa erilaisten yhteistyömuotojen kautta. Kotimaisten tutkijoiden tuotannosta mainitsen tässä yhteydessä Ståhlen & Laennon (2000) kirjoittaman kirjan strategisen kumppanuussuhteen merkityksestä ja sen tuoman tietopääoman hyödyntämisestä.

Sirpa Virta on käsitellyt aihetta useissa niin kansallisissa kuin kansainvälisissäkin teoksissa. Viittaan tässä yhteydessä artikkeleihin *Local security management: policing through networks* (2002), *Governing urban security in Finland: Towards the "European model"* (2013) ja *Strateginen johtaminen ja kumppanuus poliisihallinnossa* (2007). Aihetta on käsitelty laajasti myös Virran kirjoissa: *Poliisi, turvallisuusyhteistyö ja turvallisuusverkot* (2001), *Tavoitteena turvallisuus – Poliisin strategisen johtamisen haasteita* (2005) ja *Poliisi yhteiskunnassamme - toimintaan kohdistuvat odotukset ja sidosryhmäsuhteet* (1990), mutta niissäkin on kyse lähinnä vain viranomaisyhteistyöstä.

Kolmannen sektorin paikasta suomalaisessa yhteiskunnassa käydään vilkasta keskustelua ja aiheesta on viime vuosina toteutettu lukuisia hankkeita, selvityksiä ja tutkimuksia. Useimpien tutkimusten näkökulmana on ollut kolmannen sektorin rooli hyvinvointipalveluiden tuottajana. Tutkimuksissa ei ole juurikaan käsitelty sitä, minkälainen rooli kolmannen sektorin toimijoilla voisi olla turvallisuuden tuottamisessa ja turvallisuustyöhön osallistumisessa. Voidaankin todeta, että tutkimus aihe on tämän vuoksi ajankohtainen. Hyvinvoinnistakin puhuttaessa on tärkeä muistaa se tosiasia, ettei hyvinvointia voida saavuttaa ilman turvallisuutta.

2.4 Tutkimusmenetelmä ja menetelmän valinta

Tutkimuksen pääaineisto koostuu aiempien tutkimusten ja aihepiiriin liittyvän kirjallisuuden lisäksi järjestötoimijoille suunnatuista haastatteluista. Toisena merkittävänä aineistona on ollut Pirkanmaan Turvallisuusklusterin ohjausryhmälle suunnattu kysely. Koska kyseessä on toiminnallinen tutkimushanke jonka tarkoitus on saada aikaan pysyvää toimintaa ja sitä edistäviä rakenteita, keväällä 2013

järjestettiin myös erilaisia tapahtumia, jotka olivat omalta osaltaan luomassa sisältöä tutkimukseen. Edellä mainituista lähteistä saadut havaintoaineistot luovat tutkimukseen kukin oman kokonaisuutensa. Analysoin aineistoja kuitenkin yhdessä muun tutkimusaineiston kanssa ja lopputuotteena ovatkin syntyneet tutkimuksen johtopäätökset ja kehittämissuhteudet. Aiemmin koottua aineistoa on tukenut myös syksyllä 2013 perustettu kolmannen sektorin osaamisverkosto. Osallistuin aktiivisesti verkoston kehittämiseen, sen suunnitteluun ja käytännön toteuttamiseen niin toteuttajana kuin osallistuvana havainnoitsijankin vuoden 2013 loppuun asti.

2.4.1 Toimintatutkimus

Tutkimus on toteutettu toimintatutkimuksellisessa viitekehyksessä ja se on samalla kehittämistehtävä. Toimintatutkimuksen ideana on yhdistää ongelmanratkaisu, yhteistoiminta ja tiedonmuodostus. Toiminta tarkoittaa yleensä jonkun muutoksen tavoittelua, asiantilan korjaamista tai jonkin toivotun tilan edistämistä.

Toimintatutkimuksen tekijällä tulee olla aktiivinen enemmän tai vähemmän rakentava rooli kyseissä toiminnassa. O'Brien (1998) korostaa sitä, että toimintatutkijan tulee päästä osallistujia tyydyttävään lopputulokseen, ei yksinomaan tutkimusraporttiin. Hän luonnehtii tutkijaa suunnittelijaksi, johtajaksi, katalyytiksi, fasilitaattoriksi, opettajaksi, kuuntelijaksi, havainnoijaksi, syntetisoijaksi ja raportteriksi. Tavoitteena on edistää ja aikaansaada tavoitteen suuntaista muutosta, koota systemaattista tietämystä onnistumisen ehdoista, edellytyksistä ja edistämisen välineistä sekä osallistaa toisia toimijoita tällaiseen tiedonmuodostukseen.

Toimintatutkimus on Kuulan mukaan käytäntöjä niiden muuttamisen kautta tarkasteleva tutkimustapa. Pyrkimyksenä on muuttaa tarkastelun kohteena olevaa maailmaa ja erilaisia käytänteitä sekä ratkaista näihin liittyviä ongelmia ottamalla siinä toimivat ihmiset tutkimuksen aktiivisiksi osallisiksi. Lähestymistavalle on ominaista yhteistyö tutkijan ja "tutkittavien" välillä. Suuntautuminen käytäntöön, pyrkimys muutokseen ja tutkittavien osallistuva rooli ovat luonteenomaisia piirteitä toimintatutkimukselle. (Kuula 1999, 9-10.)

2.4.2 Haastattelu ja teemahaastattelu

Olen toteuttanut haastattelut teemahaastatteluina eli puolistrukturoituina haastatteluina. Hirsjärven & Hurmeen (2001, 47) mukaan puolistrukturoitu haastattelu tarkoittaa sitä, että kysymykset ovat olleet kaikille haastateltaville samat. Vastauksia ei ole sidottu tiettyihin vastausvaihtoehtoihin, vaan kukin haastateltava voi vastata kysymyksiin omin sanoin. Haastattelutilanteet ovatkin käytännössä edenneet pitkälti yhdessä keskustellen ja tulevaa yhteistoimintaa ideoiden kuitenkin ennalta suunniteltua haastattelurunkoa myötäillen.

Puolistrukturoitu haastattelumenetelmä on tullut minulle tutuksi viime vuosina muun muassa poliisin päällystöpintojen aikana tekemässäni kaksiosaisessa tuloksellista päivittäisjohtamista käsittelevässä opinnäytetyössä. Olen itse todennut menetelmän minulle luonteenomaiseksi. Pidän ihmisten kanssa keskustelemisestä ja menetelmä antaa tilaa avoimelle keskustelulle ennalta määriteltyihin teemoihin liittyen. Menetelmän avulla olen saanut myös paljon sellaisia ideoita mitkä olisivat jääneet ainakin joiltain osin saamatta, jos vastausvaihtoehdot olisivat rajoittuneet vain tiettyihin vastausvaihtoehtoihin.

Haastattelu soveltuu Hirsjärven & Hurmeen (2001, 11 ja 34) mielestä erityisesti tilanteisiin, jossa haluamme kuulla ihmisten mielipiteitä, kerätä tietoa, käsityksiä ja uskomuksia tai kun haluamme ymmärtää, miksi ihmiset toimivat havaitsemallamme tavalla tai miten he arvottavat tapahtumia. Haastattelun avulla pyritään keräämään sellainen aineisto, jonka pohjalta voidaan luotettavasti tehdä tutkittavaa ilmiötä koskevia päätelmiä. Haastattelu on myös metodi, jonka tutkimuksen osapuolet kokevat yleensä miellyttäväksi.

Tutkimuksen haastattelijoukoksi valikoitui Pirkanmaan maakunnassa toimivien järjestöjen edustajia. Lähetin sähköpostitse haastattelupyynnön 15 järjestön toiminnanjohtajalle, joista 9 vastasi pyyntöön myöntävästi. Kutsuttujen järjestöjen valintakriteereinä oli muun muassa se, että katsoin niillä olevan jo nyt jonkinlainen tehtävä turvallisuuden "toimialalla". Useat järjestöt toimivat esimerkiksi Vapaaehtoisessa pelastuspalvelussa (Vapepa) tai ovat olleet muuten aktiivisena osapuolena viranomaisyhteistyössä. Osaan haastatteluista osallistui kaksi saman

järjestön edustajaa, joten haastateltavia henkilöitä oli yhteensä 13 (järjestöt alla). Kaikki haastattelut toteutettiin kevään (12.2.–6.5.) 2013 aikana. Haastattelukysymykset ovat tutkielman liitteessä 1.

- Suomen Lentopelastusseura SLPS ry (kaksi haastateltavaa)
- Pirkanmaan reserviläiset (kaksi haastateltavaa)
- Suomen Meripelastusseura Pirkanmaa ry
- Pirkan Kylät ry
- Suomen Punainen Risti (SPR), Hämeen piiri (kaksi haastateltavaa)
- Tampereen ensi- ja turvakoti ry
- 4H, Häme (Kaksi haastateltavaa)
- Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL), Häme
- Pirkanmaan liitto

2.4.3 Kysely Turvallisuusklusterin ohjausryhmälle

Toteutin Turvallisuusklusterin ohjausryhmän jäsenille (suoritusajankohtana 15 jäsentä) suunnatun Webropol- pohjaisen kyselyn touko- kesäkuussa 2013, jolla koottiin näkemyksiä kolmannen sektorin mahdollisuuksista alueellisessa turvallisuustyössä. Kyselyn kautta ideoita ja ajatuksia saatiin laajasti niin viranomaisten, tutkimuksen kuin koulutuslaitosten edustajista aina turvallisuusalan yrittäjiin asti. Kyselyyn vastasi yhteensä 12 henkilöä. Kyselylomake ja Turvallisuusklusterin ohjausryhmän kokoonpano on raportin liitteessä 2.

2.4.4 Tutkimuksen aikana järjestettyjä tapahtumia

Tutkimushanke yhdistettiin osaksi erilaisia tapahtumia. Tällaisia tapahtumia olivat muun muassa Oktafoorumi (12–13.3.2013), kunnallisen turvallisuussuunnittelun ja valmiussuunnittelun ajankohtaispäivä (26.3.2013), Pirkanmaan maaseutufoorumi (26.4.2013) ja Arjen turvallisuus- kyläillat (9.4.2013 Orivesi, 10.4.2013 Urjala ja 24.4.2013 Putaja). Tapahtumat palvelivat osaltaan asetettuihin tutkimustehtäviin

vastaamista tiedonhankinnan, toiminnan käynnistämisen ja osallistuvan havainnoinnin kautta. Koska toimintatutkimuksen tavoite oli saada aikaan myös pysyviä toimintamalleja, ratkaisuja ja rakenteita, tapahtumat loivat myös erittäin hyviä suhteita eri toimijoihin ja samalla siltaa tulevalle yhteistyölle. Kuvaan seuraavaksi lyhyesti kaikkia tapahtumia:

Oktafoorumi

Pirkanmaan Turvallisuusklusteri järjesti yhdessä Tampereen nuorisofoorumin kanssa kaksipäiväisen Oktafoorumi- tapahtuman. Tapahtuman ensimmäiseen päivään osallistui Tampereen yläasteiden oppilaskuntien edustajia ja toiseen päivään toisen asteen oppilaskuntien edustajia. Nuoret suunnittelivat tapahtuman pääasiassa itse ja toimivat myös työryhmien vetäjinä. Ryhmien asiantuntijoina oli Poliisiammattikorkeakoulun, Pirkanmaan poliisilaitoksen ja Pirkanmaan pelastuslaitoksen edustajia. Työryhmien teemoina olivat: perheen ja lähipiirin turvallisuus, verkkoturvallisuus/ sosiaalinen media ja kouluturvallisuus.

Kunnallisen turvallisuussuunnittelun ja valmiussuunnittelun ajankohtaispäivä

Seminaari kokosi Poliisiammattikorkeakoululle 26.3.2014 noin 40 viranomais-, kunta- ja kolmannen sektorin toimijaa. Seminaaripäivän tavoite oli luoda kokonaiskuva sekä turvallisuussuunnittelun että valmiussuunnittelun tavoitteista. Seminaarin tavoite oli myös alueellinen verkostoituminen ja erityisesti sen pohtiminen, miten kolmas sektori saataisiin kiinteämmäksi osaksi alueellista valmius- ja turvallisuussuunnittelua. Järjestöt ilmaisivat kiinnostuksensa ottamaan osaa suunnitteluun ja seminaaripäivän perusteella yhteistoiminnan kehittämiseksi nähtiin olevan myös aito halu ja tahtotila. Ajankohtaispäivässä aloitettua työtä jatkettiin kolmannen sektorin osaamisverkoston tapaamisissa syksyn 2013 ja kevään 2014 aikana.

Pirkanmaan maaseutufoorumi

Pirkanmaan Turvallisuusklusteri järjesti yhdessä Pirkanmaan liiton kanssa turvallisuusaiheisen maaseutufoorumin Poliisiammattikorkeakoululla 26.4.2013. Maaseutufoorumin tarkoitus on rohkaista osallistujia ennakkoluulottomaan keskusteluun ja ideointiin maaseudun asioihin liittyen. Seminaarin luennoissa ja yhteisessä keskustelussa todettiin, että turvallisuus pitäisi kytkeä entistä tiiviimmin mukaan maaseudun kehittämiseen ja kehittämishankkeisiin. Turvallisuusajattelulle on kysyntää, sillä turvallisuus on noussut entistä enemmän esille järjestöjen tekemissä kyselyissä. Seminaariosallistujat toivoivat kaksisuuntaisen turvallisuusviestinnän kehittämistä ja kolmannen sektorin kokoavaa ja säännöllisesti kokoontuvaa turvallisuusverkostoa.

Maaseutufoorumissa käytiin keskustelua tuloksellisen yhteistyön sudenkuopista. Näitä mainittiin olevan muun muassa se, että moni aktiivinen henkilö toimii samaan aikaan useassa eri järjestössä. Vaarana on se, että järjestöjen resurssit lasketaan tämän vuoksi liian suuriksi. Yksi ihminen pystyy kuitenkin toimivaan kerrallaan vain yhdessä tehtävässä. Järjestötoimijat muistuttivat myös siitä, että vapaa-ajalla tehtävään työhön on hyvin rajalliset mahdollisuudet. Yhdeksi sudenkuopaksi mainittiin myös se, että toiminta henkilöityy usein muutaman aktiivisen henkilön varaan. Jos tällainen aktiivihenkilö jää pois toiminnasta, toiminta saattaa hiipua hyvinkin nopeasti. Toimintamalleja luotaessa pitäisikin kiinnittää huomiota siihen, ettei toimintaa rakenneta henkilösuhteiden varaan. Ongelmaksi koettiin myös vähäiset taloudelliset resurssit.

Arjen turvallisuus- kyläillat

Tutkimuksen tekijä oli mukana kolmessa Pirkan kylät ry:n ja Vapepan järjestämässä kyläillassa. Tutkimuksen tekijä teetti iltojen aikana tutkimushankkeeseen liittyvän kyselyn, johon vastasi yhteensä 39 henkilöä. Kyselyn tuloksista ja iltojen keskusteluista oli pääteltävissä, että turvallisuusasiat sekä huolettavat että kiinnostavat. Niissä nähdään myös paljon kehittämisen mahdollisuuksia. Kylillä asuvat ihmiset ilmaisivat myös kiinnostuksensa osallistua monin eri tavoin

turvallisuuden kehittämiseen asuinalueellaan. Arjen turvallisuusiltojen kyselyn tiivistelmä on luettavissa liitteessä 3.

2.4.5 Kolmannen sektorin osaamisverkosto

Pirkanmaan Turvallisuusklusterin ohjausryhmä on käynnistänyt toimintansa aikana seuraavat osaamisverkostot: Tutkimus- ja koulutusverkosto, ikäihmisten asumisen turvallisuus, ennakointifoorumi, yritysturvallisuusfoorumi, logistiikka ja myrskyt, turvallisuustiedoston välitysverkosto sekä kolmannen sektorin osaamisverkosto. Ohjausryhmän tukemana on käynnistynyt myös Insta Innovationin ja viranomaisten yhteistyössä kehittämä virtuaalinen harjoitusympäristö, Joint Virtual Environment-projekti (JoViTe), jossa on kehitetty johtamisen moniviranomaisharjoitteluun tarkoitettu virtuaalinen harjoitusympäristö. Kehittämishankkeessa on ollut mukana myös SPR:n Hämeen piirin valmiuspäällikkö.

Kolmannen sektorin osaamisverkostolla on ollut merkittävä rooli toimintatutkimuksen näkökulmasta, sillä verkoston tehtävänä on ollut toimia kaivattuna keskustelufoorumina, viedä eteenpäin tutkimushankkeen aikana esiin nousseita tärkeäksi koettuja teemoja sekä määritellä tulevan yhteistoiminnan painopistealueet. Verkoston ensimmäisessä kokoontumisessa määriteltiin viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyössä yhteistoiminnan painopistealueet joita ovat:

- Arjen turvallisuuskoulutukset ja turvallisuustietoisuuden lisääminen
- Ensihuoltoketjun toimivuus
- Perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapausten tuki ja apu
- Uusien vapaaehtoisten rekrytointi

Tässä yhteydessä on mahdoton avata tarkemmin valittujen teemojen alla tehtyä työtä ja niiden sisältöä. Kaikki teemat ovat arvioitu merkittäviksi ja sellaisiksi, joita halutaan kehittää eteenpäin verkostotyön avulla. Teemoja on työstetty

allekirjoittaneen ja verkoston puheenjohtaja SPR:n valmiuspäällikkö Ari Saarisen johdolla niin yhteisten keskustelujen kuin erilaisten ryhmätöidenkin avulla.

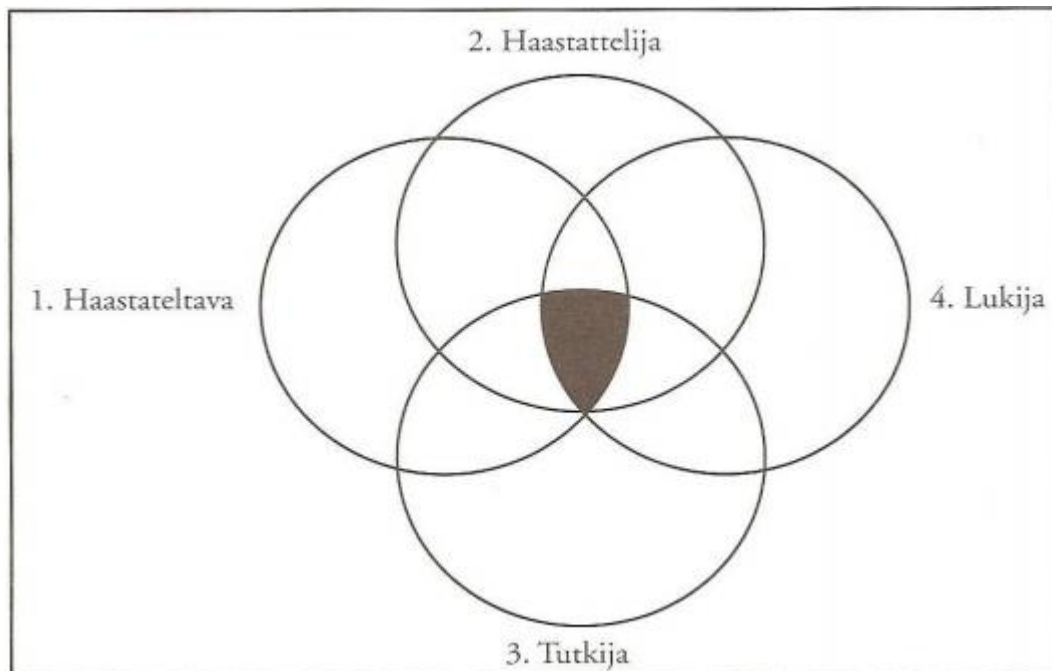
Uusien vapaaehtoisten rekrytointi-teemaan liittyvänä merkittävänä saavutuksena mainitsen kuitenkin kuuden Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulun maisteriopiskelijan keväällä 2014 tekemän selvitystyön: "Selvitys Pirkanmaan Turvallisuusklusterin kolmannen sektorin osaamisverkoston toimijoiden rekrytoinnin kehittämiseksi". Työ toteutettiin verkoston tarpeeseen pohjautuen konsulttipalvelun tavoin. Selvityksen kohteena olivat erityisesti nuoret aikuiset. Selvitys on merkittävä ennen kaikkea siksi, että järjestöt kaipaavat ja tarvitsevat aktiivisia nuoria aikuisia mukaan toimintaansa. Selvityksessä on useita ehdotuksia rekrytoinnin kehittämiseksi. Näitä tuloksia tullaan hyödyntämään kolmannen sektorin osaamisverkoston myöhemmässä toiminnassa. Toimin osaamisverkoston ja opiskelijoiden välisenä yhteyshenkilönä yhdessä SPR:n Ari Saarisen kanssa.

Kolmannen sektorin verkoston perustaminen sai hyvän vastaanoton järjestötoimijoiden keskuudessa ja verkostoon lähti mukaan kolmen kokoontumiskerran jälkeen jo noin 30 järjestötoimijaa. Olen saanut verkoston toiminnan, kokoontumisten ja siellä tapahtuneen osallistuvan havainnoinnin kautta paljon tutkimusta tukevaa aineistoa. Esittelen havainnoinnin tuloksia tulosluvun 5 lopussa.

2.5 Aineiston analyysissä käytetyt menetelmät

Haastatteluaineistoihin perustuvassa tutkimuksessa tutkijan pyrkimyksenä on päätyä onnistuneisiin tulkintoihin. Haastattelutekstiä voidaan tulkita monin tavoin ja eri näkökulmista. Onnistunut tulkinta syntyy siitä, että lukija omaksuu saman näkökulman kuin tutkija ja voi löytää tekstistä ne asiat jotka tutkijakin löysi, riippumatta siitä onko lukija näkökulmasta samaa mieltä kuin tutkija. Tulkintoja tulee tehdä sisäkkäisesti monissa vaiheissa. Tutkija tulkitsee tutkittavan tulkintoja ja lukija puolestaan tulkitsee tutkijan tulkintoja. Tätä voidaan havainnollistaa alla olevan kuvion 1 pohjalta. Mitä suurempi on ympyröiden yhteinen osuus, sitä yksimielisempiä eri osallistujatahot ovat tulkinnoista. (Hirsjärvi & Hurme, 2001, 151.)

Kuvio 1: Tulkintojen sisäkkäisyys (Hirsjärvi & Hurme, 2001, 151)

Koska tutkimusaineistoa on kerääntynyt haastattelujen lisäksi monesta muustakin lähteestä, olen käsitellyt tutkimusaineistoa soveltuvin osin hermeneuttisen metodin mukaan. Hermeneuttisen analyysin päämääränä on esimerkiksi ihmisen toiminnan tai tekstin merkityksen syvälinen tunteminen. Ymmärtämiseen tähdätään systemaattisella tulkintojen tekemisen prosessilla jota kutsutaan hermeneuttiseksi kehäksi: yksityiskohtien tulkinta vaikuttaa kokonaisuuden tulkintaan ja tutkimuskohteesta tehtyjen tulkintojen uudelleen tulkitseminen tuottaa yhä laajenevaa ymmärrystä aiheesta tai kohteesta. (Koppa 2014.)

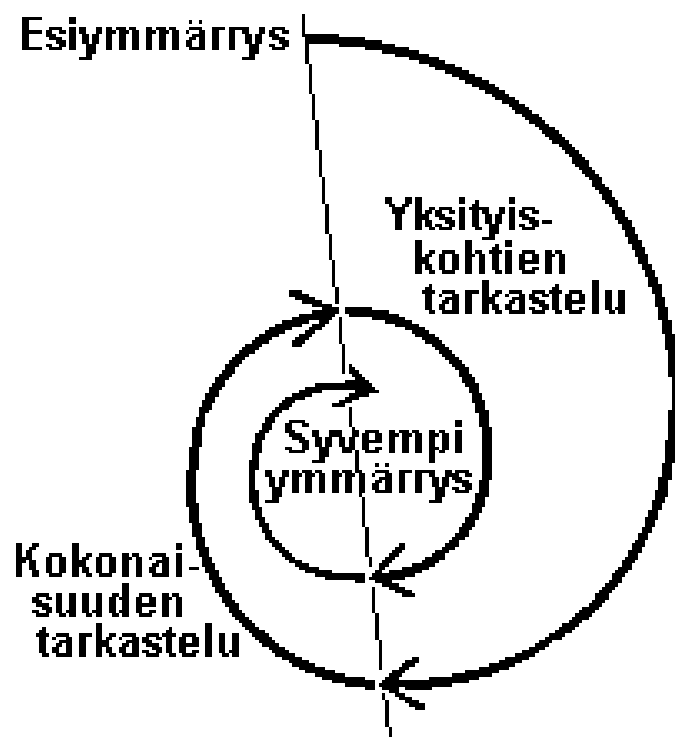
Järvisen ja Järvisen (2004, 198–199) mukaan hermeneuttinen metodi käsittää aineiston jatkuvan edestakaisen prosessin sen osien ja kokonaisuuksien kesken. Sitten keskitytään tekstin osiin, haetaan teemoja ja yritetään selvittää niiden merkitystä. Tämän jälkeen taas tarkastellaan koko tekstiä ja sen laajempaa merkitystä.

Järvinen ja Järvinen korostavat, että tutkijalla tulee olla tietoa käsiteltävästä temasta. Jotta tutkija voisi herkästi tulkita ja ymmärtää tekstin vivahteita, hänen

tulee tuntee syvällisesti sitä ilmiöaluetta, jota aineisto kuvaa. Tekstin tulkinta ei voi olla vapaa ennako-oletuksista, sillä tulkitsija ei voi hypätä ulos siitä ymmärryksestä joka hänellä on. Jos teksti perustuu haastatteluun, niin sekä haastattelijan että tulkitsijan ennako-oletukset vaikuttavat tuloksiin. On kuitenkin tärkeää, että tulkitsija tiedostaa asian ja on tietoinen virhetulkintojen mahdollisuudesta. (Järvinen ja Järvinen 2004, 199.)

Hermeneuttisen tutkijan prosessia voidaan kuvata esimerkiksi alla olevan hermeneuttisen kehän mukaan. Jokaisella tutkijalla on työn alkaessa kohteesta jonkinlainen alustava mielikuva, esiymmärrys, jota tutkija pyrkii syventämään. Kehän käytön tarkoituksena on päästä aiheessa yhä syvemmälle ja syvemmälle. Vuorottelua jatketaan, kunnes uusia oivalluksia ei enää synny. (Virtuaaliyliopisto, 2014.)

Kuvio 2. Hermeneuttinen kehä. (Virtuaaliyliopisto 2014.)

Teemahaastatteluista kerääntyvän aineiston jatkokäsittely on usein hankalaa ja tallenteita joutuu joskus kuuntelemaan useitakin kertoja, ennen kuin osaa päättää, mitä niistä siirretään varsinaiseen tekstiin. (Virtuaaliyliopisto 2014b.)

Koska teorian ja haastattelujen lisäksi minulla oli käsiteltävänä myös kyselyn tulokset ja erilaisista tapahtumista kerääntyneet muistiot ja kokemukset sekä kolmannen sektorin verkoston työn havainnoinnista saamin kokemukset, tutkimuksen aineistoa voidaan pitää varsin laajana ja monipuolisena. Hermeneuttinen metodi toimi mielestäni hyvin syvemmän ymmärryksen aikaansaamisessa ja aikaansai toivottavasti myös onnistuneita tulkintoja. Luin eri lähteistä saamani aineistot useaan kertaan läpi ja vasta sen jälkeen aloin tiivistää aineistoa yhdeksi kokonaisuudeksi. Kokonaisuus alkoi pikku hiljaa jalostua syvemmäksi ymmärrykseksi, jonka tuloksena syntyivät sitten tutkimuksen lopputulokset. Uskon myös, että minulla oli tutkittavana olleesta asiasta riittävä esiymmärrys, sillä olen ollut lähes koko poliisiurani ajan mukana paikallisessa sidosryhmäyhteistyössä. Työ Turvallisuusklusterin koordinaattorina antoi minulle myös erinomaiset valmiudet ymmärtää verkostotyön toimintaperiaatteita ja kehittää verkostossa tapahtuvaa turvallisuusyhteistyötä.

2.6 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnilla on yleensä tarkoitettu kannanottoa tutkimuksen validiteettiin ja reliabiliteettiin. Validiteetilla tarkoitetaan kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Validiteetin puuttuminen tekee tutkielmasta käytännöllisesti katsoen arvottoman, sillä silloinhan on todellisuudessa tutkittu aivan muuta asiaa kuin alun perin kuviteltiin. Reliabiliteetilla tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta. Korkea reliabiliteetti varmistaa sen, ettei tutkimustulos ole sattumanvarainen, vaan samoissa olosuhteissa samoin tuloksin toistettavissa. Kun mittaaminen on reliabelia ja validia, tutkimusaineisto on sisäisesti luotettavaa. (Uusitalo 1991, 84–86).

Pyrin vahvistamaan validiteettia tekemällä sekä haastattelu- että kyselyrunгон huolellisesti. Hirsjärvi & Hurme (2008, 184) kirjoittavatkin kirjassaan, että laadukkuutta voidaan tavoitella tekemällä hyvä haastattelurunko. On tärkeä miettiä ennalta, miten teemoja voidaan syventää ja pohtia vaihtoehtoisia lisäkysymysten muotoja. Haastatteluteemat ja kysely löytyvät liitteistä 1 ja 2.

Haastattelin tutkimukseen yhteensä kolmeatoista henkilöä, jotka edustivat yhdeksää eri järjestöä. Lähetin haastateltaville kysymykset ennalta, jotta kukin haastateltava pystyi valmistautumaan haastatteluun jo etukäteen. Sainkin haastateltavilta, kiitos etukäteisvalmistautumisen, jäsenneltyjä ja monipuolisia vastauksia. Vaikka haastattelun kohteena olevat järjestöt ovat toiminnaltaan hyvinkin erilaisia, uskon otoksen riittäneen hyvään edustavuuteen, koska monet vastaajat puhuivat ja kertoivat samoista asioista ja ongelmista järjestön perustehtävästä riippumatta.

Koin saaneeni kaikkien haastateltavien kanssa hyvän keskusteluyhteyden, jonka vuoksi olen haastattelujen tuloksiin tyytyväinen. Nauhoitin kaikki haastattelut haastateltavien suostumuksella ja purin haastattelut myöhemmin tekstimuotoon. En litteroinut haastatteluja sanasta sanaan, vaan tein ns. karkean litteroinnin. Tein haastatteluiden aikana varmuuden vuoksi omia muistiinpanoja siltä varalta, että tekniikka pettäisi ennen haastattelujen litterointia. Haastattelujen aikana minulla heräsi myös monia ajatuksia ja ideoita, jotka oli tärkeä saada kirjattua ylös jo haastattelun aikana. Olen käsitellyt kaikkea syntynyttä haastattelumateriaalia, niin tallenteita kuin tekstimuodossa olevia, mahdollisimman luottamuksellisesti ja tietoturvallisesti. En ole esimerkiksi siirtänyt haastatteluaineistoa missään vaiheessa kotitietokoneelleni, vaan säilytän niitä poliisin tietoturvallisessa tietoverkossa.

Sain kaikissa haastattelupaikoissa lämpimän vastaanoton. Hyvällä vastaanotolla oli iso merkitys myös haastatteluiden onnistumisen kannalta, koska haastateltavat olivat motivoituneet haastateltaviksi. Hyvä vastaanotto lisäsi myös omaa motivaatiota haastatteluiden tekemiseen.

Olen pyrkinyt aineistoa käsitellessäni kiinnittämään huomiota siihen, etten sekoittaisi omia subjektiivisia näkemyksiäni tutkimusaineistoa käsitellessäni. Tähän pyrin myös haastatteluja tehdessäni. Omien näkemysten eristäminen ei tosin ole ollut helppoa sillä kuten aiemmin totean, tutkimuksen tulokset ovat syntyneet hyvin monesta eri lähteestä ja useista aiheen ympärillä käydyistä keskusteluista. Koska kyseessä on toiminnallinen tutkimushanke, tämä ei ole mielestäni kuitenkaan ongelma. Kuten O'Brienin (1998) toteaa, toimintatutkijan tulee päästä osallistujia tyydyttävään ja tutkimuksen jälkeen myös pysyvään lopputulokseen, ei yksinomaan tutkimusraporttiin. Tein tämän vuoksi tutkimusta paljolti keskusteleavassa hengessä

tulevaisuuden toimintaa innovoiden. Omien näkemykseni sekoittuminen lopputulokseen on kuitenkin hyvä ottaa huomioon tuloksia ja kehittämis ehdotuksia luettaessa. Virkamiestaustani on myös vaikuttanut epäilemättä haastateltavien vastauksiin jossain määrin.

2.7 Keskeisten käsitteiden määrittely

Tieteellisen tutkimuksen yksi perussääntö on käytettävien käsitteiden mahdollisimman eksakti määrittely. Käsite on yksi kaiken tieteellisen ymmärryksen suuri väline, jonka merkitys oivallettiin jo noin 388 eKr. julkaistussa teoksessa Platonin Valtio. (Virta 2011, 114.)

Tämän tutkimusten keskeisille käsitteille löytyy kirjallisuudesta paljon erilaisia määritelmiä. Alla olevat käsitelmäärittelyt eivät ole siis kaiken kattavia, vaan olen nostanut tässä yhteydessä esille tutkimuksen kannalta tärkeitä määritelmiä. Erityisesti sellaisia, jotka auttavat hahmottamaan tutkittavaa ilmiötä. Käsitteiden määrittelyn tarkoitus on auttaa ymmärtämään niiden merkitystä ja edistää koko tutkimuksen ymmärtämistä.

Kolmas sektori

Kolmas sektori viittaa yleisimmin kansalaisyhteiskunnan järjestöihin ja säätiöihin. Kolmannen sektorin luonnetta kuvaavat sellaiset määreet, kuten ei-voittoa tavoitteleva kansalaistoiminta ja vapaaehtoisuus. Käsite kolmas sektori on peräisin 1960- luvulta yhdysvalloista. 1970- luvulla käsite kulkeutui laajempaan käyttöön myös Euroopassa. Kolmannen sektorin toimijoihin luetaan yleisesti mm. naapurusyhdistykset, urheiluseurat, virkistysyhdistykset, yhdyskuntien paikallisyhdistykset, avustusjärjestöt, kirkot, ammatilliset järjestöt, avustussäätiöt ja erilaiset hyvinvointiorganisaatiot. (Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali 2014.)

Kolmas sektori määrittyy usein yhdeksi kokonaisuudeksi, paketiksi, joka ”otetaan käyttöön” tarvittaessa. Todellisuudessa kolmas sektori on kaikkea muuta.

Suomalaisen yhteiskunnan perusta on yhteiskunnallisessa yhdistystoiminnassa. Yhdistyksiä on perustettu huolehtimaan niin paikallisyhteisöjen turvallisuudesta ja kehittämisestä sekä edistämään sivistyksellisiä ja taidollisia pyrkimyksiä. Järjestötoiminnalle onkin ollut tyypillistä, että sen avulla on osaltaan paikattu julkisen palvelutuotannon aukkoja ja katveita. Ihmiset haluavat olla avuksi ja hyödyksi, tehdä järkeviä asioita. Tähän kansalaistoiminta tarjoaa oivan mahdollisuuden. Sitä voidaan hyvällä syyllä kutsua suomalaisen yhteiskunnan yhdeksi kivijalaksi. Kun se toimii, yhteiskunta toimii. (Mankkinen 2014, 19–20.)

Vapaaehtoistoiminnan kautta yhteiskunnassa tapahtuu monia merkittäviä asioita, joita ei voitaisi järjestää samassa laajuudessa palkattujen ihmisten avulla. Suomalaisten into vapaaehtoistoimintaan on kansainvälisesti verrattuna korkealla tasolla, sillä lähes puolet suomalaisista osallistuu siihen vuosittain. Vapaaehtoistoiminta on yksi keskeinen osa suomalaista järjestötoimintaa. (Häyrinen 2014, 24.)

Julkinen sektori

Julkinen sektori tarkoittaa kansantalouden osaa, joka on valtion tai kuntien omistuksessa. Julkisen sektorin tarjoamille palveluille on ominaista se, että palvelut pyritään tuomaan kaikkien kansalaisten ulottuville riippumatta heidän henkilökohtaisista rajoitteistaan, varallisuudestaan tai asuinpaikastaan. Julkisia palveluita pidetään merkittävänä kansallisen turvallisuuden, kansallisen edistyksen sekä kansalaisten hyvinvoinnin kannalta. Kansallinen merkittävyys puolestaan perustelee sen, että kaikki osallistuvat noiden palveluiden rahoittamiseen verotuksen kautta. (Huotari 2013)

Julkinen sektori on uudissana kuvaamaan organisoitua, julkista toimintaa, mitä on käytetty vasta 1970-luvulla sektori-käsitteen kanssa. Sanana julkinen on alun perin tarkoittanut poliittista, valtion toimintaa, kansalle kuuluvaa, avointa, yleistä, jaettua ja yhteisöllistä. Sanalla julkinen tarkoitetaan myös viranomaisia, julkista mielipidettä, virallista, luvallista, tavallista, jokapäiväistä julkista sektoria tai palvelua. (Kylänen 2007, 18.)

Turvallisuus

Turvallisuudesta puhuttaessa on usein ongelmana, ettei tunnisteta, millä kielellä keskustelua kulloinkin käydään - teknisellä, organisatoris-hallinnollisella, poliittisella, filosofisella vai uskonnollisella (Toiskallio 2011, 41). Näiden lisäksi turvallisuudesta puhutaan ja turvallisuutta tutkitaan eri tieteenaloilla kunkin tieteenalan omilla kielillä. Turvallisuuden määritelmä on aina suhteellinen ja kontekstisidonnainen, tieteenalan vakiintunut tai tieteenalan kehittämä turvallisuus. Turvallisuus- sana sisältää suomen kielellä sekä englanninkielisten sanojen security ja safety konnotaatiot. (Virta 2011, 121.)

Turvallisuus on moniselitteinen tai jopa mahdoton määritellä. Yleisesti turvallisuuden voidaan sanoa merkitsevän vapautta uhkista tai kykyä puolustautua niitä vastaan. Turvallisuuden käsitettä voidaan tarkastella kysymällä, mitä tai ketä turvataan ja keneltä turvataan sekä miten turvataan. Turvallisuusuuhkien muutosten myötä turvallisuuden kohteiksi on otettu valtioiden lisäksi yksilöt ja yhteisöt. Kirjoon on sisällytetty myös ympäristöön ja talouteen liittyviä kysymyksiä. (Pesonen 2013, 13.)

Turvallisuus on inhimillinen peruspyrkimys. Turvattomuus on vastaavasti sitä, ettei inhimillinen peruspyrkimys voi toteutua kaikissa olosuhteissa. Turvallisuutta on siis käsitelty ensinnäkin tarpeena, sillä tarpeiden tyydytys on ihmisen hyvinvoinnin perusta. Turvallisuus on myös keskeinen inhimillinen ja sosiaalinen arvo. Arvona turvallisuus merkitsee varmuutta, vaarattomuutta, luotettavuutta ja levollisuutta. Siis sitä, että vaarojen, tapaturmien, onnettomuuksien, väkivallan ja rikollisuuden poissaolo on arvo sinänsä. Yksilön tasolla turvallisuus on sisäistä turvallisuutta ja ryhmien tasolla se on muun muassa perheen turvallisuutta. Yhteiskunnan tasolla turvallisuus on kansallista turvallisuutta ja ihmiskunnan tasolla maailman rauhaa. (Niemelä & Lahikainen 2000, 22.) Organisaation turvallisuus on asian tila, jossa riskit ovat hallinnassa.

Turvallisuus ymmärretään tässä tutkimuksessa varsin laajassa viitekehyksessä, eikä sitä ole haluttu rajata mihinkään tiettyyn muottiin. Monista käsitemäärittelyyn liittyvistä ongelmista huolimatta Valtonen (2010, 5) toteaa kuitenkin, että turvallisuus toimintaympäristönä muodostaa yhteistoiminnan viitekehyksen

turvallisuustoimijoiden yhteistyölle. Tämä on hyvä lähtökohta tälle yhteistyötä käsittelevälle tutkimukselle.

Sisäinen turvallisuus

Sisäistä turvallisuutta käsitteenä on määritelty erilaisissa sisäisen turvallisuuden strategioissa. Sisäisen turvallisuuden ohjelman (2012) mukaan Sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan sellaista yhteiskunnan olotilaa, jossa väestö voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja kansallisista tai kansainvälisistä ilmiöistä johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta.

Sisäinen turvallisuus on sekä käsitteenä että toimintoina laaja ja poikkihallinnollinen, eikä sitä voida ylläpitää eikä parantaa pelkästään viranomaisten toimenpitein. Ihmiset yksilöinä vaikuttavat merkittävästi omalla toiminnallaan ja omilla valinnoillaan omaan henkilökohtaiseen turvallisuuteensa. Olennaista on, että yhteiskunnassa vallitsee hyvä turvallisuuskulttuuri. Tämä edellyttää, että viranomaisten lisäksi myös elinkeinoelämä, eri yhteisöt ja yksityiset ihmiset haluavat ja osaavat ottaa turvallisuusasiat huomioon omassa ympäristössään ja toiminnassaan. (Peltokangas 2016)

Sisäistä turvallisuutta ylläpitämällä ehkäistään ja hallitaan Suomeen ja Suomessa asuviin ihmisiin kohdistuvia rikoksia, onnettomuuksia, ympäristövahinkoja ja muita häiriöitä. Sisäinen turvallisuus on yksi keskeinen yhteiskunnan elintärkeä toiminto. Elintärkeät toiminnot pitävät turvallisen arjen rattaat pyörimässä. Elintärkeiden toimintojen turvaamisessa on kaikilla yhteiskunnan toimijoilla - viranomaisilla, yrityksillä, järjestöillä ja turvallisuustutkimusta tekeville yhteisöillä – tärkeä rooli. (Yhteiskunnan turvallisuus 2015)

Turvallisuustoimija

Tässä tutkimuksessa turvallisuustoimijoita katsotaan laajasti ja siihen kuuluvat perinteisten viranomaistoimijoiden lisäksi myös kolmannen sektorin toimijat. Kolmatta sektoria ja sen järjestöjä pidetään merkittävänä turvallisuustoimijoina perinteisten viranomaistoimijoiden rinnalla. Kuvaan turvallisuustoimijat kokoavaa verkostoa myös turvallisuusverkostoksi.

Turvallisuustoimija on yksilö tai yhteisö, joka osallistuu turvallisuuden edistämiseen. (Valtonen 2010). Turvallisuustoimijat voivat olla henkilöitä, tiimejä ja yksiköitä tai ulkoisia sidosryhmiä. Turvallisuustoimija on henkilö joka osallistuu turvallisuustyöhön valtakunnallisella, alueellisella tai paikallisella hallintotasolla. (Pesonen 2013, 14.)

Turvallisuustoimijoiden yhteistyö on konkreettista yhteiseen päätökseen, sopimukseen tai muuhun vastaavaan perustuvaa yhteistyötä turvallisuustoimijoiden kesken. Vallan tai riskien jakaminen ei ole olennaista, toisin kuin liiketoiminnassa, sillä yleensä joku toimija omistaa kokonaisuuden tai on ohjausvelvollinen toiminnan osalta. Turvallisuustoimijoilta edellytetään yhteistyössä ammattitaitoa ja luotettavuutta. Turvallisuuden yhteistoiminnan keskeisin kehityskohde on yhteistyöosaamisen kehittäminen. (Valtonen 2010, 5.)

Poliisi on yksi keskeinen turvallisuustoimija. Poliisilla on keskeinen asiantuntijarooli, mutta tulevaisuudessa sen asema turvallisuusverkostoissa voi myös muuttua. Turvallisuusverkosto muodostuu olemassa olevista turvallisuustoimijoista ja toiminnasta helpommin kuin että lähdetään muodostamaan kokonaan uusia rakenteita. (Virta 2001, 20.)

Verkosto

Verkosto on ollut yhteiskuntatieteissä paljon käytetty termi viime vuosina. Taustalla on suuret yhteiskunnalliset muutokset kuten globalisaatio, hallinnon rakenteiden hajauttaminen ja tietoverkkojen nopea kasvu. Verkostolähestymistapa tarjoaa käsitteellisiä välineitä tämän monimutkaisen ja vaikeasti hahmotettavan

yhteiskunnallisen kokonaisuuden hahmottamiseen. Verkostoyhteiskunta ja verkostojohtaminen ovat siihen keskeisesti liittyviä käsitteitä. (Virta 2001, 4.)

Yhteiskunnan monimutkaistuessa asiat muuttuvat yhä vaikeammin hallittaviksi. Hallinnon on otettava tämä huomioon ja muututtava. Keskinäinen riippuvuus julkisten ja yksityisten toimijoiden välillä on tulosta modernin yhteiskunnan lisääntyvästä kompleksisuudesta. Vuorovaikutus on kompleksisuuden hallintaa ja verkostot sen yksi ilmenemismuoto. Tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden korostuminen johtaa siihen, että julkisten organisaatioiden on sovellettava entistä joustavampia rakenneratkaisuja. Verkostoilla pyritään muuttamaan jäykkiä ja monipuolisia hierarkioita. (Virta 2001, 69.)

Verkostoja on kuvailtu muun muassa metaforana sekä hallinto- ja institutionaalisina järjestelyinä. Erilaiset ulottuvuudet tulevat esiin eri alojen, kuten valtio-opin, julkisen hallinnon ja julkisen hallinnon tutkimuksessa. (Keast ym. 2014, esipuhe.) Verkostometafora ilmaisee sen, että ihmiset ovat toisiinsa kytkeytyviä, verkottuvia ja tässä mielessä "sosiaalisia" olioita. Verkostokäsitteitä ovat yleisen metaforakäsitteen lisäksi muun muassa taloudellinen, jolloin verkostot kytetään taloudelliseen toimintaan ja sosiaalinen verkostokäsite, jolloin verkostot kytkeytyvät sosiaaliseen kanssakäymiseen. Verkostoilla katsotaan olevan usein sosiaalista pääomaa, jolloin verkosto edistää versoston jäsenten välistä sosiaalista vuorovaikutusta ja sen myötä tehostavat yksilöiden tavoitteiden toteutumista ja talouden toimintaa. (Mustikkamäki, diat 4-6.) Verkostossa tehtäviä ja toimintaa tarkastellaan perinteisen yhden toimijan näkökulman sijasta huomioimalla myös muut lähipiiriin sijoittuvat toimijat. Verkostoituminen ohjaa myös organisaatioiden kehittymistä ja toimintaa. (Virta 2001, 69.)

Verkosto on kumppanuuden rakenne ja raamittaja ja ennen kaikkea turvallisuuden väline. Kehittämisessä tai suunnitteluprosessissa mukana oleville verkosto voi olla kanava uusien resurssien hankkimiseen, pääsyyn mukaan päätöksentekoprosessiin, informaatioon, uusille markkinoille. Selkeämmin verkostot on kuitenkin viime vuosina nähty strategisina välineinä, jolloin motiivina ja tavoitteena on yhteinen tahdonmuodostus, päätösten toimeenpano ja legitimointi, informaation vaihto ja vaikuttavuuden parantaminen. Verkosto on jotain enemmän kuin perinteinen

sidosryhmäyhteistyö ja verkostot tulevat olemaan jatkossa entistä enemmän tapa organisoida asioita. (Virta 2005, 13 ja 2013.)

Monimutkaisuus kuuluu verkostoon olennaisena piirteenä. Verkostoajattelu vaatii siirtymistä perinteisestä hierarkkisista viranomaisprosesseista horisontaalisiin ja tasa-arvoisiin järjestelmiin. Yhteistyö verkostoissa rakentuu sitoutumisen varaan. Osallistujan tulee arvostaa toisiaan ja tunnustaa toistensa arvo. (Keast ym. 2014, 6, 37 ja 168.)

Linnamaan (2004, 50–51) mukaan verkosto voidaan yleisesti määritellä kokonaisuudeksi, missä kaksi itsenäistä toimijaa on lähempänä toisiaan verkoston kautta kuin ilman sitä. Verkostoitumisella tarkoitetaan vastavuoroisten, ei-hierarkkisten vuorovaikutussuhteiden merkityksen kasvua, toimijoiden lisääntyntä keskinäisriippuvuutta ja tämän riippuvuuden oivaltamista ja hyväksymistä. Verkosto voidaan tällöin määritellä sosiaalisiksi suhteiksi toisistaan riippuvaisten toimijoiden välillä, jotka ovat organisoituneet yhteisen intressin ympärille. Verkostoajattelun keskeisenä ominaisuutena on verkostoon kuuluvien toimijoiden välinen vuorovaikutus ja luottamus. Virran (2011, 46) mukaan tavoitteena on, että eri hallinnonalojen viranomaisten, kolmannen sektorin ja muiden tahojen välisestä yhteistyöstä päästäisiin entistä enemmän yhdessä tekemiseen.

Verkostojohtaminen

Verkostojohtamisella tarkoitetaan toimintaa, jonka tavoitteena on vuorovaikutusprosessin edistäminen, erilaisten toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa välittäjänä toimimisen ja toiminnan suuntaamisen kohti päämäärien etsimistä ja saavuttamista. Verkostojohtaminen on aloitteen tekemistä, vuorovaikutuksen aktivoimista ja mahdollistamista eri intressejä omaavien osapuolten välille, sekä luottamusperusteisen suhteen luomista, jonka avulla saavutetaan yhteiset tavoitteet ja halutut vaikutukset. (Virta 2005, 51.)

Verkostojen valta on aina jaettua, vaan valtaa on periaatteessa kaikilla mukana olevilla toimijoilla. Verkostojen johtaminen on usein epäsuoraa vaikuttamista

tilanteessa jossa toimijat eivät välttämättä tunnista omaa valtaa ja johtajuuttaan. Verkostojohtaminen tapahtuu toimintaympäristöissä, jossa ei ole yhteisesti jaettua mielipidettä siitä, mitä tietä kulkea. Yhteisen tarkoituksen luominen on yksi verkostojohtajan päätehtävä. Verkostojen johtajan tulee pystyä vaikuttamaan omaan organisaation lisäksi myös muihin organisaatioihin omien sanojen ja tekojen kautta. Verkoston johtajan tulee motivoida, organisoida, asettaa tavoitteita, tehdä päätöksiä ja huolehtia tiedonkulusta verkoston jäsenten välillä. (Hukkanen 2010, 36–38.)

Verkostoituminen edellyttää poliisilta uudenlaisia valmiuksia ja uudenlaista johtamisnäkökulmaa. Verkostojohtamisen haasteena on erityisesti eri toimijoiden välisen "riippumattoman keskinäisriippuvuuden" hallinta, johtamisen ulottuminen oman organisaation ulkopuolisiin asioihin ja monimuotoisuuden, monimutkaisuuden ja hajanaisen pelikentän hallinta ylipäätään. (Virta 2001, 71.)

Osaamisverkosto

Osaamisverkosto on Pirkanmaan Turvallisuusklusterissa tietyn turvallisuusasian tai -ongelman äärelle koottu turvallisuustoimijoiden joukko. Osaamisverkostoon on koottu toimijoita, joilla on verkoston teemaan liittyen tiedollista ja taidollista osaamista ja sitä kautta sekä annettavaa että saatavaa. Osaamisverkoston tavoite on lisätä toimijoiden välistä yhteistyötä ja saada aikaan konkreettisia ratkaisuja ja tuloksia verkoston teeman ja tavoitteiden mukaisesti. Jokaiselle osaamisverkostolle on valittu oma puheenjohtaja, jonka johdolla verkosto pyrkii saavuttamaan verkoston eri toimijoiden yhdessä asetetut tavoitteet.

3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Yhteistyön teoriakehys

Yhteisöjen välistä yhteistoimintaa voidaan taustoittaa eri teorianäkökulmilla. Käytän tässä tutkimuksessa Kivistön (2005) listaamia yhteistyön tutkimuksen teoriakehyksiä. Institutionaalinen malli on hyvä lähtökohta ymmärtää turvallisuusalan toimintaympäristön yleistä logiikkaa. Systeemimalli huomioi vallan ja riippuvuudet, mutta se huomioi myös organisaatioiden muodostaman systeemin, jolla tarkoitetaan toiminnallista sosiaalista järjestelmää, jonka toimijoita yhdistävät yhteinen ongelma tai intressi. Tässä viitekehyksessä turvallisuus toimii yhteisenä nimittäjänä sekä ongelmalle että intressille. Verkostotyössä korostuu myös valtariippuvuuden lähestymistapa. Yhteistoimintamotivaatio kun nousee yhdessä sovitusta tavoitteista, joiden tuloksena jokaisella toimijalla on verkostoon sekä annettavaa että saatavaa. Unohtaa ei sovi resurssiriippuvuusteoriaa. Resurssien yhdistäminen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden aikaansaamiseksi tulee olla yhteistyön keskeinen lähtökohta.

Teoriakehys	Kuvaus
Institutionaalinen malli	<i>Keskeistä ajattelutavassa on vaikuttavien tekijöiden sijainti organisaatioiden ulkopuolella. Yhteistoiminnan tarkastelua leimaavat hallinnon, lainsäädännön ja asiantuntemuksen taholta tulevat velvoitteet ja paineet.</i>
Resurssi-riippuvuusteoria	<i>Resurssiriippuvuusmallissa perusselityksenä organisaatioiden välisiin suhteisiin pidetään resurssien kontrollointia, mikä sisältää oletuksen kaikkien organisaatioiden tarvitsemista resursseista, joilla voidaan vastata niiden puutteen aiheuttamaan uhkaan.</i>
Valtariippuvuus lähestymistapa	<i>Valtariippuvuus-lähestymistapa muistuttaa resurssiriippuvuusmallia, mutta perustuu epäsymmetriselle yhteistyömotivaatiolle. Toinen osapuoli on halukas yhteistoimintaan, toinen mahdollisesti ei, mikä johtaa organisaatioiden asymmetriseen yhteistoimintamotivaatioon.</i>
Organisaation ympäristöteoria	<i>Organisaation ympäristö- malli perustuu avoimelle järjestelmälle, jossa organisaatioita tarkastellaan populaatioina ja yksittäiset organisaatiot voivat olla populaatioissa kilpailu- tai yhteistyösuhteessa toisiinsa.</i>
Systeemimalli	<i>Systeemimallissa keskeisinä elementteinä muiden mallien tavoin ovat valta ja riippuvuus. Tästä huolimatta näkökulma ei ole yksittäisen organisaation näkökulma, vaan organisaatioiden muodostaman systeemin (interorganizational domain). Systeemillä tarkoitetaan toiminnallista sosiaalista järjestelmää, jonka toimijoita yhdistää yhteinen ongelma tai intressi.</i>

Taulukko 1: Yhteistyön tutkimuksen teoriakehyksiä. (Kivistö 2005.)

3.2 Toimintaympäristön muutoksen haasteet

Toimintaympäristö on muuttunut aiempaa dynaamisemmaksi, kompleksisemmaksi ja vaikeammin ennakoitavaksi. Alueiden menestyksen määrittelee aiempaa selkeämmin kilpailukyky suhteessa haluttuihin kohderyhmiin ja asioihin. Uudet painotukset ovat merkinneet muutoksia ajattelu- ja toimintatapoihin. Tunnistettu tosiasia on se, että aikaansaannokset jäävät vähäiseksi ilman verkostomaista yhteistyötä. Toisaalta verkostojen toimivuuden kehittämiseen ei ole kiinnitetty juurikaan huomiota. Yhteistyö joko toimii tai ei toimi; sitä ei nähdä tietoisena kehittämisen kohteena. (Linnamaa 2004, 13 ja 23.)

Uudessa kehittämis- ja kehityslogiikassa avaintemoiksi ovat nousseet tieto, osaaminen ja oppiminen sekä rajoja ylittävä verkostoituminen. Oppimisen on todettu olevan tehokasta vuorovaikutuksessa. Läheisyys tekee vuorovaikutuksesta myös helpompaa ja halvempaa. Tiedon sisällöt muuttuvat aiempaa nopeammin, jonka vuoksi tiedon luomiseen osallistuvat pystyvät hyödyntämään ajoissa uusinta tietoa. (Linnamaa 2004, 21, sit Kostiainen 1999 ym.)

Jotta uuden tiedon luominen, oppiminen ja innovaatioiden syntyminen olisi mahdollista, on kiinnitettävä huomiota verkostojen muotoutumiseen, rakenteisiin ja toimivuuteen. Kehittämiseen on haettu myös systematiikkaa, suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä laatimalla strategioita, suunnitelmia ja ohjelmia. Strateginen suunnittelu onkin noussut alueen kilpailukyvyn kehittämisessä hyvin keskeiseen asemaan. (Linnamaa 2004, 21–22.)

Kehittäjäverkoston toimivuuteen vaikuttavana ominaisuuksina voidaan pitää sitä, että verkostolla on kyky reagoida joustavasti ja nopeasti sekä kyky mobilisoida resursseja ja tarttua tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Informaation kulku on osoittautunut yhdeksi merkittävimmäksi ongelmista alueen kehittäjäverkostossa. (Sotarauta & Linnamaa & Viljamaa 1999.) Täydellistä informaation kulkua on mahdoton saavuttaa ja olennaista olisikin se, että verkoston toimijoilla olisi halu jakaa informaatiota avoimesti. (Linnamaa 2004, 82.) Informaation näkökulmasta verkostossa kannatta pohtia muun muassa seuraavia kysymyksiä: (Janssen 2012, 83.)

1. Mitä informaatiota tarvitsen?

2. Mitä informaatiota olen valmis jakamaan?
3. Onko tiedon jakamiselle eettisiä rajoituksia?

3.3 Verkostoyhteistyön keskeiset elementit

Verkostoista tulisi saada pitkällä tähtäimellä lisäarvoa kaikille verkostoon osallistuville toimijoille. Kaikkien toimijoiden ei tarvitse saavuttaa tavoitteitaan samassa laajuudessa, riittää että kaikki hyötyvät tavalla tai toisella. Usein verkostoista saatava lisäarvo näkyy vain välillisesti tai pitkällä tähtäimellä, jonka vuoksi verkostossa toimimisen motivaatio saattaa laskea. Kiinnostusta saattaa laskea myös osallistumisen kustannukset. Motivaatiota voi laskea myös toimijat, jotka ovat mukana vain "nyppiäkseen rusinat pullasta" - siis siten että he hakevat vain lisäarvoa ilman, että toisivat verkostoon jotakin tullessaan. (Linnamaa 2004, 82.) Poliisikomentaja Willem Timmer korostaa (Janssen 2012, 145), että verkostotyö tarkoittaa ennen kaikkea työskentelyä - päivittäistä työskentelyä. Timmer jatkaa, ettei verkostotyötä saa pitää koskaan itsestään selvyytenä, vaan siihen tulee panostaa jatkuvasti.

Yksi tärkeä yhteistyön toimivuuteen vaikuttava tekijä on sitoutuminen. Sitoutuminen on sitä helpompaa, mitä selkeämmin verkosto ja siinä käsiteltävät asiat palvelevat toimijoiden omia tavoitteita ja miten hyvin verkoston ja omien tavoitteiden samansuuntaisuus tunnustetaan. Päämäärien samansuuntaisuus on tärkeä verkostojen toimivuuteen vaikuttava tekijä ja yksi toimijoiden välisten suhteiden olemassaolon ehdoista. Päämäärien ei tarvitse olla samat, mutta kuitenkin riittävän lähellä toisiaan. (Linnamaa 2004, 82–83.)

Luottamus on keskeinen verkostomaisen toiminnan elementti. Luottamuksen rakentaminen vie aikaa, mutta toisaalta se on myös helppo menettää nopeasti. Verkostojen toimivuuteen vaikuttaa myös työnjaosta sopiminen. Olennaista on sopia siitä, kuka vie mitäkin asiaa eteenpäin ja millä tavalla. Työnjako edellyttää sitä, että verkoston toimijat tuntevat hyvin toistensa osaamisen ja käytössä olevat resurssit. (Linnamaa 2004, 83.)

Verkostojen kehittämistyössä tulisi kiinnittää erityistä huomiota prosessien dynamiikkaan, luovan jännitteen hyödyntämiseen sekä lyhyen aikavälin onnistumisen tunteiden aikaansaamiseen motivaation säilyttämiseksi. Lisäksi on syytä nostaa esille verkostojen toimivuus ja riittävän vahvan sellaisen muutosta ajavan koalition olemassaolo, joka ei estä erilaisten näkökulmien huomioon ottamista ja tavoitteiden kyseenalaistamista. Verkostojen toimivuuden kehittämisessä on tärkeä kiinnittää huomiota toimijoiden välisen yhteistyön lisäksi myös henkilöiden, organisaatioiden ja ryhmien verkostovalmiuksiin. Osa ihmisistä on tottunut toimimaan selkeiden tehtäväkuvien, vastuiden ja organisaatioiden maailmassa, jossa verkostojen aiheuttama epäselvyys saatetaan kokea uhkana. Osa taas kokee verkostot luonnollisiksi toimintaympäristöiksi, jotka tarjoavat mahdollisuuden täydentää omaa osaamistaan ja kehittää vetovoimaansa yhteistyökumppanina. Onkin hyvä huomioida, että verkostoihin totuttelu ja vaadittavien toimintatapojen oppiminen ei välttämättä onnistu hetkessä. (Linnamaa 2004, 86–88.)

Verkostojohtaminen edellyttää poliisilta strategista johtamista, strategisten kumppaneiden tunnistamista sekä oman roolin täsmentämistä. Verkosto on strateginen väline, jolloin yhteistyön motiivina on yhteinen tahdonmuodostus, yhteisten tavoitteiden löytyminen, synergiaetujen tavoittelu ja erilaisen informaation jakaminen. Erilaisista taustoista osallistuvien jäsenten vuoksi verkostojohtamisen haasteet ovat suurempia kuin organisaation johtamisen yleensä. Verkostoyhteistyö perustuu luottamukseen, mikä tekee sen erityisen sensitiiviseksi johtamisen kannalta. (Virta 2005, 73–74.)

3.4 Verkostoyhteistyön pullonkaulat

Verkostoyhteistyö tarjoaa paljon mahdollisuuksia, mutta se sisältää samalla myös paljon haasteita. Linnamaa (2004) kuvaa näitä haasteita pullonkauloina. Pullonkaulojen tunnistaminen ja välttäminen on tärkeätä hyvässä verkostojohtamisessa (Virta 2005, 74). Verkostojen johtajan ja johtajien onkin tärkeää tunnistaa näitä pullonkauloja ja tehtävä hartiavoimin töitä pullonkauloista muodostuvien vaaranpaikkojen syntymisen ehkäisemiseksi ja niiden poistamiseksi.

Verkostoyhteistyön pullonkaulojen huomioiminen on tärkeä asia myös tässä tutkimuksessa, sillä turvallisuusyhteistyö johon kolmannen sektorin toimijatkin kiinteästi liittyvät tapahtuu nimenomaan verkostoissa.

Linnamaa (2004, 209) on yhdistellyt useiden eri tutkimusten tuloksia ja on niiden pohjalta listannut verkostomaisen toiminnan pullonkauloja seuraavasti:

- *Keinotekoisuus*: verkostoista tulee keinotekoisia ja itsetarkoituksellisia - "yhteistyötä yhteistyön itsensä vuoksi".
- *Yhteensopimattomuus*: organisaatiot ja niiden avainhenkilöt eivät tule toimeen keskenään.
- *Eristäytyminen*: organisaatiot eivät suuntaudu aktiivisesti ulospäin, eivätkä etsi uusia kumppanuussuhteita ja yhteisiä hankkeita.
- *Informaation panttaaminen*: organisaatiot eivät jaa aktiivisesti tietoa toisilleen
- *Epäluotettavuus*: verkostomaiset suhteet perustuvat luottamukseen. Jos luottamus menetetään, sen palauttamiseen kuluu runsaasti aikaa ja energiaa.
- *Ymmärtämättömyys*: keskeiset toimijat eivät ymmärrä toistensa lähtökohtia, tavoitteita ja strategioita.
- *Sitoutumattomuus*: toimijoiden oletetaan sitoutuvan "yhteiseen hyvään", etsimättä sitoutumista kunkin toimijan omista lähtökohdista.
- *Resurssien puute*: jokaisen osapuolen on tuotava verkostoon jotain lisäarvoa.
- *Oppimattomuus*: verkostoon kuuluvat toimijat eivät osaa hyödyntää omia eikä muiden kokemuksia, eikä sulattaa opittua omaan toimintaan.
- *Foorumien vähäisyys ja toimimattomuus*: yhteistyön onnistuminen edellyttää riittävästi foorumeita, joilla yhteistyötä on mahdollista jäsentää ja jotka tukevat toimijoiden mahdollisuutta osallistua keskusteluun.
- *Työnjaon selkeyttämättömyys*: verkostossa juututaan paikallaan pyörivään keskusteluun.

Joissain projekteissa (Linnamaa 2004, 210) on pullonkaulaksi tullut myös verkostousko ja verkostoväsymys - verkostojen uskotaan tekevän toiminnasta automaattisesti nykyaikaista, tehokasta ja lisäarvoa tuottavaa. Tällöin on vaarana, että silmät ummistetaan verkostojen pullonkauloilta, eikä pyritä tietoisesti kehittämään verkostojen toimivuutta. Samalla ajatellaan, että verkostot ovat ainoa mahdollinen toimintatapa. Laaja verkostoituminen on johtanut siihen, että verkostoihin ei jakseta panostaa. Tällaisessa tapauksessa verkostoihin on väsyttävä jo ennen kuin niitä on kyetty edes kunnolla hyödyntämään.

Linnamaan mukaan (2004, 210) mukaan verkostojen pullonkaulojen ja niiden poistamiseen kohdistuvaa toimintaa voidaan kutsua verkostojen johtamiseksi. Minulle ei ole tämän tutkimuksen puitteissa mahdollista lähteä paneutumaan tarkemmin verkostojen johtamiseen liittyviin kysymyksiin. Selvää kuitenkin on, että verkostojohdaminen on vielä melko vähän tutkittu ja ymmärretty voimavara. Verkostojohdamista olisikin syytä tutkia lisää ja testata käytännössä jo olemassa olevissa verkostoissa.

Verkostoyhteistyön pullonkauloja voidaan tulkita myös vastuun ja tilivelvollisuuden kysymysten kautta. Forrer ym. (2010) erottavat tilivelvollisuudessa kuusi arviointiulottuvuutta:

1. *Riski*: Millaisia riskejä asiaan liittyy? Miten riskit jakautuvat kumppaneiden kesken? Kenellä on parhaat edellytykset hallita riskit?
2. *Kustannukset ja hyödyt*: Kustannusten ja hyötyjen jatkuva analyysi
3. *Sosiaalinen ja poliittinen vaikutus*: Miten toiminnan sosiaaliset, ympäristöön kohdistuvat ja taloudelliset vaikutukset jakautuvat?
4. *Asiantuntijuus*: Millaista asiantuntijuutta kumppaneiden odotetaan tuovan yhteistyöhön ja millaista asiantuntemusta sen hyödyntäminen edellyttää julkiselta hallinnolta?
5. *Toiminta kumppaneina*: Miten johtajuus järjestetään, sidosryhmätyö ja keskinäinen yhteistyö?
6. *Suoriutumisen mittaaminen*: Mitä tullaan mittaamaan, miten mitataan ja miten mittaustuloksia käytetään? Miten yhteistyö arvioinnin osalta järjestetään.

Edellä mainitut asiat on tärkeä pitää mielessä verkostoyhteistyötä ja kumppanuuksia suunniteltaessa. Forrerin (2010) mukaan tarvitaan selkeät molemminpuoliset käytännöt, joilla toisaalta pidetään tilivelvollisina julkisen hallinnon kumppanit ja toisaalta varmistetaan julkisen sektorin oman tilivelvollisuuden toteutuminen kumppaneidensa suuntaan.

3.5 Kohti tasavertaista kumppanuutta

Kumppanuutta voidaan tehdä monella eri tasolla. Ståhle & Laento (2000, 103) esittelevät erilaisia kumppanuuksia taulukon 2 avulla. Ståhle & Laento korostavat, että on sitten kyse operatiivisesta, taktisesta tai strategisesta kumppanuudesta, siinä on aina kyse tietopääoman hyödyntämisestä. Virran (2007, 51) mukaan kumppanuus perustuu haluun tehdä yhteistyötä ja siihen liittyy olennaisena ajatus osapuolten tasavertaisuudesta.

Taulukko 2 Kehittyvä kumppanuus: Erilaiset kumppanuudet. (Ståhle & Laento 2000, 103)

	Operatiivinen kumppanuus	Taktinen kumppanuus	Strateginen kumppanuus
Tavoite	alentaa kustannuksia ja keskittyä omaan bisnekseen	yhdistää prosesseja ja oppia tehokkaampia toimintatapoja	tuottaa merkittävää strategista etua → tuoteinnovaatio → bisnesinnovaatio
Tietopääoma	määritelty tuote tai palvelu	ilmenee osaamisena, toimintaprosesseina ja kulttuurina	vaatii ydinosaamisen tai aineettoman varallisuuden paljastamista/luovuttamista

Lisäarvo	taloudellinen	toiminnan tehostaminen ja uuden oppiminen	mahdollisuus nostaa bisnes/toiminta tasolle uudelle
Luottamuksen perusta	sopimus	dialogi/yhteistyö	yhteinen aaltopituus <ul style="list-style-type: none"> • yhteys • luottamus • innovatiivisuus

Käsittelen tässä yhteydessä tarkemmin vain strategista kumppanuutta. Ståhlen & Laennon mukaan (2000, 93–94) strategisella kumppanuussuhteella pyritään tietopääoman yhdistämiseen siten, että kumppanit saavuttavat merkittävää strategista etua itselleen. Kumppanit ovat riippuvuussuhteessa toisistaan, sillä yhteys edellyttää tietopääoman paljastamista tai sen luovuttamista yhteiseen käyttöön. Kyseessä on yhteistyöstä, jonka avulla kumppaneilla on mahdollisuus päästä kokonaan uudelle osaamisen ja/tai tuottavuuden tasolle. Strategisessa kumppanuudessa on kaikilla osapuolilla tasavahvat, toisiaan täydentävät roolit.

Kumppanuuden perusteiksi liike-elämässä on mainittu mm. luottamus, tietopääoma ja lisäarvo. Nämä perusteet ovat luonnollisia lähtökohtia myös kolmannen sektorin ja julkisen sektorin kumppanuuden rakentamisessa. Yhteisöllisyys syntyy toisten huomioimisesta, kuuntelemisesta, hyvästä keskustelusta ja tavasta ottaa toiminnassa huomioon yhteisön kaikkien jäsenten näkökulmat. (Pihlava 2010, 75 - 77.)

Kumppanuus edellyttää toimijoiden välistä yhteistyötä, yhteistyövastuuta sekä tahtoa toimia yhteistyössä oman paikkakunnan asioiden hoitamiseksi ja parantamiseksi. Paikallisen turvallisuustyön onnistuminen kumppanuuden pohjalta edellyttää toimijoiden sitoutumista ja luottamusta kumppanuuden tuottamiin tuloksiin, joita mikään osapuoli ei voi saavuttaa vain omilla toimillaan. Yhdessä tekeminen

edellyttää joustavuutta, kompromisseja sekä uskoa siihen, että yhteistyössä kaikki voittavat. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 26.)

Tynkkynen (2009) on koonnut julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön edellytyksiä ja esteitä alla olevaan taulukkoon.

Taulukko 3. Julkisen ja yksityisen yhteistyön esteet ja edellytykset Tynkkynen (2009, 24) pohjalta.

	Esteet	Edellytykset
Mikro-taso	<ul style="list-style-type: none"> • Sisäisen legitimitetin puute • Keskinäisriippuvuus jää tiedostamatta • Ei koettua tarvetta kumppanuudelle • Kumppanuutta ei koeta mielekkääksi toimintapolitiikaksi • Pelätään oman aseman menettämistä • Ennakkoluulot ja epäluottamus • Päätöksentekotapojen ja toimintakulttuurien erot • Halu säilyttää status quo • Kumppanuuden liiallinen sitovuus tai kesto 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteinen kieli ja keskusteluyhteys • Tiedostettu keskinäinen riippuvuus • Koettu tarve • Lisäarvon havaitseminen toiminnasta ja sen kokeminen mielekkääksi • Usko synergiaetuihin • Keskinäinen luottamus • Organisaatioiden arvojen, toimintakulttuurien ja asenteiden yhteensopivuus
Makro-taso	<ul style="list-style-type: none"> • Lainsäädäntö • Poliittisen tahdon puute • Kansalaisten tuen puute • Budjettirajoite • Kilpailun heikkenemisen ja monopoliasetelman syntymisen pelko • Kumppanuussopimuksen sitovuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Muutokset lainsäädännössä • Poliittinen tuki ja tahto • Toimintaympäristön muuttuminen • Kumppanuuden istuminen kansallisiin arvoihin

Puhuminen julkisen ja yksityisen välisestä kumppanuudesta julkisen ja ei-julkisen kumppanuuden kehyksen yhteydessä on merkitykseltään jotakin enemmän kuin pelkkä sopimus julkisen sektorin organisaation ja jonkin muun organisaation välillä tietyn palvelun tuottamisesta. Kumppanuus viittaa molemminpuoliseen omistautumiseen tietyn jaetun tarkoituksen tai aikaansaannoksen saavuttamisessa. Molemminpuolisuus puolestaan viittaa jaettuun tavoitteeseen sitoutumiseen. Toiminnan koetaan tapahtuvan jaetun vastuun ja kontrollin toimintakehyksessä ja luovan organisatorista identiteettiä omanlaisena asiantuntijuutena. Tuon osaamisen käytön puolestaan koetaan edelleen vahvistavan omaa organisatorista identiteettiä ja kumppanuutta. Molemminpuolisuuteen sisältyy myös toisen osaamisen, oikeuksien ja vastuiden kunnioittaminen toisen taholta. (Brinkerhoff & Brinkerhoff 2011, 3-4; myös Mustakangas ym. 2003, 61–62.) Kumppanuus onkin olennaisesti yhteisen tunnistamista osapuolten omalaatuisuuden ja omaehtoisuuden arvostamisen kehyksessä.

Kumppanuuden syntymisen tai solmimisen taustavoimana on pyrkimys edistää organisaation omaa tarkoitusta. Kun tuo edistäminen onnistuu paremmin yhdessä kumppanin kanssa ja kun kumppanuus ei ole uhka organisaation muiden tavoitteiden tai tarkoitusten kannalta, tarkoittaa se yksinomaan positiivisen toimintakapasiteetin kasvua. Kumppanuus vahvistaa resursseja, jotka ovat käytettävissä tarkoitusta palvelemaan toimintaan, mutta se ei uhkaa identiteettiä päteväenä toimijana ja itsenäisenä ja autenttisena toimijatahona. Brinkerhoff ja Brinkerhoff (2011) nostavat esiin seuraavat neljä kumppanuuden motiivia:

1. Tehokkuuden ja vaikuttavuuden vahvistaminen tarkoituksen tavoittelussa
2. Haasteiden parempi hallinta osallistujien määrän, laadun ja ratkaisutasojen monipuolistamisen kautta
3. No-win- tilanteesta potentiaaliseen win-win-tilanteeseen pääseminen eri tahojen välisten kompromissien kautta
4. Päätöksentekoprosessien avaaminen osallistumista ja demokratiaa vahvistavasti niin, että edistetään aikaisempaa kattavampia tapoja ymmärtää julkiset hyödykkeet.

Julkisen sektorin kumppanuus voittoa omistajilleen tavoittelevien yritysten kanssa perustuu usein siihen, että kumppanuus tuo mukanaan puuttuvaa teknistä tietämystä ja osaamista (esimerkiksi verkkorikollisuuden torjunta, logistiikka), edesauttaa täyttämään lainsäätäjän antaman tehtävän, mahdollistaa palvelukokonaisuuksien joustavan aloittamisen ja päättämisen sekä avaa pääsyn uusien innovaatioiden lähteelle. (Brinkerhoff & Brinkerhoff 2011; Kaijalainen 2012, 22.)

Ilmiön ymmärtäminen tapahtuu tai merkitys syntyy tekstin ja tutkijan välisessä dialoginomaisessa prosessissa. Tulkinnassa keskeistä on kokonaisuuden ja osien suhde toisiinsa, tulkitsijan oman horisontin laajeneminen. Tavoitteena on tutkijan oman horisontin ja tulkittavan aineiston horisontin yhteensulautuminen (Opinnäytetyöpakki 2014). Tässä luvussa esitelly teoreettinen viitekehys on toiminut ennen kaikkea tutkimuksen analyysin ja ymmärryksen viitekehysenä. Aikaisemmat tutkimukset ovat luoneet hyvän taustan tutkittavaan aiheeseen sekä edistäneet hyvin kokonaiskäsityksen muodostamisessa aina luvussa 5 esitettyihin johtopäätöksiin asti.

Alaluvun otsikko, kohti tasavertaista kumppanuutta, herättää kysymyksen siitä, voiko viranomaisten ja kolmannen sektorin kumppanuus olla koskaan täysin tasavertaista lainsäädännön rajoitusten vuoksi? Ensinnäkin laki rajaa paljon tehtäviä vain viranomaisten suoritettavaksi. Toiseksi salassapitosäädökset tuovat yhteistyölle monia esteitä erityisesti tiedon jakamisen näkökulmasta. Toisaalta on hyvä huomata se, että Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 1§ pykälä käsittelee julkisuusperiaatetta, jonka mukaan viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei tässä tai muussa laissa erikseen toisin säädetä. Julkisuusperiaate antaakin mielestäni hyvät lähtökohdat myös tasavertaiselle kumppanuudelle, tietyistä rajoituksista huolimatta. Samoin voidaan todeta myös poliisilain 1 § osalta. Vaikka tietty tehtävä on määritelty viranomaisten suoritettavaksi, Poliisilain mukaan Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa.

4. KOLMAS SEKTORI, TURVALLISUUS JA YHTEISTYÖ

4.1 Kolmannen sektorin merkitys

Sektoroitunut, erityisasiantuntemukseen nojaava julkinen hallinto on riittämätön vastaamaan kokonaisvaltaisesti monisyisiin, moniulotteisiin ja monimutkaisiin ongelmiin (Forrer ym. 2010, 477). Siirtyminen kohti järjestelmällistä rikollisuuden ennalta ehkäisyä ja hallintaa vaatii koko paikallisen yhteisön osallistumista. (Crawford 1997, esipuhe.) Uudessa julkisjohtamisessa päähuomio on juuri julkisten palveluiden toteuttamisessa erilaisten yhteistyömuotojen kautta (Donahue & Zeckhauser 2006, 499).

Perinteinen hallinto on ollut viranomaisorganisaatiossa hyvin byrokraattinen, keskitetysti koordinoitu ja sektoroitunut. Varsinaista tulosvastuuta ei ole juurikaan ollut ja resurssien on uskottu kasvavan jatkuvasti. Koska näin ei ole kuitenkaan käynyt, viranomaisten pitää hyväksyä ajatus siitä, etteivät he pärjää omin avuin vaan tavoitteiden ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden saavuttamiseen tarvitaan myös muita toimijoita.

Viranomaisten ja erilaisten yhteisöjen kumppanuus rikollisuuden hallinnassa ja ehkäisyssä edellyttää muutoksia niin viranomaisten kuin yhteisöjenkin toimintatavoissa. Crawford (1997, 311–312) nostaa esille muun muassa seuraavia seikkoja:

- Voimavarojen erilaisuudet eri toimijoiden välillä tulee tunnistaa ja ymmärtää.
- Toiminnassa tulee huomioida myös he, joilla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia ostaa turvallisuuttaan – yleisen edun edistäminen lähtökohtana.
- Yhteiskunnallisten instituutioiden on vahvistettava eri tasoilla toimivien ryhmien toimintaedellytyksiä. Esimerkiksi valtionhallinto voi edistää omalla toiminnallaan yhteistyötä eri ryhmien välillä.

- Kumppanuuksia suunniteltaessa on varmistettava erilaisten toimijoiden riittävä edustavuus.
- Yhteistyölle on luotava ja kehitettävä rakenteita ja prosesseja jotka mahdollistavat täysimääräisen osallistumisen. Avoin ja osallistava vuoropuhelu tulee olla olennainen osa yhteistoimintaa.

Ongelmien ratkaisemisessa on kiinnitettävä huomiota Sotaraudan & Linnamaan mukaan (1997, 185) seuraaviin asioihin:

- Mikä on se yhteinen nimittäjä, jonka ympärille toimijat kerätään
- Miten ongelma voidaan muotoilla uudelleen, jotta se mahdollistaa sektori- ja organisaatorajat ylittävän yhteistyön
- Ketkä ovat oikeat toimijat ko. tapauksessa
- Kenen tehtävä on koota ryhmä "piirittämään" ongelmaa ja pitää ryhmä koossa
- Miten ryhmän ajatukset välitetään muille ko. asian kannalta tärkeille toimijoille ja miten ajatukset välitetään toimintaan

4.2 Kolmas sektori muutoksessa

Kolmatta sektoria koskevia keskeisiä kysymyksiä on kysymys kolmannen sektorin omaehtoisuuden säilyttämisestä käynnissä olevissa muutoksissa. On olemassa paineita taloudellisten ja hallinnollisten määreiden vahvistumiseen kolmannen sektorin toimialueilla. Nämä liittyvät muun muassa järjestökentän sisäisten toimintojen tehostamistarpeisiin, vaatimukseen toimintojen rationaalistamiseksi valtionhallinnon näkökulmasta (rahoituksen ehtona) ja toisaalta yrityssektorin työntymiseen aiempaa vahvemmin kolmannen sektorin toimialueelle. Jännitteet näkyvät tänä päivänä järjestöjen verotusta ja yleishyödyllisyyden määrittelyä koskevissa keskusteluissa ja kiistoissa. (Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali 2014.)

Uudet haasteet ovat tuottaneet käsitteen uusi kolmas sektori, joka ei enää perustu ensisijaisesti vapaaehtoisuudelle, intressi- ja identiteettipolitiikalle tai

kansalaisyhteiskunnan aseman vahvistamiselle. Uusia arvoja ovat muun muassa julkisella sektorilla määriteltyyn palvelutarpeeseen vastaaminen sekä kilpailukyky ja sen edellyttämä organisatorinen tehokkuus. Kolmatta sektoria määritellään entistä enemmän julkisen sektorin ja markkinoiden kielellä sekä niiden odotusten mukaisesti. (Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali 2014.) Perinteisen ja uuden kolmannen sektorin eroavaisuuksia on esitelty alla olevassa taulukossa.

Taulukko 4. Perinteisen ja uuden kolmannen sektorin eroavaisuuksia (Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali 2014).

Keskeiset piirteet	Perinteinen kolmas sektori	Uusi kolmas sektori
Toiminnan tarkoitus	Tietyn ryhmän etujen ajaminen ja toiminnan järjestäminen ko. ryhmille	Palvelujen ja/tai tavaroiden tuottaminen ja myyminen, työllistäminen
Suhde julkiseen sektoriin	Tapauskohtainen	Osa julkista palvelurakennetta
Taloudellisen toiminnan perusperiaate	Ei-liikevoittoa tuottava, tuotot organisaation toimintaan	Liikevoiton tavoittelu
Juridinen muoto	Rekisteröity yhdistys	Rekisteröity yhdistys, säätiö ja sosiaalinen yritys
Työtekijöiden enemmistö	Vapaaehtoisia	Palkattuja asiantuntijoita

Järjestökenttä on Lehmuston ja Mäkelän (2008) mielestä noussut 2000-luvulla kansallisen hyvinvointipalvelujärjestelmän täydentäjäksi Suomessa. Järjestöt ovat olleet alusta saakka aloitteellisia hyvinvointipalvelujen rakentamisessa, mutta niiden merkitys myös noiden palveluiden tuottamisessa on kasvanut 1990-luvun lamavuosista lähtien. Tämä kehityskulku liittyy osaltaan valtiovallan ja kuntien resurssien niukkenemiseen. Perinteisen tilaaja-tuottaja-mallin sijaan on korostettu

tasavertaisen, kumppanuudelle rakentuvan yhteistoiminnan merkitystä. (Mustakangas ym. 2003, 75).

Perinteinen, yhdistysjäsenyyteen perustuva vapaaehtoisuus on murroksessa, mutta tutkimukset ja käytännön kokemukset osoittavat kuitenkin, että ihmiset ovat halukkaita osallistumaan yhteiseen turvallisuuteen ja auttaman hädän tullen. (Järjestöt ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuus 2012.) Osallistumisen paradoksi on se, että vertaistukea tarjoaviin yhteisöihin osallistuvat ihmiset ovat yleensä kaikkein hyvinvoivimpia ja kyvykkäimpiä. Heillä on monien yhteisöjen tarjoama tuki ja varaa valita missä yhteydessä vertaistukea hakee tai tarjoaa. Ei ole kuitenkaan mitään rakenteellista syytä, miksei tämän päivän syrjäytyneitäkin voitaisi saada osallistumaan yhteisöjen toimintaan. Syrjäytyneet eivät tarvitse ongelmansa ympärillä pyörivää toimintaa, vaan aitoa jäsenyyttä merkityksellisissä yhteisöissä. Hyvässä yhteiskunnassa poliisi ei tuota turvallisuutta, terveyskeskus terveyttä, eikä hyvinvointivaltio hyvinvointia. Sen sijaan ne lähtevät ihmisten arjesta, teoista ja yhteisöistä. (Mokka & Neuvonen 2007, 101-103.) Sama todetaan myös Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun raportissa (2010), jonka mukaan turvallisuuden kannalta tärkeä tekijä on ihminen itse, sillä kaikki vaikuttavat toiminnallaan ja valinnoillaan omaan ja lähiympäristönsä turvallisuuteen. Toiminnan ja valintojen pohjaksi onkin oltava tarjolla riittävästi tietoa riskeistä ja niiden poistamisesta. Tämän tiedon levittämisessä on viranomais- ja järjestötoiminnan yhteistyöllä merkittävä tehtävä.

4.3 Kolmas sektori turvallisuustyössä

Yhdistys- ja järjestötoiminnalla on vankat perinteet suomalaisessa yhteiskunnassa. Eri alojen vapaalla kansalaisaktiivisuudella on ollut aina suuri yhteiskunnallinen merkitys. Näin on myös turvallisuuden alalla, jossa järjestöillä on keskeinen asema koulutus- ja valistustoiminnassa sekä viranomaisia tukevien valmiuksien ja voimavarojen tuottamisessa. Järjestöjen tekevät työtä yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden eteen sekä välittömästi että välillisesti. Välillisesti järjestöt tukevat turvallisuutta ongelmia ennaltaehkäisevän toiminnan kautta, ja välittömästi

taas tuottamalla valmiutta avuntarvitsijoiden sekä viranomaisten tueksi. (Turvallinen Suomi 2012, 152.)

Järjestöjen turvallisuustyö on oman alueen asukkaiden hyvinvoinnin, selviytymisen ja turvallisuuden tukemista vapaaehtois- ja vertaistoiminnan keinoin, yleishyödyllisen ammatillisen palvelutuotannon tai muun järjestölähtöisen toiminnan keinoin, yhteistyössä eri viranomaisten ja muiden järjestöjen kanssa. Turvallisuustyö käsittää myös ne toimenpiteet, joiden avulla yhteisöt ja niihin kuuluvat yksilöt varautuvat ennalta suunnitellusti oikea-aikaiseen ja tehokkaaseen toimintaan onnettomuuksien ehkäisemiseksi, niiden vaikutusten lieventämiseksi ja seurauksista selviämiseksi. Järjestöjen valmius täydentää viranomaisvalmiutta. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 19.)

Järjestöjen turvallisuustyö voi painottua ennalta estävään työhön, jolloin järjestöt toimivat aktiivisesti kansalaisten valistajina ja neuvojina. Järjestöillä ja niiden kautta viranomaisten käyttöön saatavilla resursseilla on merkitystä onnettomuustilanteissa, sammutettaessa tulipaloja, järjestettäessä etsintöjä tai annettaessa kriisiapua. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 21.) Vapaaehtoistoimijakentän tulisi täydentää turvallisuutta lisääviä toimia yhdessä viranomaisten kanssa suunnitelluilla ja sovitulla tavoilla.

On hyvä huomioida, että järjestöt myös tavoittavat laajasti eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Yhteistyössä tuleekin huomioida, että kolmannen sektorin toimijat voisivat olla avainasemassa kehitettäessä uusia turvallisuutta parantavia toimintamalleja. Tarpeiden kartoittamisen pohjalta voitaisiin rakentaa kokonaisuus, joka palvelisi sekä viranomaissektoria että kolmannen sektorin toimijoita aina kansalaispintaan asti ulottuvana toimintana ja aktiivisuutena. Yhteisen tekemisen kautta pystyisimme tuottamaan kuntalaisille parempaa turvallisuutta, turvallisuuden tunnetta ja sitä kautta parantunutta hyvinvointia. (Perttula 2013, 28.)

Lähellä ihmisen arkea toimivilla järjestöillä on usein sellaista tietoa, jonka viranomaiset saavat tietoonsa vasta myöhemmin. Tällainen tieto on erityisen tärkeää ennalta estävässä työssä ja hiljaisten signaalien havaitsemisessa. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 6.) Järjestöjen edustajia onkin tärkeä ottaa mukaan

turvallisuuden parantamiseen tähtääviin työryhmiin, jotta järjestöillä oleva tieto tulisi kehittämistyöhön mukaan heti alusta alkaen. (Perttula 2013, 32.)

Yhteistyölle kolmannen sektorin kanssa luo pohjaa se, että molemmilla osapuolilla on samansuuntaisia tavoitteita. Lisäksi molemmilla osapuolilla tulee olla yhteinen arvoperusta eikä kummankaan toimijan tehtävä ole tuottaa taloudellista voittoa. Verkostosuhteen syntyminen edellyttää molemminpuolista luottamusta ja aito verkostosuhde tarkoittaa tasavertaista yhteistyötä. (Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa 2010, 12.) Samaan tulokseen on päätenyt myös Ikola (2002, 88) joka toteaa, että avoimuus ja luottamus ovat tärkeimpiä kumppanuuden edellytyksiä. Näiden lisäksi korostui myös henkilökemioiden sopivuus ja sitä kautta koko kumppanuusyhteistyön helpottuminen. Stenvall (2012, 119) korostaa, että poliisin tulee huomioida se, että verkostomaisen toiminnan edellytys on vastavuoroisuus. Poliisinkin tulee entistä enemmän pohtia kysymystä yhteistyöstä paitsi omalta kannaltaan niin lisäksi siitä näkökulmasta, miten poliisi voisi auttaa omalta osaltaan muita organisaatioita ja yhteistyökumppaneita niiden perustehtävän suorittamisessa. Tämä edellyttää eri organisaatioiden tavoitteiden ja toimintaympäristöjen tuntemusta.

4.4 Viranomaisten ja kolmannen sektorin välinen yhteistyö

Viranomaisten ja järjestöjen välisellä yhteistyöllä on pitkät perinteet. Yhteistyö on muuttunut ja se on yhä enenevässä määrin tasavertaisuuteen perustuvaa kumppanuutta, jossa edistetään yhteisiä tavoitteita. Uuden toimintatavan keskiöön on nousemassa verkostomainen toimintatapa. Verkosto perustuu sosiaaliseen vuorovaikutukseen, jolloin toimijoiden tulee ottaa huomioon muiden verkostossa toimivien tavoitteet. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 25–26.)

Poliisi joutuu kohtaamaan yhdessä muiden toimijoiden kanssa tulevaisuudessa useita erilaisia haasteita. Tarja Mankkisen (2013) mukaan näitä ovat muun muassa:

- Kaupungistuminen - miten varmistamme riittävät hälytyspalvelut ja muut palvelut?
- Väestön ikääntyminen ja sen mukanaan tuomat haasteet

- Monikulttuuristuminen - luottamus ja yhteistyö
- Tietotekniikan murros - vaikeasti ratkaistavat rikokset
- Globalisoituminen - vapaa liikkuvuus ja uhkien globalisoituminen
- Henkisen ilmapiirin muuttuminen - viharikokset ja auktoriteettien mureneminen
- Talouden epävarmuus - hyvinvointivaltion mureneminen?
- Kestävän kehityksen haasteet

Poliisi on kansalaisen arkielämän kannalta näkyvin turvallisuuteen liittyvä viranomaistaho. Poliisin rooli turvallisuuden edistämiseksi ja ylläpitämiseksi on merkittävä, mutta on kuitenkin hyvä huomata, ettei se ole yksinomainen. Poliisin omien toimenpiteiden vaikutus on yleensä lyhytaikaista ja pitkäaikaisten ja pysyvien muutosten aikaansaamiseksi tarvitaan laaja-alaista yhteistyötä. Yhteistyön merkityksestä on puhuttu viime aikoina paljon kansallisessa keskustelussa. Merkitys on tunnustettu myös kansainvälisesti. Busch & Given (2012,3) käyttävät esimerkkinä Yhdysvaltoja, jossa julkisen ja ei-julkisen sektorin kumppanuus (public-private-partnership, PPP) nähdään turvallisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeäksi.

Käytän kansallisen tason uudentyypisistä yhteistyömuodosta esimerkkinä Pirkanmaan Turvallisuusklusteria, joka ilmentää yhtä vastausta yhteistyön tiivistämisen haasteeseen. Alueen turvallisuustoimijoiden tunnistamisen ja alueellisten osaamisverkostojen kokoaminen yhteistoiminnan foorumeiksi ja yhteistyön alustoiksi luo edellytyksiä monipuoliselle yhteistyölle. (Perttula 2013, 8.)

Erilaisilla turvallisuusverkoston toimijoilla on luonnollisesti erilaisia tavoitteita. Sillä ei ole nähdäkseni merkitystä, sillä turvallisuus voidaan nähdä kokonaisuutena läpileikkaavana teemana, jossa jokaisella toimijalla on oma roolinsa. Lähtökohtana on usko siihen, että yhteiskunnalliseen kehitykseen ja turvallisuuden haasteisiin pystytään vastaamaan parhaiten laaja-alaisen yhteistyön kautta. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston kokonaisturvallisuusstrategian (2012, 128) mukaan turvallisuutta voidaan tarkastella sen kohdemerkityksen kannalta nelitasoisena.

1. Osalle toimijoita turvallisuuden tuottaminen on työn pääsisältö (esim. turvallisuusviranomaiset ja vartiointiyrietykset)

2. Osalle toimijoista turvallisuus on merkittävä ja tunnistettu osa päätuotetta, välinearvo (esim. energiatuotanto ja logistiikka-ala)
3. Turvallisuus on monessa työssä ja toiminnassa työn osa
4. Osassa asioita turvallisuus näyttäytyy lähinnä näkökulmana tai johdannaisena.

Luettelon lopussa on kyse lähes kokonaan ennalta ehkäisystä ja mitä ylemmäs mennään, sitä enemmän joudutaan suuntaamaan voimavaroja myös tietynlaiseen "taisteluun" turvattomassa tilanteessa. Yhteistä on kuitenkin ennaltaehkäisy ja siihen liittyvä tavoite.

Yhteistyön ongelmat

Viranomaistoiminta poikkeaa monella tavalla järjestötoiminnasta. Onkin tärkeää, että yhteistyöhön vaikuttavat erot toimintatavoissa tunnistetaan. Tällaisia eroavaisuuksia ovat mm. julkisen sektorin oikeus julkisen vallan käyttöön, virkavastuu, hierarkkisuus, organisaatioiden rakenne ja tiedonvaihdon rajoitukset. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 22.)

Kolmas sektori on ollut esillä poliittisissa puheissa selvästi enemmän kuin muutamia vuosia sitten. Hallitus on todennut haluavansa edistää julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuutta. Toisaalta muutokset kolmatta sektoria koskevassa sääntelyssä ja sen myötä muuttuneessa toimintaympäristössä ovat vieneet kolmannen sektorin hämmentyneeseen ja ristiriitaiseen tilaan, jonka johdosta kolmas sektori kokee julkisen vallan rajoittavan entistä selvemmin toimintamahdollisuuksiaan. (Pihlava 2010, 11–12.)

Pihlavan (2010, 9-10, 46) tutkimuksen mukaan järjestöjen roolin ja tehtävien kasvua palvelujen tuottajana jarruttaa erityisesti rahoituksen epävarmuus, järjestöväen ikääntyminen ja aktiivisten toimijoiden vähäinen määrä. Pihlava toteaa, että mikäli kolmannen sektorin odotetaan osallistuvan sellaisien palvelujen tuottamiseen, jotka edellyttävät sitoutumista, säännöllisyyttä ja pitkäjänteisyyttä, ei voida edellyttää, että tällaisia tehtäviä hoidetaan vapaaehtoisvoimin ilman korvausta.

Pihlavan (2010) mukaan keskustelu kolmannesta sektorista on usein epämääräistä, koska kolmas sektori käsitteenä on täsmentymätön ja sillä ymmärretään eri yhteyksissä eri asioita. Erilaisia järjestöjä on runsaasti. Osan toiminta ei liity millään tavalla palveluiden tuotantoon ja osa ei halua olla tekemisissä julkisen vallan tai kuntien kanssa. Osa kilpailee yritysten kanssa palveluista ja osa toimii kilpailulta suojassa. Osan toiminta taas perustuu täysin palkattuun ammattityöhön ja toiset toimivat täysin vapaaehtoisvoimin. Pihlava toteaaakin, ettei ole ihme, että palvelutuotannon tapojen monipuolistuessa järjestöjen merkityksen, roolin ja tehtävien hahmottaminen on käynyt yhä vaikeammaksi. Maaseudulla kolmannen sektorin toimintaa ja roolia turvallisuuden rakentajana vaikeuttavat myös järjestöjen rahoituksen epävarmuus, aktiivisten toimivien ikääntyneisyys ja nuorten vähyyys sekä osaamispuutteet ja vaikeudet kilpailla ammattitaitoisesta työvoimasta. Ohtosen (2010, 15) mukaan hämmennystä voivat aiheuttaa myös erilaiset työskentelytavat ja niiden kirjavuus.

Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun raportin (2010, 4) mukaan keskeiset esteet viranomaisten ja järjestöjen yhteistyön kannalta viranomaispuolella ovat usein tietämättömyys järjestöjen toiminnasta ja asiantuntemuksesta. Turvallisuus voidaan helposti nähdä liian viranomaiskeskeisesti. Myös järjestöpuolella tiedon puute estää osallistumisen paikalliseen turvallisuustyöhön.

Yhteistyön kehittäminen

Viranomaisten ja järjestöjen välinen yhteistyö on merkittävä ja toistaiseksi usein liian vähälle huomiolle jäänyt voimavara. Yhteistyön avulla voidaan lisätä ja edistää paikallista turvallisuutta. Järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö tuo merkittävää lisäarvoa arjen turvallisuuden edistämistyöhön. Järjestöillä on sellaisia tietoja ja taitoja, jotka täydentävät viranomaisten osaamista. Järjestöt toteuttavat tehtäviä, jotka täydentävät viranomaisten tuottamia palveluja. Ilman tietoa järjestöjen työstä kokonaiskuva paikallisesta turvallisuudesta ja turvallisuuspalveluista jää vajaaksi. Järjestöt ovat myös hyvä kanava paikallisiin asukkaisiin. (Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 6.)

Järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito oikeusvaltion periaatteina on luonut vakautta ja ennakoitavuutta niin yritysten kuin kansalaisten toimintaympäristöön. Maailman lisääntyvän avoimuuden, kansantalouksien keskinäisen kilpailun kiristymisen ja valtioiden velkaantumisen myötä perinteisen hallintamallin riittävyys on osoittautunut kyseenalaiseksi. Vakautta pyritään edistämään edelleen kumppanuuksien avulla, kokoamalla vastuita ja resursseja uudella tavalla hallinnon ja yhteiskunnallisen toiminnan kaikilla tasoilla ja sektoreilla. (Heley & Moles 2012, 140.) Myös kohteena olevien ongelmien on havaittu vaativan aikaisemmasta poikkeavia ratkaisutapoja. (Brinkerhoff & Brinkerhoff 2011, 12.)

Yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseksi vaaditaan sekä julkisen, yksityisen että kolmannen sektorin voimavarojen yhdistämistä. Brinkerhoffin ja Brinkerhoffin (2011, 2-4) mielestä tästä on tullut jopa itsestäänselvyys. Kumppanuus on nostettu erityisasemaan kaikkialla (Hodge & Greve 2010, 8). Keskustelua käydään siitä, miten voisimme parhaiten yhdistää eri tahojen ponnistukset (Brinkerhoff & Brinkerhoff 2011). Ratkaisu on siis ikään kuin jo tunnistettu, mutta sen hyödyntämisen yksityiskohdista ollaan yhä epävarmoja.

Yhteistyöhön liittyvistä ongelmista huolimatta on hyvä muistaa, että yhteistyö on yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kannalta välttämätöntä erityisesti tilanteessa, jossa eri turvallisuusviranomaisten resursseja ollaan leikkaamassa. Yhteistyön lisääminen on turvallisuusasioiden edistämisen edellytys. (Perttula 2013, 30.) Ohtosen (2008, 11, 15) mielestä turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen vaatii toisten kumppanien toimintatapojen tuntemuksen lisäksi toimialojen muurien murtamista. Turvallisuuteen liittyvän työskentelyn tavoitteiden ja vastuun tulisi olla viranomaistahojen ja järjestöjen yhteisiä. Pihlavan (2010, 15) tutkimustulos tukee tätä: järjestötoiminta ei synny hallinnollisin päätöksin, vaan se kehittyy järjestöjen sisältä käsin, niissä toimivien ihmisten kautta.

Yhteistyöstä ei voida puhua ilman järjestötoiminnan lähtökohtia kunnioittavaa näkökulmaa. Ohtonen (2008) mielestä menestyvän organisaation tuleekin olla valmis verkostoitumaan ja tekemään yhteistyötä tehtävänsä kannalta merkityksellisten toimijoiden kanssa ja vaikuttamaan aktiivisesti toimintaympäristöönsä. Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun raportti (2010, 22) painottaa myös sitä, että

viranomaisen ei voi vetäytyä viran suojaan ja perustella yhteistyökyvyttömyyttään ja -haluttomuuttaan sillä, että on viranomaisen. Olenkin sitä mieltä, että päinvastoin, viranomaistyössä tulee painottaa yhä enemmän yhteistyötaitoja ja sen myötä myös yhteistyöverkoston merkitys kasvaa koko ajan.

Koska asiat ovat monimutkaisia ja eri toimijat ovat riippuvuussuhteissa keskenään, tarvitaan verkostoja. Verkostot voivat olla organisaatioiden välisiä, mutta niihin voi kuulua myös yrityksiä ja järjestöjä. Verkostomaista ajattelutapaa kuvastaa myös näkemys siitä, että turvallisuuden tulisi olla Suomessa yhteinen asia, jonka huolehtimiseen poliisin resurssit eivät yksistään riitä. Tästä syystä tarvitaan uusia avauksia viranomaisyhteistyölle sekä yhteistyölle kolmannen sektorin kanssa. (Stenvall 2012, 118–119.)

5. TUTKIMUKSEN TULOKSET - KOLMAS SEKTORI KUMPPANINA TURVALLISUUSVERKOSTOSSA

Tutkimuksen tulokset perustuvat tämän tutkimuksen lisäksi aikaisemmin Poliisiammattikorkeakoululle tekemäni ja pääosin haastattelututkimukseen pohjautuvaa raporttiin: Kolmas sektori turvallisuuden osatekijänä. (Perttula 2013, 38–47.) Tutkimushanke oli Turvallisuusklusterin kehitysvaiheen neljäs osa (kts. vaiheista tarkemmin johdannosta) ja sen keskeinen tavoite oli selvittää minkälainen rooli kolmannella sektorilla ja sen järjestöillä on turvallisuustyön osatekijänä ja saada kolmannen sektorin toimijat osaksi Turvallisuusklusteria. Tämä tutkimus tuo kokonaisuuteen mukaan verkostoyhteistyön elementit ja käytännön kokemuksia kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tehdystä verkostoyhteistyöstä. Yhdessä nämä tutkimukset muodostavat kokonaisuuden niistä keskeisistä asioista, millä voimme saada kolmannen sektorin entistä kiinteämmäksi kumppaniksi turvallisuusverkostoihin.

Tavoite on tärkeä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden aikaansaamiseksi. Turvallisuuden parantaminen ja tehokas ongelmien ratkaisu edellyttävät yhä useammin eri toimijoiden yhteisesti sopimaa ja ajoittamaa toimintaa.

Tulosluvun kursivoidut tekstit ovat haasteltavien vastauksia edellä mainitusta raportista Kolmas sektori turvallisuuden osatekijänä. (Perttula, 2013.)

Tutkimustehtävään tuli löytää ratkaisu seuraavien kysymysten avulla:

- Mikä on kolmannen sektorin rooli sisäisen turvallisuuden edistämisessä osana turvallisuustoimijoiden kokonaisuutta?
- Millaisia ovat kumppanuuden ja verkostoyhteistyön organisoinnin keskeiset elementit?
- Miten kolmannen sektorin kykyjä, taitoja ja osaamista voitaisiin hyödyntää parhaiten paikallisessa turvallisuustyössä?
- Millaisia seurauksia sillä on, että kolmas sektori osallistuu turvallisuusyhteistyöhön?

5.1 Mikä on kolmannen sektorin rooli sisäisen turvallisuuden edistämisessä osana turvallisuustoimijoiden kokonaisuutta?

Forrerin (2010, 477) mukaan sektoroitunut, erityisasiantuntemukseen nojaava julkinen hallinto on riittämätön vastaamaan kokonaisvaltaisesti monisyisiin, moniulotteisiin ja monimutkaisiin ongelmiin. Ajattelenkin, että juuri tästä syystä kolmannella sektorilla on tulevaisuudessa entistä merkittävämpi rooli erityisesti arjen turvallisuuden edistäjänä ja yhteisöllisyyden vahvistajana. Kolmas sektori täydentää hyvin julkisen sektorin palveluiden aukkoja. Vapaaehtoisen, omatoimisuuteen perustuvan turvallisuustyön merkitys tuleekin kasvamaan julkisten toimijoiden resurssien pienenemisen myötä. Mokka ja Neuvonen (2007, 101–103) nostavat esille myös sen tosiasian, että turvallisuus koostuu ennen kaikkea ihmisten arjesta, teoista ja yhteisöistä.

Kyse onkin ennen kaikkea siitä, miten organisoimme yhteistyön, sillä järjestötoimijat osallistuvat tutkimuksen mukaan mielellään turvallisuusyhteistyöhön, eivät vain ”lopputoimijoina” vaan tasavertaisina kumppaneina. Järjestötoimijat toivovatkin, että heidät otettaisiin erilaisten strategioiden, hankkeiden ja projektien suunnitteluun ja tekemiseen mukaan heti alusta lähtien. Järjestökenttä on itse asiassa kokenut ongelmaksi sen, että järjestöjä pyydetään mukaan vasta sitten, kun kaikki suunnitelmat ovat jo tehty valmiiksi.

"Järjestöjä on kyllä enenevässä määrin pyritty kuulemaan mutta vasta sitten, kun strategiat ovat valmiina lähinnä kommentointipyyntöjen muodossa".

Yhteisen kehittämistyön todettiinkin olleen tähän asti hyvin vaatimatonta ja harvinaista. Yksi haastateltava totesi, että moniammatillinen tieto on kaikenlaisen toiminnan suunnittelussa äärimmäisen tärkeää. Esimerkiksi poliisi on suuntaamassa omaa ennalta estävää toimintaa ongelmakeskeiseen toimintaan. Tässä yhteydessä järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö on välttämätöntä. Ongelmakeskeisten toimintamuotojen suunnitteluun kannattaa ottaa järjestötoimijoita mukaan heti alusta lähtien. Tämä nousee esiin myös muissa tutkimuksissa ja kirjallisuudessa. Mainitsen esimerkkinä raportin Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa raportin (2010), jonka mukaan yhteistyön pohjaa kolmannen sektorin kanssa luo pohjaa se, että eri

osapuolilla on samanlaisia tavoitteita. Yhdessä suunnittelu heti alkuvaiheesta alkaen varmistaakin sen, että tavoitteet ovat yhteiset. Stenvall (2010, 119) korostaa lisäksi sitä, että verkostomaisen toiminnan edellytys on vastavuoroisuus. Tuskin vastavuoroisuuttakaan saavutetaan ilman yhteisiä lähtökohtia.

Järjestöissä joissa on vain vapaaehtoistyövoimaa, ei ole pääsääntöisesti mahdollisuuksia olla mukana ainakaan pitkäkestoisissa kehittämishankkeissa. Järjestöissä on myös hyväkuntoisia ansiotyöstä eläkkeelle jääneitä henkilöitä, joilla on aikaa ja intoa käyttää järjestötoimintaan merkittävääkin panosta. Tämä tulikin esille eräässä haastattelussa:

"Moni 60+ on vielä erittäin virkeä mieleltään ja kun on vielä aikaa siihen päälle, niin silloin pystyy ottamaan myös isompia vastuutehtäviä".

Monilla järjestöillä on myös palkattuja työntekijöitä, jotka pystyvät olemaan mukana heille tärkeissä hankkeissa suunnitteluvaiheesta alkaen. On myös hyvä pohtia voitaisiinko yhteisellä suunnittelulla saada aikaan myös parempaa sitoutuneisuutta hankkeen varsinaiseen toteuttamiseen. Nykyisellä mallilla vaarana on se, että sitoutuminen jää heikoksi tai sitä ei saada aikaan ollenkaan.

Yksi haastateltava toivoi, että viranomaiset määrittelisivät yhteistyön painopistealueet ja tarvekysymykset. Toisaalta useampi toivoi sitä, että määrittelyt ovat parasta tehdä yhdessä. Yhdessä sopiminen ja suunnittelu ovat varmasti tärkeitä asioita, sillä viranomaisten tulee kuitenkin kaikissa tapauksissa huomioida järjestötoimijoiden rajalliset resurssit. Edellä mainittujen tavoitteiden ja painopistealueiden asettamisen pohjana pitäisi olla Sisäisen turvallisuuden ohjelman painopistealueet ja niiden alueellinen soveltaminen sekä Yhteiskunnan turvallisuusstrategia.

Tavoitteiden asettamisessa täytyy muistaa, että turvallisuuden haasteet ovat esimerkiksi harvaan asutuilla alueilla hyvin erityyppisiä kuin vilkkaissa kylätaajamissa. Kaupungissa hyvin toimiva malli tuskin toimii maaseudulla. Yksi haastateltava totesi paikallisen tiedon merkityksestä seuraavasti:

"Paikallisen tiedon hyödyntäminen olisi ensiarvoisen tärkeää, samalla se toisi mukanaan varmasti kustannussäästöjä ja toiminnan oleellista helpottumista. Asukkaat ovat oman asuinpaikkansa parhaita asiantuntijoita. Samalla sapluunalla ei kyläien turvallisuutta voi toteuttaa".

Tässä yhteydessä on hyvä huomata myös se, että paikallisten haasteiden lisäksi haasteet muuttuvat myös koko yhteiskunnassa. Mankkinen (2013) muistuttaakin osuvasti, että Poliisi joutuu kohtaamaan yhdessä muiden toimijoiden kanssa tulevaisuudessa useita erilaisia haasteita. Uskon, että monialainen yhteistyö on tulevaisuuskuvan luomisen ehdoton edellytys.

Yhdeksi keskeiseksi kehittämisen kohteeksi nousi tiedonvaihto ja sen haasteet. Tiedonvaihdon tulisi olla kaksisuuntaista, nykyistä jouhevampaa ja säännöllistä. Tiedonvaihdon kehittämisen johtoajatuksena tulisi olla vastavuoroisuuden periaate. Jotta tiedonvaihtoa voitaisiin parantaa, pitäisi saada aikaan yhteisiä toimintafoorumeita, jotka mahdollistaisivat tiedon välityksen.

Esimerkkeinä tiedonvaihdon kehittämisen tarpeesta mainittiin erilaisista viranomaisten järjestämistä tapahtumista tiedottaminen myös kolmannen sektorin suuntaan. Järjestökentässä toivotaankin säännöllisiä turvallisuuskoulutuksia tärkeäksi koetuista turvallisuusteemoista. Sama toive tuli myös Arjen turvallisuuskyläilloissa, joissa mukana olleet toivoivat arjen turvallisuuteen teemoihin liittyvää kyläiltasarjaa. Turvallisuustietoisuutta voisi koulutustapahtumien lisäksi levittää esimerkiksi paikallislehtien ja erilaisten kyläjulkaisujen tai järjestöjen tiedotuslehtien kautta. Järjestötoimijoilla on halukkuutta julkaista turvallisuusteemoihin liittyviä artikkeleita omissa julkaisuissaan. Viranomaisten kannattaisi hyödyntää näitä kanavia säännöllisesti esimerkiksi erilaisten juttusarjojen ja vaikkapa blogikirjoitusten muodossa.

Tiedonvälitykseen liittyen on hyvä huomioida, että tietoa on runsaasti saatavilla esimerkiksi internetistä. Uuden tiedon tuottamisen sijasta onkin hyvä pohtia sitä, miten kunkin kohderyhmän saisi tiedon lähteelle. Yksi haastateltava totesi:

"Vaikka tietoa on niin julmetusti, tietämättömyys asioista on kuitenkin ihan käsittämätöntä".

Vaikka tietoa on saatavilla erittäin paljon, se ei kuitenkaan välttämättä tarkoita sitä, että se tavoittaa henkilöt, joille se on suunnattu. Tärkeistä asioista pitää sen vuoksi viestittää säännöllisesti ja niitä täytyy pitää esillä uudestaan ja uudestaan.

Arjen turvallisuusiltojen vastauksissa nousi esille myös idea siitä, että kyläläiset olisivat halukkaita pitämään yllä eräänlaisia tiedotusrinkejä ajankohtaisiin turvallisuusongelmiin liittyen. Esimerkkinä tällaisen tiedotusringin tarpeesta mainittiin tilanne, jossa kylällä liikkuu kiertäviä kaupustelijoita tai hämäräperäisiä kulkijoita. Viestien johdosta kylän asukkaat voisivat tehostaa omavalvontaa ja vaikkapa lukita ovet. Tällainen viestintä voisi myös aktivoida kyläläisiä havaintojen tekoon ja niiden ylös kirjaamiseen, joista voisi olla poliisille merkittävää tutkinnallista apua. Tällaisessa tiedottamisessa on myös vaaransa, sillä se voi samalla lisätä turvattomuuden tunnetta.

Haastatteluissa tuli esiin toive siitä, että järjestötoimijoita otettaisiin mukaan myös viranomaisten yhteistoimintaharjoitusten suunnitteluun ja toteutukseen. Tämä koskee niitä järjestöjä joilla voi olla rooli harjoiteltavan teeman toteutuessa todellisessa tilanteessa. Esimerkiksi Vapepa toivoo pääsevänsä tällaisiin harjoituksiin mukaan aina kun mahdollista. Pohdinnan arvoisena asiana tuli ilmi myös se miten vapaaehtoistoimijoita voitaisiin hyödyntää entistä enemmän myös tilannejohtopaikalla. Ongelmia saattaa syntyä mm. salassapitoasioihin liittyen, mutta samalla on kuitenkin hyvä muistaa, että esimerkiksi kaikki Vapepan vapaaehtoistoimijat ovat allekirjoittaneet vaitiolovelvollisuussopimuksen. Eräs haastateltava kiteyttikin yhteisen harjoittelun merkityksen:

"Eli silloin kun me yhdessä suunnitellaan ja toteutetaan harjoitus ja sitten mietitään miten siitä jatketaan eteenpäin, niin silloin me opitaan ymmärtämään, että mikä kenenkin toimijan rooli eri tilanteissa on, ja sitten se, että mitkä ne resurssit eri toimijoilla on ja miten niitä käytetään".

Haastateltava jatkoi vielä toteamalla, että näin saamme aikaan myös luottamuksen ja kun opimme tuntemaan toisemme, on helpompi lähteä yhteiseen toimintaan myös jatkossa. Järjestötoimijoilta löytyy paljon myös johtotehtävien osaamista. Esimerkiksi maanpuolustusjärjestöiltä löytyy paljon jäseniä jotka voivat toimia vaativissakin (johto)tehtävissä.

Yksi haastateltava nosti esiin näkökulman siitä, että jos osaava ja kattava kolmas sektori tuottaa tulevaisuudessa turvallisuuspalvelut edullisesti ja ammattitaitoisesti, kannattaako niitä teettää enää viranomaisilla:

"Osaava ja kattava kolmas sektori muodostaa uhan viranomaisille. Jos etsinnät ja vastaavat isot rutiinitapahtumat toistuvasti hoituvat kolmannen sektorin toimesta, ollaan varsin nopeasti tilanteessa jossa viranomaishenkilökunnasta aletaan säästää kun kolmas sektori hoitaa hommat".

Toisaalta haastatteluissa korostettiin myös sitä, etteivät järjestöt ole viemässä viranomaisten roolia eivätkä he halua tehdä viranomaisten tehtäviä:

"Me ollaan ainoastaan avustamassa".

"Järjestötoimijoilla on aina ensimmäisenä vastuullaan oma työpaikka ja oma perhe. Vapaa-aikana tehdään mahdollisuuksien rajoissa kuitenkin mielihyvin yhteiskunnallisia tukitehtäviä".

Oma ryhmänsä ovat jo eläkkeelle jääneet hyväkuntoiset ikäihmiset jotka voivat saada järjestötoiminnasta uutta sisältöä elämäänsä. Monilla voi olla työelämäajaltaan tietoja, taitoja ja kokemusta, jotka voivat olla erittäin merkityksellisiä turvallisuustyötä ajatellen.

Haastateltavilta ja kyselyyn vastanneilta tuli useita yksittäisiä ideoita, joissa järjestöt ja niiden jäsenet voisivat olla mukana. Tällaisia olivat mm. kotona asuvien vanhusten kodeissa tehtävät turvallisuustarkastukset (mm. palovaroittimien paristot), kansalaispartio toiminta viikonloppuöisin (nuorten ja vanhusten liikkumisen turvallisuus), koululaisten turvallisemman koulumatkan edistäminen (vilkkaat risteykset) sekä naapuriapujärjestelmä ja maatalojen turvallisuussuunnittelu (poikkeusolot).

5.2 Millaisia ovat verkostoyhteistyön organisoinnin keskeiset elementit?

Verkostoyhteistyön organisoinnissa on ehdottomasti huomioitava se, että viranomaistoiminta ja järjestötoiminta poikkeavat monella tavalla toisistaan.

Yhteistyöstä ei voida puhua ilman järjestötoiminnan lähtökohtia kunnioittavaa näkökulmaa. Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun (2010, 4 ja 22) raportin mukaan tällaisia ovat muun muassa julkisen sektorin oikeus julkisen vallan käyttöön, virkavastuu, hierarkkisuus ja tiedonvaihdon rajoitukset. Lisäksi yhteistyön esteenä on usein tietämättömyys järjestöjen toiminnasta ja asiantuntemuksesta. Turvallisuus nähdään usein myös liian viranomaiskeskeisesti. Havaittiin tutkimuksen aikana, että tietämättömyys toiminnasta ja toimintatavoista ei rajoitu vain viranomaisiin. Myös järjestöt tuntevat osin huonosti viranomaisten toimintatapoja ja niihin liittyviä rajoitteita. Ilmi tuli myös, että järjestöt tuntevat huonosti myös toisiaan. Yksi keskeinen organisoimisen elementti onkin se, että mukana olevat toimijat tutustutetaan toisiinsa niin henkilö- kuin organisaatiotasollakin.

Eri toimijoiden osaamisen tunnistamisen jälkeen osaaminen tulee myös tunnustaa. Viranomaisten osalta tämä tarkoittaa sen myöntämistä, ettei kaikki viisautta asu poliisilaitoksella. Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun raportti (2010, 6) muistuttaa siitä, että järjestöillä on paljon sellaisia tietoja ja taitoja, jotka täydentävät viranomaisten osaamista. Tämä tuli hyvin ilmi myös tutkimuksessa, sillä ainakin itse yllätyin siitä kuinka paljon turvallisuusalan osaamista järjestöillä on ja kuinka merkityksellisellä tavalla turvallisuus kytkeytyy mukaan järjestöjen arkipäiväiseen toimintaan.

Stenvallin (2012, 118–118) toteaa, että koska asiat ovat monimutkaisia ja eri toimijat ovat riippuvuussuhteissa keskenään, tarvitaan verkostoja. Linnamaan (2004, 13) mukaan tunnistettu tosiasia on, että aikaansaannokset jäävät vähäiseksi ilman verkostomaista yhteistyötä. Stenvallin ja Linnamaan toteamukset ovatkin hyvä lähtökohta pohtia myös turvallisuusverkostoa ja sen keskeisiä elementtejä. Turvallisuusverkoston tavoite on koota yhteen turvallisuusalan osaajia ja luoda siltaa eri toimijoiden väliselle yhteistyölle. Yhteistyö yhteistyön vuoksi ei saa olla verkoston itseisarvo, vaan verkoston pitää tuottaa myös hyötyä kullekin mukana olevalle organisaatiolle. Tämän vuoksi turvallisuusverkostolla tulee olla selkeät tavoitteet ja tavoitteiden vuoksi verkoston organisoimiseen on kiinnettävä huomiota. Laajan turvallisuusverkoston alle voidaan koota osaamisverkostoja esimerkiksi tietyn turvallisuusongelman ratkaisemiseksi. Osaamisverkoston perustamiseen ei

välttämättä tarvita ongelmaa, vaan teemana voi olla esimerkiksi turvallisuuden ennakoituvuus tai vaikkapa tutkimus- ja koulutusosaajat kokoava osaamisverkosto.

Kuvio 3, Turvallisuusverkoston organisointi

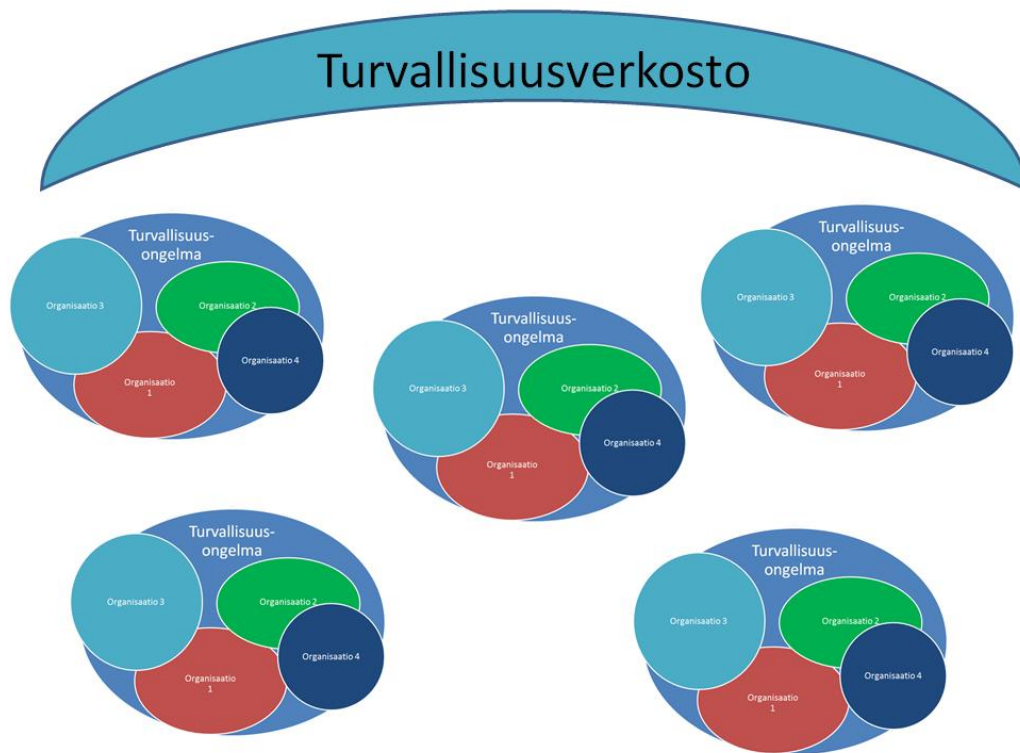

Kuviossa 3 on esitetty malli, jossa turvallisuustoimijoista kootun verkoston on tarkoitus ratkaista sellaisia turvallisuusongelmia, jonka ratkaisu ei onnistu yhden yksittäisen toimijan voimin. Ongelman (tai teeman) äärelle on koottu sellaisia toimijoita, joiden intressissä asian ratkaisu on. Organisaatioilla voi olla asiasta riippuen erikokoisia ja -näköisiä rooleja. Tärkeää on se, että osaamisverkoston jokaisella toimijalla on yhteistyöhön sekä annettavaa että saatavaa. Organisaatiot voivat olla esimerkiksi viranomaisia, turvallisuusalan yrittäjiä, kuntia, tutkimus- ja koulutusosaajia ja kolmannen sektorin toimijoita.

Turvallisuusverkostossa voi olla useita osaamisverkostoja (kts. kuvio 4). Tärkeää on, että kunkin ryhmän vetovastuu on määritelty. Luontevaa on se, että ryhmää vetää sellaisen organisaation edustaja, jolla on suurin rooli ja intressi saada asia ratkaistua tai vietyä sitä eteenpäin. Esimerkiksi Pirkanmaan Turvallisuusklusterissa kolmannen

sektorin kokoavaa verkostoa on vetänyt Suomen Punaisen Ristin Hämeen piirin valmiuspäällikkö Ari Saarinen.

Kuvio 4. Useiden osaamisverkostojen kokonaisuus turvallisuusverkostossa

Yhteistyön toimivuuteen vaikuttavat suuresti myös sitoutuminen, luottamus ja kumppanuus. Päämäärien tulee olla samansuuntaisia ja työnjako tulee sopia erityisesti siitä näkökulmasta, että kuka tekee ja mitä tekee. Kumppanuus edellyttää toimijoiden välistä yhteistyötä, yhteistyövastuuta sekä tahtoa toimia yhteistyössä oman paikkakunnan asioiden hoitamiseksi ja parantamiseksi. Paikallinen turvallisuustyön onnistuminen kumppanuuden pohjalta edellyttää toimijoiden sitoutumista ja luottamusta kumppanuuden tuottamiin tuloksiin, jota mikään osapuoli ei voi saavuttaa vain omilla toimillaan. Luottamus rakentuu pikku hiljaa ja sitä tulee vaalia, sillä menetettyä luottamusta on vaikea saada takaisin. Tässä yhteydessä on myös hyvä nostaa esille se, että verkostoissa toimivien verkostovalmiuksia tulee kehittää pitkäjänteisesti. Tämä on tärkeä asia, sillä verkostoissa toimiminen vaatii hyvin erilaisia valmiuksia kuin esimerkiksi perinteinen hierarkkinen

viranomaistoiminta. Tavoite on saada aikaan tila, jossa verkostot ovat luonnollisia toimintaympäristöjä, jotka tarjoavat mahdollisuuden täydentää omaa osaamistaan ja kehittää vetovoimaansa yhteistyökumppanina. Verkostojohdaminen edellyttää poliisilta strategista johtamista, strategisten kumppaneiden tunnistamista sekä oman roolin täsmentämistä. Oma kokemukseni on tähänastisesta verkostotoiminnasta se, ettei poliisi osaa vielä riittävällä tavalla tunnistaa kumppaneiden merkitystä turvallisuustyössä. (Linnamaa 2004, 82–88, Virta 2005, 73–74 ja Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun 2010, 26.)

Verkostojen organisoinnissa korostuu alusta alkaen johtamisen merkitys. Verkoston johtajan on tärkeä tunnistaa se tosiasia, että mahdollisuuksien lisäksi verkostoissa toimimisessa on myös paljon haasteita. Linnamaa (2004, 209) kuvaa näitä haasteita verkostoyhteistyön pullonkauloiksi, kts. tarkemmin alaluku 4.3. Pullonkaulat on tärkeä tunnistaa ja niistä muodostuvien vaaranpaikkojen ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi on tehtävä määrätietoisesti työtä. Verkostojen toiminnan tietoinen ja pitkäjänteinen kehittäminen onkin ensiarvoisen tärkeä asia.

5.3 Miten kolmannen sektorin kykyjä, taitoja ja osaamista voitaisiin hyödyntää parhaiten paikallisessa turvallisuustyössä?

Suomi on järjestöjen luvattu maa. Pelkästään Pirkanmaalla on tuhansia järjestöjä. Koska potentiaalia on paljon, kehittämistyössä ei kannata lukkiutua pelkästään nykyisiin malleihin ja niihin järjestöihin, joilla katsotaan olevan jo nyt jonkinlainen turvallisuustoimijan rooli. Turvallisuusasioihin liittyvää yhteistyötä kannattaakin tutkimuksen mukaan edistää myös sellaisten järjestöjen suuntaan, joilla ei ole ennestään turvallisuuteen liittyviä tehtäviä tai toimia.

Osaamista, tietoja ja taitoja on yksinomaan tähän tutkimukseen osallistuneilla organisaatioilla niin paljon, että niiden esille tuominen koko laajuudessaan on tässä yhteydessä mahdotonta. Jokaisella mukana olevalla järjestöllä on internetsivustot, joista voi hakea lisää tietoa kunkin järjestön toiminnasta.

Tuon esille järjestöjen osaamista ja toimintaa lähinnä muutamien esimerkkien kautta. Esimerkiksi Vapaaehtoiseen pelastuspalveluun (Vapepa) kuuluu 50 järjestöä, joilla jokaisella on jo sitä kautta merkittävä rooli alueen turvallisuuden tekijänä.

Haastatteluissa mukana olleet järjestötoimijat ovat tehneet yhteistyötä viranomaisten suuntaan hyvin vaihtelevasti. Joillain yhteydenpito on ollut säännöllistä ja toisilla taas sitä ei ole ollut käytännössä ollenkaan. On hyvä huomioida, että järjestöt järjestävät jatkuvasti hyvin monenlaisia kansalaisille suunnattuja tapahtumia, joihin liittyvää yhteistyötä voisi parantaa monin eri tavoin. Järjestöt tarjoavat luontaisen väylän kunkin kohderyhmän tavoittamiseksi. Tästä syystä viranomaisten ei kannattaisi yrittää järjestää aina omia tapahtumia vaan osallistua säännöllisesti jo olemassa olevaan toimintaan. Haastateltavat totesivatkin yhteistyön tärkeydestä seuraavasti:

"On tärkeää, että poliisi näkyy meidän järjestämissä perhetapahtumissa. Tapahtumat ovat omiaan kasvattamaan luottamusta poliisiin ja kansalaisten välillä ja samalla poliisi voi tehdä tekemäänsä työtä tunnetuksi".

"Kolmannen sektorin rooli tässä paletissa on se, että me niin kuin kootaan toimijat yhteen ja avataan ovet esimerkiksi kouluille".

Järjestötoimijat toivat yhtenä keskeisenä yhteistyön ongelmana tietämättömyyden toisten toiminnasta ja toimintatavoista. Saman totesivat myös viranomaiset. Eräs virkamies totesi:

"Asioita katsellaan vielä liian kapeiden silmälasien läpi".

"Varmaan monessa asiassa ei edes tiedetä, mitä toimijoita olisi mahdollisuus saada mukaan ja mikä niiden panos voisi olla".

Järjestöjen toiminnassa kiinnitetään paljon huomiota turvallisuusasioihin. Esimerkiksi 4H:n ja Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) toimintamuotojen turvallisuuteen ja turvallisuusasioiden kouluttamiseen on kiinnitetty paljon huomiota. 4H järjestön jokaiseen kerhoon on laadittu säännöt ja turvallisuussuunnitelma, jotka käydään kerhoon osallistuvien lasten ja nuorten kanssa yhdessä läpi. Turvallisuusasiat ovat tärkeässä roolissa myös ensi- ja turvakotitoiminnassa, jossa asukkaiden sisäisten

jännitteiden lisäksi on myös ulkoa päin suuntautuvia uhkia, sillä asiakkaiden lähipiirissä on paljon väkivaltaa, päihdetaustaa ja mielenterveysongelmia.

Järjestöillä on erittäin merkittävä rooli ennalta estävän työn tekijänä. Lasten ja nuorten parissa toimivien järjestöjen tavoitteina on mm. antaa asennekasvatusta ja opettaa elämää varten tärkeitä tietoja ja taitoja. Harrastuksissa lapsi ja nuori kasvaa kohti vastuullista aikuisuutta (4H). Onkin hyvä huomioida että vaikka nuorisojärjestöjen varsinaisena tarkoituksena ei välttämättä olekaan turvallisuuskasvatus, heidän työllään on suuri merkitys esimerkiksi monien kansalaistaitojen kehittämisessä, arvojen luomisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Järjestöillä on myös maahanmuuttajille suunnattua toimintaa. MLL tarjoaa toimintaa maahanmuuttajaäideille, jonka yhteydessä maahanmuuttajanainen saa tukihenkilön ja suomalaisen kaverin. Toiminnan kautta maahanmuuttajaäiti oppii suomen kielen ja pääsee näin paremmin mukaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Tämä on erittäin tärkeä asia, sillä kuten yksi haastateltava kertoi:

"Maahanmuuttajanaiset oppivat kielen usein viimeiseksi perheestään".

Useat järjestöt tarjoavat myös turvallisuuskoulutusta. Esimerkkeinä voisi mainita tässä yhteydessä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK), joka tarjoaa monenlaisia turvallisuuskoulutuksia ympäri Suomea. Meripelastusseura järjestää mm. Pursiseuratapahtumia, jossa seuran jäsenet ovat asiantuntijan roolissa neuvoen, opastaen ja kouluttaen.

On hyvä huomioida, että järjestöt antavat sellaisia tukitoimintoja, joita viranomaiset eivät pysty järjestämään riittävällä laajuudella. Kolmas sektori tarjoaa tekemistä kaikenikäisille ja erityisiä turvaverkkoja esimerkiksi työttömille ja eri tavoin syrjäytymisvaarassa oleville. Esimerkiksi sosiaalipuolen yhteistyöjärjestöillä on erittäin merkittävä rooli mm. väkivallan kohteeksi joutuneiden ihmisten tukemisella. Tukitoiminnot ulottuvat myös väkivaltaa käyttäneisiin siten, ettei väkivalta toistuisi. Toiminnan tavoite on väkivaltakierteen katkaisemisen avulla mahdollistaa se, että näissä perheissä elävät lapset saisivat elää jatkossa turvallista elämää. Hyviä tuloksia voidaan saavuttaa vain monialaisen yhteistyön avulla. Mitä paremmin ketju toimii, sitä enemmän säästämme tulevaisuudessa viranomaisten resursseja.

Tukitoimintoihin liittyen mainitsen Suomen lentopelastusseuran, jonka tehtävänä on tuottaa vapaaehtois pohjalta viranomaisia tukevia palveluja, kuten etsintälentoja, metsäpalo- ja tähystyslentoja, myrskyjen ja tulvavahinkojen havaintoja. Meripelastusseura sen sijaan pelastaa ja avustaa hätään joutuneita ihmisiä merialueilla ja sisävesillä. Operatiivisen toiminnan osalta tukitoiminnot ovat viranomaisille erittäin tärkeitä. Toiminnot olisivat tässä laajuudessa viranomaistoimintoina järjestettyinä kohtuuttoman kalliita.

Yksi haastateltava totesi, että viranomaisten tulee oppia käyttämään järjestötoimijoita oikein. Koska järjestöissä toimivat ovat pääasiassa vapaaehtoisia, täytyy muistaa, että he tekevät sitä, minkä kokevat itselleen tärkeäksi, ja sitä, mitkä ovat heidän perustehtävänsä. Järjestötoimijoita ei voi siis kätkeä tai heitä ei voi vaatia tekemään jotain minkä viranomainen kokee tärkeäksi. Viranomaisten täytyy siis oppia tietämään ja tuntemaan järjestöjä paremmin, jottei intressiristiriitoja pääsisi syntymään. Yksi ratkaisu "oikeiden" järjestöjen löytymiseen voisi olla se, että viranomaiset tiedottaisivat aktiivisesti järjestökenttää käynnistyvistä hankkeista joiden suunnitteluun ja toteuttamiseen järjestöt voisivat ilmoittautua mukaan.

Jotta viranomaisten ja järjestöjen yhteistyö voisi tiivistyä, tarvitaan oikeanlaista suhtautumista, molemminpuolista kunnioitusta sekä toimivia yhteistyöfoorumeita joissa asioita voidaan käsitellä avoimesti ja luottamuksella.

"Yhteistyön tiivistäminen edellyttää vanhojen raja-aitojen ja perinteiden murtamista sekä ennakkoluulotonta ajattelua".

"Meidän pitäisi päästä järjestötoimijoiden "sietämisestä" aitoon kumppanuuteen".

Avain kumppanuuteen viranomaisten suunnasta olisi se, että tunnustamme järjestötoimijoiden välttämättömyyden arjen turvallisuuden tekijöinä. Ilman järjestöjen tekemää ennalta estävää työtä esimerkiksi syrjäytymisongelma olisi aivan toisessa mittakaavassa kuin se on nyt, sillä kolmas sektori tarjoaa muun muassa syrjäytymisvaarassa oleville mielekästä tekemistä ja turvaa tuovia verkkoja.

Viranomaisten ja järjestötoimijoiden välisen yhteistyön toimintamalleja suunniteltaessa on tärkeä muistaa toimintamuodon säännöllisyys. Useat

haastateltavat totesivatkin, että säännöllinen yhteinen tekeminen on varmin tapa pitää verkostot elossa. Yksi aktiivinen vapaaehtoinen on harmitellut sitä, että vaikka hänen edustamansa järjestö harjoittelee kovasti viranomaisten tukitehtäviä, heitä ei pyydetä juuri koskaan apuun tositilanteessa. Toisaalta tehtäviä ei saa olla liikaakaan, koska mahdollisuus olla pois ansiotyöstä on rajallinen.

Hyvänä käytännön esimerkkinä mainittiin esimerkiksi Vapepan säännölliset harjoitukset ja hälytykset, jotka näyttävät pitävän mukana olevien vapaaehtoistoimijoiden motivaatiota parhaiten yllä. Vapepan toiminnasta tiedottaminen ja merkityksen korostaminen mediassa esimerkiksi etsintätilanteiden jälkeen näkyy myös uusien vapaaehtoisten kiinnostuksena toimintaa kohtaan.

Poliisi on aktiivisin Vapepan käyttäjä ja toiveena olisi, että pelastustoimi ja sosiaalitoimikin käyttäisivät Vapepan apua paljon nykyistä enemmän. Vapepan valtavaa potentiaalia kuvaa esimerkiksi se, että SPR:n Hämeen (Pirkanmaa, Kanta-Häme ja Päijät-Häme) piirissä on Vapepalla yhteensä 150 hälytysryhmää, joissa on yhteensä 2450 eri tehtäviin koulutettua henkilöä. Valtakunnallisesti koulutettuja henkilöitä on noin 20 000. Joukot pystyvät liikkumaan joustavasti tarvittaessa myös yli SPR:n piirirajojen.

Järjestötoimijat kokivat merkittäväksi puutteeksi sen, että he ovat jääneet lähes kokonaan ulos viranomaisten järjestämistä koulutustapahtumista. Vapaaehtoisten koulutus onkin jäänyt lähes kokonaan järjestötoimijoiden omalle vastuulle ja omalla kustannuksella tehtäväksi. Järjestöt ilmaisivatkin kiinnostuksen, tarpeen ja toiveen päästä mukaan viranomaisten järjestämiin koulutustapahtumiin.

"Tällaiset yhteiset koulutustilanteet ovat enemmän kuin tervetulleita!"

Yhteisissä koulutustapahtumissa olisi myös monenlaisia synergiaetuja mm. kustannustehokkuus, toisten toimintatapojen tuntemisen lisääminen ja henkilökohtaisten suhteiden syntyminen. Unohtaa ei voi myöskään tiedon, taidon ja kokemuksen jakamisen näkökulmaa. On hyvä tiedostaa, ettei kaikki viisaus asu viranomaisilla koulutuksenkaan näkökulmasta. Yksi haastateltava totesi väkivaltatilanteisiin liittyen seuraavasti:

"Meidän tapa työskennellä väkivaltatilanteissa on kasvanut ja kehittynyt huomasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Meillä on paljon näkemystä ja kokemusta näihin asioihin liittyen."

Edellä mainittujen koulutusten tarpeen osoittaa myös se, että erilaisissa järjestötoimijoiden tekemissä kyselyissä turvallisuus on noussut yhä tärkeämmäksi teemaksi. Yhteisen koulutustapahtumien järjestäjän roolissa viranomaisilla olisi hyvä mahdollisuus osallistua järjestötoiminnan rahoitukseen esimerkiksi tarjoamalla tarvittavat tilat ja kouluttajat. Jos järjestötoimijoiden tärkeä rooli halutaan tunnustaa, sen tulee näkyä myös järjestötoimijoiden resurssien lisäämisellä tulevaisuudessa.

Kun viranomaiset ovat saaneet järjestötoimijoilta apua oman perustehtävänsä suorittamiseen, viranomaisten tulisi muistaa antaa "kunnia sille kenelle kunnia kuuluu". Jos esimerkiksi vapaaehtoisten rooli on ollut merkittävä vaikkapa kadonneen henkilön etsinnässä, tämä tulisi muistaa myös toiminnassa mukana olevien kiittämisessä sekä mediaviestinnässä. Kiitos ja positiivinen viestintä ovat omiaan vahvistamaan toimijoiden välistä kumppanuutta. Positiivinen mediaviestintä lisää merkittävästi myös kiinnostusta toiminnassa mukana olleiden järjestöjen suuntaan.

Järjestötoimijoilta tuli myös toive päästä mukaan pysyvästi sellaisiin viranomaisten työryhmiin, jotka liittyvät keskeisesti heidän toimintaansa. Esimerkkinä mainittiin muun muassa alueelliset valmiustoimikunnat, joissa ei ole tällä hetkellä juurikaan järjestötoimijoiden edustusta. Tällaisella osallistamisella olisi arvostuksen osoittamisen lisäksi myös muita hyötyjä. Yksi haastateltava totesi:

"Ei ajateltaisi enää miten viranomaiset hoitavat asiat vaan miten pystyisimme integroimaan kokonaisuuteen myös vapaaehtoisten joukot".

Viranomaiset ovat pyrkineet tietojohdoiseen toimintaan jo vuosia. Tietojohdoinen toiminta on tärkeää myös järjestöjen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Järjestökenttä toivoikin sitä, että yhteistyölle luotaisiin muutama konkreettinen tavoite ja painopistealue, jotka loisivat pohjaa järjestöissä tehtävään päätöksentekoon. Yksi haastateltava piti selvänä, että jatkossakin kaikilla toimijoilla tulee olemaan omat toimintasuunnitelmansa. Mutta sen lisäksi tai juuri siksi voitaisiin valita yhteisesti

esimerkiksi kaksi asiaa/teemaa joiden eteenpäin viemiseksi kaikki panostaisivat. Tällöin saisimme aikaan myös laajempaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta joka jää puuttumaan jos yritämme tehdä kaikkea mahdollista. Pelkät yksittäiset tapahtumat tai tempaukset eivät riitä, vaan tarvitsemme säännöllistä toimintaa valittujen teemojen äärellä.

Tutkimushavaintojen mukaan myös nuoret haluavat toimia aktiivisesti mukana turvallisuustyössä. Oktafoorumi- tapahtuma osoitti, ettei nuoret halua olla turvallisuusuuhkia ja pelkästään turvallisuuspalveluja saavana osapuolena. Nuoret haluavat kantaa myös vastuuta ja Oktafoorumin järjestäminen oli osoitus siitä, että he myös pystyvät tekemään sen käytännössä. Nuoret ovat osallistuneet Oktafoorumin jälkeen muun muassa Turvallisuusklusterin ennakoitifoorumien ja Kolmannen sektorin verkoston työhön ja työpajoihin. Nuorten osallistamisen on koettu tuovan uusia ennakkoluulottomia ja rohkeita näkökulmia yhteiseen keskusteluun. Nuoret pitivät kokemusten innoittamana myös puheenvuoron III-kansallisen turvallisuustutkimuksen seminaarissa keväällä 2013. Nuorten puheenvuoro sai paljon kiitosta seminaarin osallistujilta.

5.4 Millaisia seurauksia sillä on, että kolmas sektori osallistuu turvallisuusyhteistyöhön?

Turvallisuus on yhteinen asia, joka koskettaa kaikkia yhteiskunnan jäseniä ja toimijoita viranomaisista aina kansalaispintaan asti. Kaikkien toimijoiden yhteinen tavoite on saada aikaan mahdollisimman turvallinen ympäristö asua, elää ja työskennellä. Yksi haastateltava totesi:

"Yhteinen tavoitteemme on turvallisuustason nostaminen - riippumatta siitä oletko virkamies vai et".

Kolmas sektori pystyy integroimaan turvallisuusajattelua yhteiskuntaan aivan eri tavoin kuin viranomaiset. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaalien (2014) mukaan paikalliset yhdistykset pystyvät huomioimaan julkista sektoria paremmin palveluita tarvitsevien tarpeet. Emme siis voi saada vaikuttavuutta aikaan yksittäisinä toimijoina

vaan tarvitsemme laaja-alaista yhteistyötä, johon kuuluu oleellisena osana kolmas sektori ja sen järjestöt. Arjen turvallisuus syntyy jokaisen yhteiskunnan jäsenen omien valintojen ja toiminnan kautta, siis arkisen tekemisen kautta.

Järjestöillä on erittäin paljon osaamista, toimintaa ja koulutusta, jolla on korvaamaton paikkansa yhteistyön osana. Yksi haastateltava totesi vapaaehtoisten toimijoiden merkityksestä:

"Vapaaehtoiset toimijat on nähtävä kustannustehokkaana ja motivoituneena lisäresurssina, jotka täydentävät viranomaisten toteuttamia peruspalveluja".

Kolmannen sektorin entistä vahvempi rooli voisi tulevaisuudessa tarkoittaa joissain tapauksissa myös sitä, että tiettyjä toimintoja voitaisiin laskea kolmannen sektorin osaamisen varaan. Kunnat voisivat tukea järjestöjä enenevässä määrin ja saada vastineeksi tietynlaista sopimukseen perustuvaa turvallisuutta edistävää toimintaa. Mallina tällaiselle yhteistyösopimukselle voisi olla pelastuslaitoksen tekemät sopimukset vapaapalokuntien (VPK) kanssa. Vapaapalokunnat hoitavat sopimukseen perustuen pelastuslaitoksen vastuulla olevia tehtäviä harvaan asutuilla alueilla. Em. sopimukset voisivat toimia myös malleina kustannusten kartoittamisessa. Myös Pelastuslaitoksilla on tarvetta arvioida sopimusten sisältöä ja tehtäväkenttää uudelleen lähitulevaisuudessa. Pirkanmaan pelastuslaitoksella onkin tällainen suunnittelutyö parasta aikaa käynnissä. On hyvä huomata, että esimerkiksi Sisäasiainministeriö (SM) tekee järjestöjen kanssa operatiivisia sopimuksia. Tällainen operatiivinen sopimus on muun muassa Suomen lentopelastusseuralla.

Turvallisuusklusterin ohjausryhmälle suunnatussa kyselyssä kysyttiin muun muassa sitä, mitä kolmannen sektorin osallistuminen tarkoittaisi Turvallisuusklusterin toiminnalle. Vastauksista oli todettavissa, että kolmannen sektorin mukaantulo koetaan pelkästään positiiviseksi asiaksi. Kolmannen sektorin odotetaan tuovan mukanaan virkistävää arvopohjaista toisin ajattelua ja rakentavaa kyseenalaistamista. Osallistuminen toisi yhteiseen pöytään uusia näkökulmia, lisäisi verkottumista ja toisi sitä kautta uusia resursseja turvallisuuden parantamiseen. Kolmas sektori täydentäisi laajaa kokonaisuutta, vahvistaisi selvästi turvallisuusklusteria ja mahdollistaisi entistä laajapohjaisemman yhteistyön. Mahdollisuuksia nähdään myös siinä, että kolmas sektori voisi olla tukemassa tuote-

ja palvelukehitystä tarjoamalla apua ja käytännön tilaisuuksia pilotointiin ja testaukseen esimerkiksi johonkin turvallisuustuotteeseen liittyen.

Haluan vielä nostaa tulosluvun lopuksi esille kolmannen sektorin verkoston tapahtuneen osallistuvan havainnoinnin kautta tutkimusta tukevaa aineistoa. Tällaisia havaintoja ovat muun muassa:

- Kolmannen sektorin toimijat ovat tunteneet toisiaan melko huonosti. Yhteiset kokoontumiset ovat verkostoineet ja tutustuttaneet eri toimijoita toisiinsa onnistuneesti.
- Verkostossa mukana olevilla toimijoilla on halu ja tahtotila lisätä yhteistyötä niin järjestöjen kuin järjestöjen ja viranomaistoimijoiden välillä - verkoston perustamista ja sen tarvetta on kiitelty useaan otteeseen.
- Kaikilla osapuolilla on yhteinen tavoite - turvallisuuden parantaminen
- Verkostoyhteistyön avulla järjestöillä oleva tieto on saatu mukaan turvallisuuden kehittämistyöhön - myös järjestöt ovat saaneet uusia ideoita omaan toimintaansa.
- Verkostossa mukana olevat toimijat ovat olleet innokkaita ja erittäin kehittämismyönteisiä.
- Järjestöt ovat tuoneet turvallisuuden kehittämistyöhön virkistävää toisinajattelua ja rakentavaa kyseenalaistamista.
- Yhteisen kokemuksen mukaan turvallisuuden haasteisiin pystytään vastaamaan parhaiten laaja-alaisen yhteistyön kautta. Yhdessä on mahdollisuus saavuttaa enemmän kuin yksittäisenä toimijana.

Verkostoyhteistyö on vahvistanut myös yhteistyön ongelmiin liittyviä seikkoja. Tällaisia ovat olleet muun muassa:

- Viranomaiset ovat osin haluttomia osallistumaan kolmannen sektorin kanssa tehtävään yhteistyöhön (hierarkkisuus - resurssipulaan vetoaminen - turvallisuus nähdään liian viranomaiskeskeisesti - yhteistyön hyötyjä ei

nähdä). Toisaalta yhteistyö on ollut hyvinkin antoisaa ja siihen on osallistunut myös viranomaistoimijoita.

- Tietämättömyys toinen toistensa toimintatavoista haittaa yhteistyötä, niin järjestöjen keskinäistä kuin järjestöjen ja viranomaisten välistäkin yhteistyötä - toisaalta verkosto on ollut häivyttämässä tätä tietämättömyyttä.
- Vaikka kehittämismyönteisyyttä ja kehittämisideoita on löytynyt erittäin paljon, on ollut vaikea löytää asian "omistajaa". Jotta asia etenisi ideointia pidemmälle, jonkun toimijan pitäisi ottaa tärkeäksi koetusta asiasta kehittämisvastuu. Ongelmaksi on koettu järjestöjen vähäiset ja viranomaisten vähenevät resurssit.

5.5 Tutkimuksen tulosten tiivistelmä

Olen koonnut tutkimustulokset, siis vastaukset tutkimuskysymyksiin, alla oleviin kahteen taulukkoon. Ensimmäiseen taulukkoon olen koonnut tulokset otsikolla: "Kumppanuuden ja verkostoyhteistyön keskeiset elementit" ja toiseen "Kolmannen sektorin rooli sisäisen turvallisuuden edistämässä".

Taulukko 5. Kumppanuuden ja verkostoyhteistyön keskeiset elementit

Rakenteelliset	Sudenkuopat/ pullonkaulat	Osallistumisen edellytykset	Yhteistyön hyödyt
<ul style="list-style-type: none"> - Strateginen suunnittelu - Vastuut määritely - Koordinoitu toiminta - Hyväksytään hierarkkisesta toiminnasta poikkeavat toimintamallit - Yhdessä sovitut työtavat / työnjaot - Kolmannen sektorin toimintaedellytysten vahvistaminen - Eri toimijoiden riittävä edustavuus 	<ul style="list-style-type: none"> - Puutteelliset yhteistyötaidot - Yhteistyötä ei nähdä tietoisena kehittämisen kohteena - Verkostoa pidetään itsestään selvyytenä - Verkostoidutaan vain verkostoitumisen vuoksi - Informaation / tiedon panttaus - Keinotekoisuus - Virheelliset oletukset - ”Nypitään rusinat pullasta” 	<ul style="list-style-type: none"> - Tasavertainen kumppanuus - Toisten toimintatapojen ja voimavarojen erilaisuuden tuntemus - Strateginen liikkumavara organisaatiossa - Avoin ja osallistava vuoropuhelu - Vastavuoroisuus (pitää olla sekä annettavaa että saatavaa) - Tunnistetaan yhteistyöhön vaikuttavat erot toimintatavoissa - Sitoutuminen - Luottamus - Avoimuus 	<ul style="list-style-type: none"> - Kilpailukyvyn nostaminen uudelle tasolle - Uudet innovaatiot - Oppiminen vuorovaikutuksessa - Informaation kulun tehostaminen - Mahdollistaa moniulotteisten ongelmien ratkaisun - Yhteiskunnallinen vaikuttavuus - Yhteistyössä 1+1 on aina enemmän kuin 2!

Taulukko 6. Kolmannen sektorin rooli sisäisen turvallisuuden edistämisessä

Asiantuntijuus	Operatiivinen rooli	Hyödyt ja seuraukset
<ul style="list-style-type: none"> - Uudet näkökulmat - ”Hiljaiset signaalit” kansalaispinnasta - Tiedot ja taidot täydentävät viranomaisten osaamista - Kokonaiskuva paikallisesta turvallisuudesta - Rakentava kyseenalaistaminen ja kritiikki - Arvopohjainen toisinajattelu - Vankka ammattitaito järjestön omalla toimialalla - Vähemmistöryhmien tuntemus 	<ul style="list-style-type: none"> - Turvallisuustietojen ja taitojen jalkauttaminen kansalaispintaan - Viranomaisten tukitoiminnot (esim. valmius ja varautuminen) - Motivoitunut lisäresurssi - Erittäin merkittävä ennalta ehkäisevän työn rooli - Turvallisuusajattelun integroiminen yhteiskuntaan → kanava kansalaisiin - Turvallisuus- ja asennekasvatus järjestöjen omassa toiminnassa - Turvallisuustuotteiden testaus ja pilotointi 	<ul style="list-style-type: none"> - Uusia resursseja turvallisuustyöhön - Täydentää julkisen sektorin palvelun aukkoja - Tuo mukanaan puuttuvaa osaamista, tietoja ja taitoja - Uudet innovaatiot - Paikallisen turvallisuuden parantuminen - Synergiaedut, päällekkäisyyksien poistaminen - Vahvistaa Turvallisuusklusteria / muuta vastaavaa yhteistyöverkostoa - Yhteisöllisyyden lisääminen - Yhteiskunnallinen vaikuttavuus - JUHLAPUHEISTA KÄYTÄNTÖÖN!

Taulukkoon 5 kootun tiivistelmän perustella voidaan todeta, että kumppanuus ja verkostoyhteistyö pitävät sisällään monia erilaisia elementtejä, jotka luovat verkostotoiminnan perusrakenteen. Jos verkostotoiminta rakennetaan näiden elementtien varaan, yhteistyöstä saadaan paras mahdollinen hyöty. Pullonkaulojen tunnistaminen on myös välttämätöntä pitkäjänteisen yhteistyön rakentamiselle ja verkostojen johtamiselle. Taulukon 6 perusteella voidaan todeta, että kolmannella sektorilla on erittäin merkittävä rooli sisäisen turvallisuuden edistämässä. Keskiössä on se, että kolmas sektori pystyy jakamaan turvallisuustietoja ja taitoja aina kansalaispintaan asti.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmassa on tarkasteltu kolmannen sektorin roolia alueellisessa turvallisuustyössä ja osana turvallisuustoimijoiden yhteistyöverkostoa sekä sitä, millaisia ovat kumppanuuden ja verkostoyhteistyön keskeiset elementit. Tarkoituksena oli myös selvittää, miten kolmannen sektorin toimijoiden kykyjä, taitoja ja osaamista voitaisiin hyödyntää nykyistä paremmin turvallisuusyhteistyössä.

Tutustuin tutkimuksen aikana useisiin niin kansallisiin kuin kansainvälisiin kolmatta sektoria, turvallisuusyhteistyötä ja verkostoyhteistyötä käsitteleviin tutkimuksiin. Public- Private- Partnership- yhteistyö (PPP) johon kolmas sektorikin kuuluu, on erittäin merkittävässä roolissa esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Britanniassa. Turvallisuuden vakautta pyritään edistämään edellä mainituissa maissa kumppanuuksien avulla yhteiskunnallisen toiminnan kaikilla tasoilla ja samalla ongelmien on havaittu vaativan aikaisemmasta poikkeavia ratkaisutapoja. Tämä johtuu siitä, että julkinen hallinto on riittämätön vastaamaan kokonaisvaltaisesti monisyisiin, moniulotteisiin ja monimutkaisiin ongelmiin. Tutkielman tulosten mukaan edellä mainitut havainnot ovat mielestäni erittäin merkittäviä ja ajankohtaisia myös meillä. Ehkäpä erityisesti juuri nyt tilanteessa, jossa poliisin resursseja ollaan leikkaamassa merkittävästi. Poliisin toiminta- ja taloussuunnitelman 2016 -2019 mukaan poliisimiesten htv- määrä vähenee suunnitelmakaudella 7500 poliisimiehestä (vuosi 2015) 7015 poliisimieheen (2019). Toiveissa tietysti on, että nopeasti muuttunut turvallisuustilanne vaikuttaa positiivisesti poliisin tulevien vuosien budjettikehykseen eikä näin merkittäviä vähennyksiä jouduta tekemään.

Yhteistyö viranomaisten ja kolmannen sektorin välillä ei ole Suomessa sinänsä uusi asia. Viranomaiset ovat tehneet yhteistyötä kolmannen sektorin, siihen kuuluvien järjestöjen ja kansalaisten kanssa jo kyläpoliisitoiminnasta alkaen. Perinteinen kyläpoliisimalli ei kuitenkaan enää toimi nyky-yhteiskunnassa ja kyläpoliisitoimintaa seurannut lähipoliisimalli on toisaalta osoittautunut erittäin haastavaksi entistä suuremmissa poliisiyksiköissä esimerkiksi resursoinnin vuoksi. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa viranomaisten on haettava ratkaisua turvallisuuden ongelmiin laaja-alaisen koordinoitun ja säännöllisen turvallisuusyhteistyön kautta, jonka erottamattomana osana tulee olla kolmannen sektorin toimijat - aivan kuten

kansainvälisestäikin on tehty. Tutkielman teko on vakuuttanut minut siitä, että vain yhteistyön avulla viranomaisilla on mahdollisuus selvittää monimutkaistuvista turvallisuuden haasteista. Haasteisiin vastaaminen edellyttää Donahue & Zeckhauserin (2006, 499) mukaan sitä, että julkisjohtamisessa tulee kiinnittää huomiota palveluiden toteuttamiseen erilaisten yhteistyömuotojen kautta.

Tutkimuksen tulosten pohjalta voidaan todeta, että kolmannella sektorilla on erittäin paljon osaamista ja annettavaa alueelliseen ja paikalliseen turvallisuustyöhön. Kolmas sektori tuo mukanaan muun muassa motivoituneen lisäresurssin, uusia näkökulmia, tietoja ja taitoja jotka täydentävät viranomaisten osaamista, rakentavaa kyseenalaistamista ja arvopohjaista toisinajattelua. Kolmas sektori pystyy myös integroimaan turvallisuusajattelua kansalaispintaan aivan eri tavoin kuin viranomaiset.

Keskustelua ei mielestäni tarvitsekaan käydä siitä, onko kolmannen sektorin turvallisuustyöhön osallistumisesta hyötyä vai ei. Sen sijaan kyse on ennen kaikkea siitä, tunnustavatko viranomaiset kolmannen sektorin merkityksen ja välttämättömyyden osana turvallisuustoimijoiden yhteistyötä. Stenvall (2010, 119) toteaa, että poliisin tulee huomioida yhteistyössä vastavuoroisuuden periaate, koska se on verkostomaisen toiminnan edellytys. Oman kokemukseni mukaan viranomaisilla on paljon opittavaa vastavuoroisuuden periaatteen osalta. Jotta yhteistyöstä ja yhteistyöverkostosta saadaan paras mahdollinen hyöty pitää olla myös annettavaa. Vanha sanonta, "antaessaan saa", pitää hyvin paikkaansa tässäkin yhteydessä. Poliisin vähentyvien resurssien vuoksi ajatellaan muutoinkin helposti, että viranomaisyhteistyö on vain resursseja vievää.

Sekä tutkielman teoriaosuudessa että haastatteluissa nousee voimakkaasti esiin kumppanuuden merkitys yhteistyön onnistumisen kannalta. Hodge & Greve (2010, 8) toteavat, että kumppanuus on nostettu erityisasemaan kaikkialla. Tämä erityisasema on noussut keskusteluun myös kotimaassamme. Viittaan Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun - työkirjaan (2010, 26) jossa todetaan, että kumppanuus edellyttää toimijoiden välistä yhteistyötä, yhteistyövastuuta sekä tahtoa toimia yhteistyössä. Tasavertaisessa kumppanuudessa tunnistamme toinen toistemme välttämättömyyden ja olemme samalla valmiita kaatamaan vanhoja

kumppanuutta rajoittavia raja-aitoja. Eräs haastateltava totesikin hyvin: "Yhteistyön tiivistäminen edellyttää vanhojen raja-aitojen ja perinteiden murtamista sekä ennakkoluulotonta ajattelua".

Turvallisuusverkosto vaatii toimiakseen verkostoyhteistyön keskeisten elementtien tuntemusta kaikilta mukana olevilta jäseniltä. Pelkkä organisoituminen ei riitä ja keskeisten elementtien tuntemuksen lisäksi verkostolla tulee olla osaava ja motivoiva johtaja. Verkostossa on kiinnitettävä huomiota verkoston pullonkauloihin ja niiden poistamiseen. Linnamaa (2004, 210) kuvaakin verkostojen pullonkaulojen ja niiden poistamiseen kohdistuvaa toimintaa verkostojen johtamiseksi. Johtamiseen liittyen on tärkeää tiedostaa, ettei verkostajohtamisessa toimi perinteiset hierarkkiset johtamisopit. Verkostajohtaminen edellyttää lisäksi myös kärsivällisyyttä ja tietynlaista pelisilmää hierarkkiseen linjaorganisaatioon verrattuna. Keskeistä on myös toiminnan ja tehtävien jakaminen sekä suunta kohti yhteisiä päämääriä.

Juhlapuheista käytäntöön

Vanhan ja perinteisen viranomaiskulttuurin ongelma on se, että näkökulma on ollut hyvin yksiuotteinen, poliisin osalta uskaltaisinkin puhua jopa poliisikeskeisyydestä. Tutkimusten tulosten perusteella tarvitsemme tulevaisuudessa kuitenkin toisenlaista ajattelua ja tekemistä, sillä ongelmat eivät enää rajoitu tiettyyn sektoriin ja ongelmilla on voimakas keskinäisriippuvuus. Ongelmat ovat entistä enemmän myös poikkihallinnollisia. Haasteen aiheuttaa myös se, ettei ole vain yhtä selkeää tulevaisuudenkuvaa, vaan vaihtoehtoja on useita. Epävarmuustekijöistä huolimatta tai juuri sen vuoksi, meidän on yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa koottava erillään olevista palasista yhteen kokonaisuuksia.

Opituista malleista ja käsityksistä on vaikea päästä eroon. Jotta pääsemme juhlapuheista käytäntöön, meidän tulee kuitenkin avata uusia näkökulmia ja ajatella tulevaisuudesta ennakkoluulottomasti. On hyvä pohtia, minkälaista tulevaisuutta me itse kukin haluamme olla tekemässä. Sen vuoksi meidän on uskallettava avartaa ajatteluamme ja tehdä myös rohkeita avauksia.

Koska turvallisuutta koskevat ongelmat ja kysymykset kieltäytyvät noudattamasta vanhoja rakenteita ja mennyttä ajattelua, turvallisuusasiat ovat demokratisoitumassa. (Laitinen 2013.) Mokka ja Neuvonen (2007, 101–103) kirjoittavat osuvasti turvallisuusasioiden demokratisoitumisesta:

"Hyvässä yhteiskunnassa poliisi ei tuota turvallisuutta, terveyskeskus terveyttä, eikä hyvinvointivaltio hyvinvointia. Sen sijaan ne lähtevät ihmisten arjesta, teoista ja yhteisöistä".

Vaikka viranomaisilla tulee olemaan omat merkittävät roolinsa jatkossakin on selvää, että kolmannella sektorilla (kansalaisilla) ja yksityisellä turvallisuusalalla tulee olemaan tulevaisuudessa yhä enemmän vastuuta, halusimme sitä tai emme. Tarvitsemme rakenteita, jotka pystyvät vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin. Pirkanmaan Turvallisuusklusteri ja sen eri toimijat kokoava kolmannen sektorin osaamisverkosto on osoittautunut erittäin hyväksi ja toimivaksi avaukseksi kohti uudenlaisia rakenteita. Jotta verkosto saisi riittävät toimintaedellytykset jatkossa, niin viranomaisten kuin kolmannen sektorin toimijoiden tulee tunnistaa ja tunnustaa yhteistyöverkoston merkitys.

Rajallisten ja edelleen supistuvien resurssien vuoksi on tärkeää pohtia sitä, mihin viranomaistyöllä voidaan oikeasti vaikuttaa. Viranomaisten on myönnettävä, ettemme selviä haasteista yksin, emmekä voi yrittää tehdä kaikkea mahdollista. Voimavaroja olisikin entistä enemmän suunnattava asioihin mihin voimme oikeasti vaikuttaa, ei yksin vaan yhdessä tehden. Tämä on haaste poliisin perinteiselle byrokraattiselle hallinnolle, jossa ei ole totuttu verkostomaiseen toimintamalliin.

Paikallisella poliisipäälliköllä ja muiden yhteistyöhön osallistuvien organisaatioiden johtajilla tulisi olla riittävää strategiasta liikkumavaraa, joka antaisi mahdollisuuden soveltaa esimerkiksi alueella toimivia turvallisuusverkostoja, vaikka ne eivät mahtuisikaan kansallisen tason "muotteihin". Tarvitaan myös tilaa kokeilukulttuurille, jossa voidaan kokeilla paikallisesti melko nopeasti ja pienillä panoksilla erilaisia asioita. Tällaisen pienimuotoisen kokeilun etu on siinä, että kokeilusta on tarvittaessa helppo luopua jos kokeiltu malli ei tunnu toimivan. Ainakin poliisiorganisaatiolle tällainen kokeilukulttuuri aiheuttaa erityisen haasteen, sillä poliisilaitostasolle ei ole juurikaan annettu mahdollisuuksia poiketa valtakunnallisista toimintatavoista.

Haluan vielä lopuksi nostaa esille vielä yhden mielestäni aivan keskeisen johtopäätöksen, uskaltaisinko sanoa verkostojen toiminnan kannalta ”elämän ja kuoleman” kysymyksen. Tutkimuksen yksi tavoite kun oli saada kolmannen sektorin toimijat tiiviimmin mukaan alueelliseen yhteistyöhön käytännön tasolla.

Kuten johdannossa totesin, siirryin Pirkanmaan Turvallisuusklusterin koordinaattorin tehtävistä toisiin tehtäviin vuoden 2014 alusta. Hieman tätä ennen kolmannen sektorin verkostoa kanssani vetänyt SPR:n Ari Saarinen siirtyi kansainvälisiin tehtäviin. Kahden asiaan sitoutuneen henkilön poistuminen aiheutti sen, että hyvin käynnistyneen kolmannen sektorin verkoston työ on päässyt hiipumaan ainakin toistaiseksi. Opetus on siis se, ettei verkoston johtamistehtäviä saa laskea koskaan tiettyjen henkilöiden varaan, vaan ne pitää sisällyttää toimenkuviiin. Toimenkuviiin sitominen mahdollistaa aina myös sen, että tehtävään on käytettävissä myös työaika erikseen sovittavan prosentin mukaan. Verkostoissa toimiminen vaatii aina panostusta, verkostotyöosaamista ja verkostojohdamisen taitoja omaavia henkilöitä. Jos näistä ja muista verkostotoiminnan perusedellytyksistä ei huolehdi, on aivan selvää että hyvinkin alkanut toiminta hiipuu ennemmin tai myöhemmin.

Jatkotutkimusaiheet

Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyö on murroksessa ja yhteistyö on hakemassa uusia muotojaan verkostomaisen toiminnan suuntaan. Euro- edellä ajattelun sijasta on syytä pohtia, minkälaisia organisaatorakenteita tarvitsemme tulevaisuudessa, jotta pystyisimme toteuttamaan paremmin verkostomaista toimintatapaa ja verkostomaista turvallisuuden hallintaa. Tärkeitä kysymyksiä ovat mm. mitkä ovat ne uudet järjestelmät, joilla voimme saada aikaan vaikuttavuutta tulevaisuudessa? Keitä ovat ne henkilöt (ja mistä organisaatioista) ja minkälaisia heidän toimenkuvansa on, jotka vastaavat tulevaisuudessa yhteistyöstä ja verkostojen toiminnoista? Yhteistyötä tehdään monella eri tavoilla ja tasoilla jo nyt, mutta keskustelua ja tutkimusta vaaditaan tulevaisuudessa erityisesti siihen liittyen, miten toiminta organisoidaan ja rahoitetaan - ja kenen toimesta. Tässä yhteydessä voisi tutkia myös sitä, onko paikallisella tasolla riittävästi liikkumavaraa

turvallisuusverkostoissa toimimiseen ottaen huomioon kaikki niin alueelliset, kansalliset kuin kansainvälisetkin ohjaukset.

Uudet yhteistyömallit vaativat uudenlaisia johtamistapoja. Yhteistyön ja verkostoissa toimimisen tutkimus on vielä melko uusi asia. Verkostojohtamisen haasteet ovat aivan erilaisia kuin perinteisessä johtamisessa. Turvallisuusverkoston organisointiin liittykin oleellisesti johtaminen ja tässä yhteydessä erityisesti verkostojohtaminen, sen tutkiminen ja kehittäminen. Tutkimus olisi mielestäni hyvä toteuttaa hyvin käytännönläheisesti esimerkiksi Pirkanmaan Turvallisuusklusteriin tai muuhun vastaavaan paikkansa vakiinnuttaneen verkostoon kytkeytyen. Pirkanmaan Turvallisuusklusterissa päätösvaltaa on käyttänyt 16 organisaation edustajista koostuva ohjausryhmä. Merkittävä rooli on ollut myös koordinaattorilla sekä ohjausryhmän puheenjohtajalla, vaikka heillä ei ole esimiesasemaa verkostossa ollutkaan.

Turvallisuusverkoston tuloksellisuuden arviointi on myös alue, jota olisi syytä tutkia. Toiminnalle pitäisi luoda sellaisia mittareita, jotka mahdollistaisivat arvioinnin. Tämä on tärkeää, jotta verkostossa mukana olevat toimijat voisivat arvioida verkostotyön kannattavuutta. Kuten tässä tutkimuksessakin todetaan, verkostoon osallistujalla pitää olla aina sekä annettavaa että saatavaa. Saatavien konkreettinen osoittaminen voisi lisätä myös halukkuutta verkostotyön taloudellisiin panostuksiin.

Tulevaisuuden yhtenä isona kysymyksenä tulee olemaan paikallisen verkostoitumisen lisäksi se, miten turvallisuustyötä tullaan organisoimaan valtakunnallisella tasolla. Olisi tärkeä tutkia, voisiko paikallisista ja alueellisista verkostoitumisen hyvistä käytänteistä olla opittavaa myös valtakunnallisesti.

Gradun tekemisen loppumetreillä ystäväni kanssa käymässäni keskustelussa nousi esiin kysymys siitä, millä kriteereillä verkostokumppaneita valitaan ja jätetään valitsematta? Kysymys on erittäin hyvä ja ajankohtainen esimerkiksi turvapaikkatilanteeseen liittyen. Suomesta löytyy nimittäin varmasti kymmenittäin järjestöjä joiden ideologia on sellainen, ettei heitä haluttaisi mukaan turvapaikanhakijoiden tilannetta ja asemaa parantavaan verkostoon. Olisikin siis mielenkiintoista pohtia jatkossa valitsemisen kriteereitä. Voiko esimerkiksi

halukkuutensa ilmaissut ja valitsematta jäänyt järjestö valittaa johonkin siitä, että heidät jätettiin ulos verkostosta?

Poliisin työ on enenevässä määrin asiantuntijatyötä ja samalla poliisista on muodostumassa yhä enemmän asiantuntijaorganisaatio. Mielenkiintoinen tutkimusaihe olisikin mielestäni myös se, pitäisikö poliisikoulutusta (muuta turvallisuusalan koulutusta) tulevaisuudessa muuttaa ainakin osin siihen että se sisältää myös opetusta turvallisuusverkostojen perusteista ja niissä toimimisesta. Nämä elementit on tulevaisuudessa huomioitava vähintäänkin poliisin täydennys- ja jatkokoulutuksissa sekä koskee myös monia muita viranomaisia kuin poliisia.

7. LÄHDELUETTELO

Brinkerhoff, Derick & Brinkerhoff, Jennifer. 2011. Public-Private partnership: perspectives on purposes, publicness, and good governance. *Public Administration and Development* 31, 2-14.

Burt, Geoff. 2012. From private security to public good: regulating the private security industry in Haiti. Centre for International Governance Innovation (CIGI). SSR Issue Papers 9.

Busch, Nathan & Givens, Austen. 2012. Public-private partnership in homeland security: opportunities and challenges. *Homeland Security Affairs* 8, 1-23.

Crawford, Adam 1997. *The Local governance of crime*. Oxford University Press, New York.

Donahue, John & Zeckhauser, Richard. 2006. Public-private collaboration. Teoksessa Michael Moran, Martin Rein & Robert Goodin (toim.) *The Oxford Handbook of Public Policy*. Oxford: Oxford University Press, 496-525.

Forrer, John, Kee, James & Newcomer, Kathryn. 2010. Public-private partnership and the public accountability question. *Public Administration Review* 70 (3), 475–484.

Heley, Jesse & Moles, Kate. 2012. Partnership working in regions. reflections on local government collaboration in Wales. *Regional Science Policy & Practice* 4 (2), 139–153.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008: *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*, Helsinki.

Hodge, Graeme & Greve, Carsten. Public-private partnerships: governance scheme or language game. *Australian Journal of Public Administration* 69 (S1), 8-22.

Hukkanen, Veli 2010. *Turvallisuusyhteistyön organisointi paikallistasolla*. Pro gradu tutkielma 2010. Tampereen yliopisto, Johtamistieteiden laitos.

Häyrinen, Kiril 2014. Vapaaehtoistoiminnan trendit ja hyvä organisointi. Turvallisuuskomitean raportti: Kohti kattavampaa varautumista. Vapaaehtoisjärjestöt kokonaisturvallisuuden tukena. Erweko, Helsinki.

Ikola, Rinna-Marika 2002: Kolmannen sektorin verkostokumppanuus. Tarkastelussa kumppanuuden edut ja ongelmat. Hallintotieteen pro gradu- tutkielma. Vaasan yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Julkisojohtamisen laitos, Vaasa.

Janssen, Janine 2012: Weaving Social Networks. Eleven International Publishing, USA.

Järjestöt ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuus 2012. Puolustusvoimat, Maanpuolustuskorkeakoulun artikkeli. Luettavissa:

<http://www.puolustusvoimat.fi/wcm/793043004ce912c9988c9983508f1d9d/13.1+J%C3%A4rjest%C3%B6t+ja+yhteiskunnan+kokonaisturvallisuus.pdf?MOD=AJPERES>.

Luettu 4.2.2013.

Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun - Työkirja. Sisäasiainministeriön julkaisuja 4/2010. www.intermin.fi/julkaisut. Sisäasiainministeriö, Helsinki.

Järvinen Pertti ja Järvinen Annikki. 2004. Tutkimustyön metodeista. Opinpajan kirja, Tampere.

Kaijalainen, Heikki. 2012. Päämääränä strateginen kumppanuus. Tapaustutkimus Helsingin kaupungin sosiaaliviraston ja Lyhty ry:n yhteistyömuotojen kehityksestä. Helsingin yliopisto. Yleisen valtio-opin pro gradu-tutkielma.

Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali - Jyväskylän yliopisto 2014. Luettavissa www.kans.jyu.fi Luettu 11.1.2014.

Keast, Robyn & Mandell, Myrna & Agranoff Robert 2014. Network Theory in the Public Sector - Building New Theoretical Frameworks. New York.

Kokonaisturvallisuusstrategia 2012-2015. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto. Luettavissa:

http://www.intermin.fi/download/39878_Kokonaisturvallisuusstrategia_2012-2015.pdf. Luettu 15.2.2016.

Koppa 2014: Jyväskylän yliopiston oppimateriaalit. Luettavissa:

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/hermeneuttinen-analyysi>. Luettu 1.2.2014.

Kuula, Arja. 2012. Toimintatutkimus. Yhteiskunnallinen tietoarkisto. KvaliMOTV.

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html. Luettu 11.11.2012.

Kuula, Arja. 1999. Toimintatutkimus – kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä, Tampere.

Kylänen, Marika 2007. Julkisen ja yksityisen käsitteellinen kehitys länsimaaisessa kulttuurissa. Pro gradu tutkielma 2007. Kuopion yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

Lehmusto, Aaro & Mäkelä, Tapio. 2008. Kolmas sektori – haastava kehittämistyön arena. Kumppanuuteen perustuva järjestöyhteistyö ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistyön sekä opetuksen tukena. Teoksessa Anne Holopainen, Jorma Lind ja Kimmo Niemelä (toim.) Ammattikorkeakoulut kansalaistoiminnassa.

Oikeusministeriön julkaisuja 8, 124-132.

Linnamaa, Reija. 2004. Verkostojen toimivuus ja alueen kilpailukyky. HAUS - julkaisuja 1/2004. Cityoffset Oy, Tampere.

Mankkinen, Tarja 2013. Luento Tampereen yliopistolla 22.10.2013.

Mankkinen, Teija 2014. Suomalainen vapaaehtoisjärjestötoiminta varautumisen tukena. Turvallisuuskomitean raportti: Kohti kattavampaa varautumista.

Vapaaehtoisjärjestöt kokonaisturvallisuuden tukena. Erweko, Helsinki.

Mokka, Roope & Neuvonen, Aleksis 2007: Yksilön ääni. Hyvinvointivaltio yhteisöjen asialla. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto, Sitran raportteja 69, Helsinki.

Mustakangas, Ella, Kiviniemi, Markku & Vihinen Hilikka 2003. Kumppanuus kuntatasolla maaseutupolitiikan toimeenpanossa. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus. Helsinki: MTT taloustutkimus.

Mustikkamäki, Nina. Verkostot ja yhteisöt innovaatioympäristössä. Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö Sente. Luettavissa:

<http://people.uta.fi/~atmaso/verkkokirjasto/nina.pdf>. Luettu 23.1.2016.

Niemelä ja Lahikainen 2000. Inhimillinen turvallisuus. Vastapaino, Tampere.

Ohtonen, Vuokko 2010. Turvallisuustoimijoiden välisen yhteistyön kehittäminen Jokilaaksojen alueella. www.turvakanava.fi. Luettu 17.1.2013.

O'Brien, Rory. 1998. An Overview of Methodological Approach of Action Research.

<http://www.web.ca/robrien/papers/arfinal.html>

Opinnäytetyöpakki 2014. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Luettavissa:

<http://193.167.122.14/Opari/index.aspx>. Luettu 22.4.2014.

Peltokangas, Maija 2016. Sisäasianministeriö, Sisäinen turvallisuus. Luettavissa:

http://www.edu.fi/turvallisuus_ ja_liikenne/turvanetti/yksilon_ ja_yhteiskunnan_turvallisuus/sisainen_turvallisuus. Luettu 23.1.2016.

Perttula, Jouni. 2012. Avoin Tampere (Tredea) - Pirkanmaan turvallisuusklusterin toimintaedellytysten selvitys. Tampere 2012. Luettavissa: http://innovatetampere-fi-bin.directo.fi/@Bin/830596ac5f58f688149c21214c7824f4/1371189468/application/pdf/91521/Avoin%20Tampere_Loppuraportti_Pirkanmaan%20turvallisuusklusteri.pdf

Luettu 14.1.2014.

Perttula, Jouni. 2012b. Pirkanmaan turvallisuusklusteri? – Esiselvitys hankkeen toteutettavuudesta. Poliisiammattikorkeakoulun raporteja 99. Luettavissa:

[http://www.poliisiammattikorkeakoulu.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/1F6EAF493292D121C22579D1003B7BE1/\\$file/Raportteja99_web.pdf](http://www.poliisiammattikorkeakoulu.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/1F6EAF493292D121C22579D1003B7BE1/$file/Raportteja99_web.pdf). Luettu 14.1.2014.

Perttula, Jouni. 2013. Kolmas sektori turvallisuuden osatekijänä.

Poliisiammattikorkeakoulun raporteja 107. Luettavissa:

[http://www.polamk.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/4C4E7D5C768A66C0C2257C2E003F99E9/\\$file/Raportteja107_web.pdf](http://www.polamk.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/4C4E7D5C768A66C0C2257C2E003F99E9/$file/Raportteja107_web.pdf). Luettu 11.3.2014.

Pesonen, Jarkko 2013. Ennaltaehkäisevän, paikallisen turvallisuusyhteistyön toimivuuteen vaikuttavat tekijät verkostomaisessa toimintaympäristössä. Pro gradu tutkielma 2013. Maanpuolustuskorkeakoulu, sotatieteiden maisterikurssi 3.

Pihlava, Ritva 2010. Kolmas sektori ja julkinen valta. Kaks - Kunnallisan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 61, Sastamala.

Poliisin toiminta- ja taloussuunnitelma 2016 -2019. Poliisihallitus (POL-201S-3384).
Luettavissa:

https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwstructure/30223_Poliisin_toiminta-_ja_taloussuunnitelma_2016-2019_ja_tuloussuunnitelma_2015_2.pdf?74d4d1ecab62d288. Luettu 23.1.2016.

Sisäisen turvallisuuden ohjelma - Turvallisempi huominen 2012.

Sisäasiainministeriö, Helsinki. Luettavissa:

http://www.intermin.fi/download/34893_262012_STO_III_fi.pdf?1e94b949a3b4d088

Luettu 11.3.2014.

Sotarauta, Markku & Linnamaa, Reija 1997. Kaupunkiseudun elinkeinopolitiikka ja prosessien laatu: Tampere, Turku, Oulu, Seinäjoki, Vammala ja Parkano Benchmarking- vertailussa. Tampereen yliopisto, Aluetieteen ja Ympäristöpolitiikan laitos, sarja A 19. Tampere

Sotarauta, Markku & Linnamaa, Reija & Viljamaa, K. 1999. Karhukunnat peilissä: Seutuyhteistyön lähtökohdat, esteet ja mahdollisuudet Porin seudulla. Tampereen yliopisto, Alueellisen johtamisen tutkimusyksikkö. Sente-julkaisuja 3/1999.

Stenvall, Jari 2012. Julkinen hallinto poliisin toimintaympäristönä. Artikkelit Poliisiammattikorkeakoulun raportteja sarjassa (102) - Poliisin toimintaympäristö katsaus 2012. Toimittanut Risto Honkonen ja Vesa Mutttilainen, Tampere.

Stähle, Pirjo & Laento Kari 2000. Strateginen kumppanuus. Avain uudistumiskykyyn ja ylivoimaan. Helsinki, WSOY

Toiskallio, Jarmo 2011. Ihmisen turvallisuudesta - ajattelun kehittelyä professori Timo Airaksisen alustuksen virittämänä. Teoksessa J. Tuominen (toim). Nuoret, arvot ja maanpuolustus. MPKK, Julk.sarja 2, artikkelikokoelmat 6/2011.

Turvallinen Suomi 2012: Tietoa Suomen kokonaisturvallisuudesta.

Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisuja 134. Luettavissa:

<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/84800/Tietoa%20Suomen%20kokonaisturvallisuudesta%202012.pdf?sequence=1>. Luettu 10.2.2014.

Turvallisempi huomina, Sisäisen turvallisuuden ohjelma 2012. Sisäasianministeriö.

http://www.intermin.fi/download/34893_262012_STO_III_fi.pdf. Luettu 5.2.2013.

Tynkkynen, Liina-Kaisa. 2009. Mahdollisuuksien ikkunaan etsimässä – yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuuden esteet ja edellytykset suomalaisessa silmäterveydenhuollossa. Tampereen yliopisto. Terveystieteen pro gradu-tutkielma.

Uusitalo, Hannu 1991: Tiede, tutkimus ja tutkielma: Johdatus tutkielman maailmaan. Porvoo, WSOY.

Valtonen, Vesa 2010. Turvallisuustoimijoiden välinen yhteistyö operatiivis-taktisesta näkökulmasta. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki.

Virta, Sirpa 1990. Poliisi yhteiskunnassamme. Toimintaan kohdistuvat odotukset ja sidosryhmäsuhteet. Tampereen yliopisto. Poliittikan tutkimuslaitos. Tutkimuksia 107/1990.

Virta, Sirpa 2001. Poliisi, turvallisuusyhteistyö ja turvallisuusverkostot. Tampereen yliopisto, Turvallisuushallinto, 2001. Yliopistopaino, Tampere.

Virta, Sirpa 2002. Local security management: policing through networks. Policing: An International Journal of Police Strategies & Management, Vol. 25, No. 1. 2002.

Virta, Sirpa 2005. Tavoitteena turvallisuus. Poliisin strategisen johtamisen haasteita. Tampereen yliopisto. Johtamistieteiden laitos. Turvallisuushallinto 10/2015.

Virta, Sirpa 2007. Strateginen johtaminen ja kumppanuus poliisihallinnossa. Teoksessa: Honkonen, Risto & Senvall, Nora 2007. Poliisin johtamista kehittämässä. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat 15/ 2007. Edita Prima Oy, Helsinki.

Virta, Sirpa 2011. Turvallisuuden tutkimus - Tieteenalat ja monitieteisyyden lähtökohtia. Tiede ja Ase. Suomen sotatieteellisen seuran vuosijulkaisu N:o 69, 112–126. Hakapaino Oy, Helsinki.

Virta, Sirpa 2013. Governing urban security in Finland: Towards the "European model". European Journal of Criminology 10, 341-353.

Virtuaaliyliopisto 2014. Taideteollinen korkeakoulu:

http://www.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/html_files/120_kirjallisuus.html#herm

Luettu 12.8.2015.

Virtuaaliyliopisto 2014b. Taideteollinen korkeakoulu:

http://www.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/html_files/1364_empiir.html#teemahaas

Luettu 12.8.2015.

Yhteiskunnan turvallisuus 2015. Luettavissa: <http://www.yhteiskunnanturvallisuus.fi/> .

Luettu 5.11.2015.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010. Valtioneuvoston periaatepäätös

16.12.2010. Luettavissa:

http://www.defmin.fi/files/1696/Yhteiskunnan_turvallisuusstrategia_2010.pdf. Luettu

8.3.2014.

Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa, Jyväskylän kaupunki 2010: Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa viranhaltijatyöryhmän loppuraportti, Jyväskylä.

8. LIITTEET

Liite 1: Haastattelukysymykset

1. Millaisia resursseja, välineitä ja osaamista (tiedot/ taidot) edustamallasi järjestöllä on - miten tämä voitaisiin liittää paremmin osaksi paikallista ja alueellista turvallisuustyötä?

2. Mikä on kolmannen sektorin rooli sisäisen turvallisuuden edistämisessä osana viranomaisten ja yritysten muodostamaan turvallisuustyön ja -toimijoiden kokonaisuutta?

3. Mitä se, että kolmannen sektorin toimijat ja toiminta ottavat paikkansa tässä työssä, edellyttää kolmannelta sektorilta, viranomaisilta ja yrityksiltä?

- kokemukset aiemmasta yhteistyöstä - positiiviset ja negatiiviset, keskeiset ongelmat
- toiveet ja tarpeet viranomaisten suuntaan

4. Millaisia seurauksia kolmannen sektorin osallistumisella osaksi viranomaisten ja yritysten muodostamaa toimintakokonaisuutta on?

5. Mitkä ovat mielestäsi kokonaisturvallisuustyön kannalta keskeiset kolmannen sektorin järjestöt ja toimijat? (Yhteistyötahot tällä hetkellä, keitä kannattaa haastaa mukaan yhteistyöhön?)

6. Voisiko kolmannen sektorin toimijat muodostaa turvallisuusteeman ympärille (löyhän) verkoston josta valittaisiin edustaja mukaan Turvallisuusklusterin ohjausryhmään?

7. Kehittämisehdotuksesi yhteistyön kehittämiseksi

- konkreettiset hankeideat?
- yhteistyön toimintamalli?

Liite 2: Kysely Turvallisuusklusterin osallistujille

1. Oma taustaorganisaatiosi?

1. Viranomaistaho
2. Tutkimus- ja/tai koulutustaho
3. Yrityssektori (yritys, yritysjärjestö)

2. Mikä on mielestäsi kolmannen sektorin - yhdistykset, järjestöt, seurat tms. - tuleva rooli turvallisuuden edistämässä Pirkanmaalla?

3. Mitä se, että kolmas sektori voi ottaa tuon paikkansa turvallisuuden edistämistyössä, edellyttää a) edustamasi tahon osalta? b) muiden tahojen osalta?

4. Mitä kolmannen sektorin osallistuminen Pirkanmaan turvallisuusklusterin toimintaa voisi tarkoittaa a) klusterin itsensä kannalta? b) edustamasi tahon kannalta?

5. Luonnehdi aikaisempaa kokemustasi yhteistyöstä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa (mainitse taho).

6. Innovoi 1-3 kolmatta sektoria osallistavaa yhteistyön tai kumppanuuden muotoa turvallisuustyöhön Pirkanmaalle

Turvallisuusklusterin ohjausryhmän kokoonpano maaliskuussa 2014:

Poliisiammattikorkeakoulu: Timo Rajala, puheenjohtaja

Pirkanmaan pelastuslaitos: Seppo Männikkö

Pirkanmaan liitto: Marko Mäkinen

Puolustusvoimat / MPKK: Mika Hyytiäinen

Teknologian tutkimuskeskus VTT: Veikko Rouhiainen

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri: Anna Tamminen

Tampereen yliopisto: Sirpa Virta

Tampereen teknillinen yliopisto: Jouni Kivistö-Rahnasto

Tampereen ammattikorkeakoulu: Eino Palo

Turvallisuus ja kemikaalivirasto: Mikko Moisio

Pirkanmaan poliisilaitos: Heikki Eronen

Tampereen kauppakamari: Peer Haataja

Tredea: Raimo Vähämaa

Tampereen kaupunki: Sampsa Hakulinen

Insta DefSec: Timo Hammar

Suomen Punainen Risti: Ari Saarinen

Turvallisuusklusterin koordinaattori Jouni Perttula, sihteeri

Liite 3: Tiivistelmä Arjen turvallisuusiltojen kyselyn tuloksista

1. Mitkä asiat/tekijät mielestäsi vähentävät turvallisuutta omalla asuinalueellasi?

Suurimman huolen kylillä aiheuttaa kyselyn ja illoissa käytyjen keskustelujen perusteella se, että viranomaiset (poliisi, pelastus ja sairaankuljetus) ovat kaukana, jonka vuoksi avunsaanti kestää hätätilanteessa liian kauan. Suuriin yksiköihin keskittäminen on johtanut siihen, että välimatkat palveluihin ovat pidentyneet ja yhteiskunnan tukiverkko on kyläläisten mielestä aivan liian kaukana. Maaseudun autoituminen on johtanut monessa tapauksessa siihen, että naapuritkin ovat entistä kauempana joka sekin lisää turvattomuuden tunnetta erityisesti vanhempien ihmisten keskuudessa.

Turvattomuutta aiheuttivat myös liikenteestä aiheutuvat ongelmat kuten ylinopeudet, mutkaiset huonokuntoiset tiet, raskas liikenne, rattijuopot, kevyen liikenteen väylien puuttuminen, ylinopeudet, vähäinen liikenteen valvonta ja puutteellinen valaistus.

Turvattomuutta lisääviksi asioiksi koettiin lisäksi epämääräiset kaupustelijat, huonot netti- ja puhelinyhteydet, suurpedot ja hirvet, yhteiskunnan eriarvoistuminen, välinpitämättömyys ja oman osaamisen puute toimia erilaisissa hätätilanteissa.

2. Miten asuinalueellasi toimivat järjestöt voisivat tukea viranomaisia arjen turvallisuuden vahvistamisessa? ja 3. Innovoi vapaasti uudenlaisia turvallisuutta edistäviä tahoja/toimijoita/ toimintamalleja omalle asuinalueellesi. (Vastaukset kyselyn kysymyksiin 3 ja 4 yhdistetty tässä)

Vastaajat toivoivat säännöllisiä turvallisuuskoulutuksia liittyen eri turvallisuusteemoihin, muun muassa ensiapuun. Koulutustilaisuuksissa voisi samalla esitellä myös erilaisia kodin turvallisuusratkaisuja ja niissä voisi olla mukana myös vakuutusyhtiöiden edustajia esimerkiksi sammutinhuoltopäivän merkeissä. Vaikutusta uskottiin olevan myös aktiivisemmalla turvallisuustiedottamisella. Turvallisuustietoiskuja ja artikkeleita voitaisiin kirjoittaa nykyistä enemmän esimerkiksi kylien paikallislehdissä ja kylien ja yhdistysten omissa julkaisuissa.

Vastauksissa ideoitiin myös kyläläisten tietoverkoston perustamista, jonka avulla voitaisiin viestiä esimerkiksi epämääräisistä liikkujista. Kyläläiset voisivat pitää entistä enemmän silmällä epämääräisiä kulkijoita sekä järjestää tarvittaessa kyläpartiointia iltaisin ja öisin.

Kylille olisi tarvetta saada koulutettuja yhteyshenkilöitä erilaisten hätätilanteiden varalle. Koulutetut henkilöt voisivat toimia samalla yhdyshenkilöinä viranomaisten suuntaan ja muodostaa eräänlaisen turvaringin. Avun tarpeessa olevat vanhukset voisivat soittaa heille. Yhteyshenkilöt voisivat myös vieraila yksinäisten vanhusten kodeissa, tehdä samalla eräänlaisia hyvinvointi- ja turvallisuustarkastuksia ja toimia eräänlaisina "omaturvahenkilöinä".

Lisäksi toivottiin, että poliisit kävisivät näyttäytymässä useimmin myös harvaan asutuilla alueilla. Poliisin näkyvyydellä koettiin olevan ennalta ehkäisevä vaikutus ja samalla myös turvallisuutta lisäävä vaikutus. Toive tuli myös kyläpoliisien palauttamiselle. Kyläpoliisit voitaisiin kouluttaa hyvin monialaiseksi osaajaksi vastaamaan kylien turvallisuushaasteisiin.

Vastanneilla oli myös halukkuutta auttaa viranomaisia hätätilanteessa. Esimerkiksi paikallistuntemuksella koettiin olevan erittäin suuri merkitys esimerkiksi kadonneiden etsinnässä. Kylillä voitaisiin myös kartoittaa sellainen välineistö jota voitaisiin käyttää tarpeen tullen viranomaisten avustamiseen.

Vastaajat korostivat myös naapuriavun korvaamatonta merkitystä. Tarvetta olisi muun muassa naapuritiimien perustamiselle. Erittäin tärkeäksi koettiin myös erikäisille suunnattu säännöllinen yhdistys- ja kerhotoiminta.